

ILMAJOEN ESIOPETUKSEN
OPETUSSUUNNITELMA

Sivistyslautakunta 2.6.2004 § 70
Muutos:

Sisältö

1	Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet	4
1.1	Tehtävä	4
1.2	Yleiset kasvatuksen ja oppimisen tavoitteet	5
2	Esiopetuksen toteuttaminen	6
2.1	Esiopetuksen järjestäminen	6
2.2	Oppimiskäsitys	8
2.3	Oppimisympäristö.....	9
2.4	Työtavat	10
3	Esiopetuksen yksityiskohtaiset tavoitteet ja sisällöt.....	11
3.1	Ehdyttäminen	11
3.2	Keskeiset sisältöalueet	12
3.2.1	Kieli ja vuorovaikutus	12
3.2.2	Matematiikka.....	13
3.2.3	Etiikka ja katsomus	13
3.2.4	Ympäristö- ja luonnontieto.....	14
3.2.5	Terveys.....	15
3.2.6	Fyysinen ja motorinen kehitys	15
3.2.7	Taide ja kulttuuri	15
4	Kasvun ja oppimisen tuki esiopetuksessa.....	16
4.1	Esiopetuksen yleinen tuki	17
4.2	Esiopetuksen tehostettu tuki	18
	Pedagoginen arvio tehostettua tukea varten.....	19
4.3	Esiopetuksen erityinen tuki	19
	Pedagoginen selvitys erityistä tukea varten	20

4.4	Kasvun ja oppimisen tuki paikallisessa opetussuunnitelmassa	21
4.4	Kasvun ja oppimisen tuki esiopetuksessa Ilmajoella.....	23
4.4.1	Yleisen tuen muodot Ilmajoella	24
4.4.2	Pedagoginen arvio ja tehostetun tuen polku	25
	Tehostetun tuen muodot	27
	Tuki erityisissä tilanteissa Ilmajoella	28
4.4.3	Pedagoginen selvitys ja erityisen tuen muodot Ilmajoella	28
4.5	Yksilölliset suunnitelmat esiopetuksessa	32
4.5.1	Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma	32
	Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma osana yleistä tukea.....	33
	Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana	33
	Erityinen tuki	33
	Paikallisen opetussuunnitelman laadinta	33
	Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman käyttö Ilmajoella.....	34
4.5.2	Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma.....	35
	HOJKS:n toteuttaminen Ilmajoella.....	36
5	Kasvun ja oppimisen tukimuodot esiopetuksessa	37
5.1	Esiopetuksen opetusjärjestelyihin liittyvä tuki	37
5.1.1	Erityisopetus	37
5.1.2	Pidennetty oppivelvollisuus	38
	Pidennetyn oppivelvollisuuden järjestämistavat Ilmajoella.....	40
5.2	Esiopetuksen muu tuki.....	41
5.2.1	Yhteistyö kodin kanssa	41
	Kodin, varhaiskasvatuksen ja alkuopetuksen kanssa tehtävä yhteistyö Ilmajoella	43
5.2.2	Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestäminen.....	44
	Tulkitseminen ja avustaminen osana yleistä tukea.....	45
	Tulkitseminen ja avustaminen tehostetun tuen aikana	46

Tulkitseminen ja avustaminen erityisen tuen aikana	46
Paikallisen opetussuunnitelman laadinta	46
Tulkittamis- ja avustajapalvelut Ilmajoella	46
5.3 Esiopetuksen oppilashuolto ja turvallisuuden edistäminen.....	47
5.3.1 Oppilashuolto.....	47
6 Eri kieli- ja kulttuuriryhmien sekä erityisen koulutustehtävän mukainen esiopetus, vieraskielinen esiopetus ja kotimaisten kielten kielikylpy	59
6.1 Saamenkieliset	59
6.2 Romanikieliset	59
6.3 Viittomakieliset	59
6.4 Maahanmuuttajat.....	60
6.5 Erityiseen maailmankatsomukselliseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva esiopetus.....	62
6.6 Vieraskielinen esiopetus ja kotimaisten kielten kielikylpy	64
7 Arviointi.....	64
8 Esiopetuksen opetussuunnitelman laatiminen	65
8.1 Opetussuunnitelman laatimisen järjestelyt.....	65
8.2 Opetussuunnitelmaan sisältyvät seikat.....	66

Näissä esiopetuksen perusteissa käytetään esiopetukseen paremmin soveltuvana oppilaasta nimitystä lapsi, oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä kasvun ja oppimisen tuki sekä oppimissuunnitelmasta nimitystä lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma. Kun kysymyksessä on suora lainaus lainsäädännöstä, siinä käytetään kuitenkin lainsäädännön mukaisia ilmauksia.

1 Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

1.1 Tehtävä

Esiopetus rakentuu yhteiskunnan perusarvojen pohjalle. Nämä ilmenevät kansallisesta lainsäädännöstä ja kansainvälisistä julistuksista, suosituksista tai sopimuksista, joilla ihmisoikeuksia ja maapallon elinkelpoisuutta pyritään vaalimaan. Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella¹. Suomi on myös sitoutunut kansainvälisiin sopimuksiin, ohjelmiin ja julistuksiin jotka edellyttävät yhteisen opetuksen järjestämistä siten, että kaikkien lasten kasvu ja oppiminen voidaan turvata mahdollisimman hyvin².

Esiopetuksen tehtävänä on edistää lapsen kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen ohjaamalla häntä vastuulliseen toimintaan ja yhteisesti hyväksytyjen sääntöjen noudattamiseen sekä toisten ihmisten arvostamiseen.

Esiopetuksen keskeisenä tehtävänä on edistää lapsen suotuisia kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Siinä tuetaan ja seurataan fyysistä, psyykkistä, sosiaalista, kognitiivista ja emotionaalista kehitystä sekä ennalta ehkäistään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Tärkeää on vahvistaa lapsen tervettä itsetuntoa myönteisten oppimiskokemusten avulla sekä tarjota mahdollisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen muiden ihmisten kanssa. Lapsen kokemusmaailmaa rikastutetaan ja häntä autetaan suuntautumaan uusiin kiinnostuksen kohteisiin.

Esiopetuksessa on huomioitava myös sukupuolten erityistarpeet. Esiopetuksessa lapsille taataan tasavertaiset mahdollisuudet oppimiseen ja koulun aloittamiseen.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Esiopetuksen järjestämisessä tulee siten ottaa huomioon toisaalta muun varhaiskasvatuksen ja toisaalta perusopetuksen tavoitteet ja sisällöt. Riippumatta siitä, toteutuuko esiopetus erillisryhmässä tai yhdistettynä muiden ikäryhmien kanssa, sen tavoitteet ja omaleimaisuus on kuitenkin aina otettava huomioon.

Jotta asetettuihin tavoitteisiin päästäisiin, on tärkeää, että opettaja ja huoltajat sekä esiopetuksen toteuttamiseen osallistuva henkilöstö kantavat yhdessä vastuun lapsen säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen.

¹ Suomen perustuslaki (731/1999) 6 § 2 mom.

² YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989, Salamancan julistus (Salamanca Statement) 94, Luxemburgin peruskirja (The Charter of Luxemburg) 1996 ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva sopimus 2006

Ilmajoki

Esiopetuksen on edistettävä lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia. Varhaiskasvatus sekä esi- ja alkuopetus muodostavat kokonaisuuden, jossa keskeiset tavoitteet ja opetuksen lähtökohdat ovat samansuuntaiset. Esiopetuksen tehtävänä on taata kaikille esikoululaisille koulun aloittamiseen ja oppimiseen tasavertaiset mahdollisuudet.

1.2 Yleiset kasvatuksen ja oppimisen tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteet määräytyvät toisaalta kunkin lapsen yksilöllisistä kehittymisen mahdollisuuksista ja oppimisedellytyksistä ja toisaalta yhteiskunnan tarpeista. Esiopetuksen tavoitteena on:

Lapsen myönteinen minäkuva vahvistuu ja hänen oppimaan oppimisen taitonsa kehittyvät. Hän omaksuu perustietoja, -taitoja ja -valmiuksia oppimisen eri alueilta ikänsä ja edellytystensä mukaisesti. Leikin kautta oppiminen on keskeistä. Hän oppii ymmärtämään vertaisryhmän merkityksen oppimisessa. Hän säilyttää oppimisen ilon ja innostuksen sekä uskaltaa rohkeasti ja luovasti kohdata uudet oppimishaasteet.

Lapsi oppii pohdintaa oikeasta ja väärästä. Hänen toimimisensa vastuuntuntoisena yhteisön jäsenenä vahvistuu. Hän harjoittelee yhteiselämän pelisääntöjä ja sitoutumista niihin. Hän sisäistää yhteiskuntamme hyviä tapoja ja ymmärtää niiden merkityksen osana jokapäiväistä elämää. Hän oppii paremmin hallitsemaan itseään ja opettelee selviytymään arkipäivän tilanteissa. Hän oppii ymmärtämään tasavertaisuutta ja hyväksymään ihmisten erilaisuuden. Hän oppii ikävaiheensa mukaisesti ymmärtämään, miten terveyttä ja hyvinvointia ylläpidetään.

Lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteetti sekä hänen kykynsä ilmaista itseään monipuolisesti vahvistuvat ja kehittyvät. Hän tutustuu eri taidemuotoihin, paikalliseen ja kansalliseen kulttuuriin sekä mahdollisuuksien mukaan myös muihin kulttuureihin.

Lapsi kiinnostuu luonnosta ja saa käsityksen omasta riippuvuudestaan ja vastuustaan sekä luonnosta että rakennetusta ympäristöstä. Hän oppii havainnoimaan ja jäsentämään ympäristöään monipuolisesti, nauttimaan ympäristön monimuotoisuudesta ja kauneudesta sekä tulee tietoiseksi oman toimintansa vaikutuksesta.

Ilmajoki

Esiopetus on lapsen lähtökohdista lähtevää ja leikin avulla tapahtuvaa kokonaisvaltaista kasvatusta. Tavoitteena on vahvistaa lapsen elämänhallinnan taitoja ja kykyä selviytyä

muuttuvassa maailmassa sekä oppia oppimaan. Esiopetuksen tavoitteena on tarjota lapselle perustietoja, -taitoja ja valmiuksia ikänsä mukaisesti. Lapsi näkee itsensä yhteisön jäsenenä, huomioi toisten tarpeita ja oikeuksia, pohtii oikeaa ja väärää sekä noudattaa sääntöjä.

Lapsen tasapainoisen kasvun perustana on turvallisuuden tunne ja myönteinen minäkuva. Niiden kehittymiselle on tärkeää lämmin huolenpito ja onnistumisen kokemukset. Tavoitteena on, että esiopetusta toteutettaessa huolehditaan lapsen yksilöllisistä kehittymisen mahdollisuuksista ja että lapsi säilyttää oppimisen ilon. Lapsella on oikeus oppia asioita silloin kun hän on niistä kiinnostunut.

2 Esiopetuksen toteuttaminen

2.1 Esiopetuksen järjestäminen

Perusopetuslain mukaan opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa ja opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön³. Esiopetuksessa noudatetaan Opetushallituksen vahvistamia esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita riippumatta siitä, missä esiopetus toteutetaan⁴. Lapsella on myös esiopetuksessa lain mukaan oikeus työpäivinä saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää kasvun ja oppimisen tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Lapsella on myös oikeus saada esiopetuksessa maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä tarvittava oppilashuolto sekä laissa määritellyt opintososiaaliset edut ja palvelut.⁵ Esiopetusta järjestettäessä tulee ottaa huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää päivähoitopalveluja ja vastaavasti päivähoitoa järjestettäessä, että päivähoitossa olevilla lapsilla on mahdollisuus osallistua esiopetukseen⁶.

Esiopetuksen, ohjauksen ja tuen järjestämisen lähtökohtana on huolenpito hyvästä ja turvallisesta päivästä. Esiopetus järjestetään siten, että lapsen hyvinvoinnille, kehitykselle ja oppimiselle on mahdollisimman suotuisat edellytykset. Esiopetusyhteisön tulee olla turvallinen, ilmapiiriltään kunnioittava sekä ystävällinen. Oppimisympäristön turvallisuutta tai terveyttä vaarantaviin tekijöihin puututaan heti. Lapsen esiopetuksen päivän tulee rakenteellaan, sisällöillään ja toimintatavoillaan luoda mahdollisuudet rauhalliseen työskentelyyn, leikkiin ja muuhun toimintaan, yhdessä tekemiseen ja oppimiseen, omaan rauhaan sekä oppimisen ilon ja mielekkyyden kokemuksiin. Jos esiopetukseen osallistuva lapsi käyttää lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, lapsen päivä tulee rakentaa kokonaisuudeksi ottaen huomioon esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen tavoitteet.

Esiopetus edistää kannustavaa vuorovaikutusta, yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Erityistä huomiota kiinnitetään lapsen mahdollisuuksiin vaikuttaa omaan ja yhteiseen työskentelyyn sekä toimintaympäristöön. Osallisuuden kautta tuetaan lapsen kasvua, oppimista ja hyvinvointia sekä vastuulliseksi ihmiseksi ja yhteiskunnan jäseneksi kasvamista.

Lasta tukeva, yhteisöllinen esiopetus arvostaa niin lasten, opettajien kuin muiden yhteisön jäsenten ja asiantuntijoiden sekä perheiden merkitystä toiminnassaan. Esiopetuksessa tehdään yhteistyötä muun varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, erityisesti alkuopetuksen, sosiaali- ja terveystoimen sekä muiden lasten kasvua ja kehitystä tukevien toimijoiden kanssa.

³ Perusopetuslaki (628/1998) 3 § 2 mom. (477/2003/), 3 § 3 mom. ja 29 § 1 mom.

⁴ Perusopetuslaki 3 § 1 mom.

⁵ Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010), 31 § 1 mom. ja 31 a § 1 mom. (477/2003)

⁶ Perusopetuslaki 6 § 1 mom. (1288/1999) ja Laki lasten päivähoidosta 11 b § (1290/1999)

Ilmajoki

Maksutonta esiopetusta järjestetään kaikille 6-vuotiaille ilmajokisille. Opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää lisäksi muita päivähoitopalveluja. Esiopetusta tarjotaan 700 tuntia lukuvuodessa. Esiopetusta annetaan noin 4 tuntia päivässä. Jokaiselle esioppilaalle annetaan osallistumistodistus.

Ilmajoella esiopetusta järjestetään päiväkotien ja koulujen tiloissa. Esiopetusta annetaan Vanamon, Päivätien ja Kämpälämäen päiväkodeissa sekä Peuralan esiopetusyksikössä. Kouluissa järjestettävät esiopetuspaikat vaihtelevat mahdollisuuksien mukaan. Tällä hetkellä esiopetusta järjestetään Palonkylän, Munakan, Koskenkorvan ja Nopankylän kouluilla. Esiopetuspäivät koulussa noudattavat koulun koulupäiviä.

Esiopetukseen ilmoittaudutaan hakulomakkeella, jota saa kunnan nettisivuilta ja esiopetuspaikoista. Esiopetukseen ilmoitusajasta tiedotetaan paikallislehdessä. Tutustumispäivät järjestetään esiopetusryhmäkohtaisesti ja ilmoitetaan huoltajille.

Koulujen esiopetusryhmään saa kuulua pääsääntöisesti 13 esioppilasta. Päiväkodeissa esioppilaiden määrä pääsääntöisesti saa olla 21, koska ryhmässä työskentelee muuta kasvatushenkilökuntaa opettajan lisäksi. Opetusryhmiä muodostettaessa tulee ottaa huomioon paikalliset olosuhteet, kuten erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden määrä, opetustilat ja henkilöstölle määräytyt muut tehtävät.

Vuorohoidossa olevien lasten esiopetus toteutetaan Ilmajoen kunnan yleisen esiopetussuunnitelman mukaisesti. Omat erityisvaatimukset käytännön järjestelyille asettavat lasten hoitopäivän pituus ja hoitoaikojen vaihtelevuus. Jottei lapsen päivähoidossa oloaika tule tarpeettoman pitkäksi, vuorohoidossa olevien lasten esiopetus suunnitellaan yksilö-

kohtaisesti lapsen hoitoaikojen pohjalta yhdessä vanhempien kanssa. Lapsille varataan tarvittaessa mahdollisuus lepoon hoitopäivän aikana. Jos lapsi on hoidossa viikonloppuna, tulee huolehtia siitä, että lapsella on ko. viikolla 1-2 vapaapäivää esiopetuspäivinä (ma-pe). Näin taataan lapselle riittävä lepo ja yhteinen aika vanhempien kanssa. Tällä hetkellä vuorohoidossa olevat lapset saavat esiopetusta Kämpälämäen päiväkodissa.

Esiopetus on osa varhaiskasvatusta ja jatkumo kouluun. Esiopetus sisältää varhaiskasvatuksen sisällöllisiä periaatteita. Tällä tarkoitetaan, että esiopetuksessa toimitaan myös valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden periaatteiden mukaisesti.

Lapsen turvallisuuden takaamiseksi on Ilmajoella laadittu turvallisuuskansiot jokaiseen yksikköön. Ne sisältävät yksikön pelastussuunnitelmat ja toimintaohjeet eri tilanteisiin. Esimerkiksi esiopetuksen henkilöstö tekee retkiä ja muita vierailuja varten retkisuunnitelman, jossa huomioidaan turvallisuuteen liittyvät tekijät.

2.2 *Oppimiskäsitys*

Esiopetuksessa oppiminen on aktiivinen, aikaisempiin tietorakenteisiin pohjautuva päämääräsuuntautunut prosessi, joka usein sisältää ongelmanratkaisua. Näin tietoa ei voida suoraan opettamalla siirtää lapselle, vaan lapsi itse rakentaa aikaisemmin omaksumiensa käsitysten ja uuden tiedon pohjalta uudet käsityksensä. Oppiminen perustuu aiempaan tietoon ja oppimiskokemuksiin. Oppimista tapahtuu opittavan aineksen, aikaisemmin muodostuneiden tietorakenteiden sekä ajattelun vuorovaikutuksessa. Vertaisryhmän vuorovaikutustilanteissa lapset oppivat yhdessä toisten kanssa ja toisiltaan antamalla virikkeitä toistensa ajattelun ja mielikuvituksen kehittymiseen.

Ilmajoki

Lapsen minäkuvan vahvistaminen on kasvatuksen tärkein tehtävä. Itsetunto vaikuttaa kaikkeen, mitä lapsi tekee; miten asennoituu itseensä ja muihin, koulunkäyntiin ja tulevaisuuden odotuksiin. Itsetunto määrää lähes eniten ihmisen käyttäytymistä.

Kasvattajalla tulee olla selkeä näkemys omasta työstään sekä lapsikäsityksestään. Hänen täytyy suunnitella ja rakentaa ympäristöä lasten ja työyhteisön kanssa. Kasvattajan rooli on oppimiseen ohjaava, tutkimiseen innostava ja toiminnallisuutta tukeva. Kasvattaja tarjoaa lapsille mahdollisuuden oppia. Myönteinen ilmapiiri rohkaisee kaikkia yhteisön jäseniä

avoimeen, iloiseen ja luontevaan vuorovaikutukseen. Huumorin ja leikin avulla selviää monista kasvun ja oppimisen pulmatilanteista.

Lapsen omat kiinnostuksen kohteet, arkipäivän kokemukset ja niistä nousevat ongelmat ovat oppimisen lähtökohtia. Lapsi oppii paremmin taitoja ja tietoja, jotka häntä itseään kiinnostavat. Aikuinen antaa tukea ja ohjausta lapsen tarpeiden mukaisesti ja aikuisen toiminnan pääpaino on lapsen havainnoimisessa, kuuntelemisessa ja tutustumisessa lapsen elämään kokonaisuudessaan. Lapsen yksilöllisen ominaislaadun ja elämisen ympäristön ymmärtäminen on mahdollista vain yhteistyössä vanhempien ja muiden hänen elämänpiiriinsä kuuluvien ihmisten kanssa.

Lapsilähtöisyyteen liittyy selkeä ajatus lasten ja aikuisten maailmojen tasa-arvoisuudesta. Lasten luoma kulttuuri ei ole alisteista aikuisten luomille työkuulttuurille ja –käytännöille. Lapsen kehitystä ja kasvua ei tule tarkastella vain muuttumisena ”vajaatilasta” kohti ”kypsää” aikuisuutta. Lapsuudella, kuten muillakin ikäkausilla, on omat ikäkauteen kuuluvat merkityksensä, joille tulee antaa niille kuuluva merkitys (Hujala).

2.3 Oppimisympäristö

Esiopetuksen oppimisympäristöllä tarkoitetaan fyysistä, psyykkistä, sosiaalista, kognitiivista ja emotionaalista ympäristöä, jossa toiminta toteutuu. Oppimis-ympäristössä on keskeistä opettajan ja lapsen välinen sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus, erilaiset toimintatavat ja oppimistehtävät. Esiopetuksessa lapsi-keskeisyys edellyttää ohjaavaa kasvatusta, jossa aikuinen asettaa lapselle rajoja ja lapseen kohdistetaan odotuksia ja vaatimuksia.

Hyvä oppimisympäristö ohjaa lapsen uteliaisuutta, mielenkiintoa ja oppimis-motivaatiota sekä tukee hänen aktiivisuuttaan ja itseohjautuvuuttaan. Se tukee monipuolisesti lapsen kasvua ja oppimista sekä oman toiminnan arviointia. Se tarjoaa lapselle tilaisuuksia leikkiin, muuhun toimintaan ja omaan rauhaan. Se on myös kieliympäristönä virikkeinen ja siinä pystytään järjestämään lapsen kielellistä kehitystä tukevaa toimintaa.

Oppimisympäristössä tulee vallita iloinen, avoin, rohkaiseva ja kiireetön ilma-piiri. Työvälineiden ja materiaalien tulee olla lasten ulottuvilla. Oppimisympäristön varustus tukee myös lapsen kehittymistä nykyaikaisen tietoyhteiskunnan jäseneksi. Hyvä oppimisympäristö on terveellinen ja tukee monipuolisesti lapsen turvallisuutta. Oppimisympäristön tulee olla myös esteettisesti miellyttävä.

Yhteistyössä esiopetuksen toteuttamiseen osallistuvan henkilöstön, huoltajien ja lasten kanssa opettaja suunnittelee, toteuttaa ja arvioi toimintaa, joka johtaa lapsen tunteiden, taitojen ja tietojen kehittymiseen sekä laajentaa lapsen ja samalla koko ryhmän kiinnostuksen kohteita.

Ilmajoki

Esiopetuksen oppimisympäristöllä tarkoitetaan fyysistä, psyykkistä, sosiaalista, kognitiivista ja emotionaalista ympäristöä, jossa toiminta toteutuu. Oppimisympäristössä on keskeistä opettajan ja lapsen välinen sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus, erilaiset toimintatavat ja oppimistehtävät. Esiopetuksessa lapsikeskeisyys edellyttää ohjaavaa kasvatusta, jossa aikuinen asettaa lapselle rajoja ja lapseen kohdistetaan odotuksia ja vaatimuksia.

Oppimisympäristön tulee olla turvallinen ja monipuoliseen kommunikointiin ja toimintaa kannustava. Sen tulee antaa lapselle mahdollisuus leikkimiseen, kokeilemiseen, tutkimiseen, liikkumiseen ja lepoon. Saatavilla on monipuolisia työaineita, leikkivälineitä, kirjoja ja muita tietolähteitä (mm. tietokone).

Kasvattajalla tulee olla selkeä näkemys omasta työstään sekä lapsikäsityksestään. Hänen täytyy suunnitella ja rakentaa ympäristöä lasten ja työyhteisön kanssa. Kasvattajan rooli on oppimiseen ohjaava, tutkimiseen innostava ja toiminnallisuutta tukeva. Kasvattaja tarjoaa lapsille mahdollisuuden oppia. Myönteinen ilmapiiri rohkaisee kaikki yhteisön jäseniä avoimeen, iloiseen ja luontevaan vuorovaikutukseen. huumorin ja leikin avulla selviää monista kasvun ja oppimisen pulmatilanteista.

2.4 Työtavat

Opettajan tulee tukea oppimista sekä ohjata lasta tiedostamaan oma oppimisensa ja havaitsemaan, että tämä voi itse vaikuttaa onnistumiseensa oppimisessa. Opettaja ohjaa oppimista, konkreettista kokeilemistä, tutkimista, aktiivista osallistumista sekä muuta tiedon hankintaa ja ongelmien ratkaisemista vuorovaikutuksessa aikuisten ja vertaisryhmän kanssa. Lapsen omien tutkimusten lähtökohtana ovat lapsen elinympäristöön läheisesti liittyvät ilmiöt ja tapahtumat sekä niistä saadut kokemukset. Lapsi harjoittelee pohtimaan syyseuraussuhteita ja tekemään johtopäätöksiä. Lapsen näkökulmasta toiminnan tulee olla tarkoituksenmukaista ja haasteellista.

Esiopetuksen työskentely perustuu leikinomaiseen, lapsen kehitystasosta lähtevään toimintaan, joka edistää myös lapsen kielellistä kehitystä sekä valmiuksia uusien asioiden oppimiseen. Toiminnassa otetaan huomioon lapsen tarve oppia mielikuvituksen ja leikin kautta. Draamallisessa työtavassa yhdistyvät eri taideaineet, lasten kokemukset ja tietoa, joita työskentelään yhdessä ajankohtaisen aiheen, sadun tai tarinan pohjalta.

3 Esiopetuksen yksityiskohtaiset tavoitteet ja sisällöt

3.1 Eheyttäminen

Esiopetus pohjautuu opetuksen eheyttämiseen. Eheyttävä opetus muotoutuu kokonaisuuksista, jotka liittyvät toisalta lapsen elämänpiiriin ja toisalta lapsen maailmankuvaa laajentaviin ja jäsentäviin sisältöihin. Eheytetyn opetuksen tavoitteista neuvotellaan yhdessä ja ne tiedostetaan siinä yhteisössä, jossa lapsi elää.

Eheyttämisen monimuotoisuuden tulee ilmetä siten, että eri tiedonalat otetaan suunnittelussa ja toteutuksessa huomioon ja niitä tarkastellaan osana kulloinkin valittua kokonaisuutta. Teemakokonaisuuksien valinnassa pyritään löytämään lapsille merkitykselliset asiat ottamalla heidät mukaan teemojen suunnitteluun.

Eheytyt kokonaisuudet ja oppimisprosessi ovat tärkeämpiä kuin yksittäiset sisällöt. Kokemusten ja tietojen käsittely vuorovaikutuksessa aikuisten ja lasten kanssa monin eri tavoin on oppimisen keskeinen osa. Työtapoja määrittävät opetuksen tavoitteet ja tarkoituksenmukaisuus. Monipuolisella työtapojen käytöllä pyritään saamaan erilaisia kokemuksia ja taitoja eri tiedonaloista. Esiopetuksessa tiedonalojen sisältöjen avulla lapsi laajentaa maailmankuvaansa ja oppii itsestään oppijana. Esiopetuksen sisältöaluejako on tarkoitettu ohjaamaan opettajan työtä.

Ilmajoki

Leikin ja toiminnan tulee korostua esiopetuksessa lapsen keskeisimpinä oppimismuotoina. Työskentely perustuu leikinomaiseen, lapsen kehitystasosta lähtevään toimintaan, joka edistää myös lapsen kielellistä kehitystä sekä valmiuksia uusien asioiden oppimiseen. Toiminnassa otetaan huomioon lapsen tarve oppia mielikuvituksen ja leikin kautta.

Lapsen näkökulmasta toiminnan tulee olla haasteellista ja tarkoituksenmukaista. Opettajan tulee tukea oppimista sekä ohjata lasta tiedostamaan oma oppimisensa ja havaitsemaan, että tämä voi itse vaikuttaa onnistumiseensa oppimisessa. Opettaja ohjaa oppimista, konkreettista kokeilemistä, tutkimista, aktiivista osallistumista sekä muuta tiedon hankintaa ja ongelmien ratkaisemista vuorovaikutuksessa aikuisten ja vertaisryhmän kanssa.

Yhteistoiminnallisessa oppimisessä huomioidaan oppija itsenäisesti ajattelevana, itseohjautuvana, tahtovana persoonana, jolle tulee antaa vastuuta omasta oppimisestaan. Yhteistoiminnallisuus on oppimisen itsenäistymistä ja vapautumista tukeva sosiaalinen rakennelma. Yhdessä oppimalla, toisten auttamisella ja toisilta oppimisella pyritään sosiaaliseen muutokseen, jossa avoimuus, dynaamisuus, ryhmäkeskustelut ja yhteinen prosessointi ovat vallitsevina piirteinä.

Esiopetus pohjautuu eheyttämiseen. Eheyttävä opetus muodostuu kokonaisuuksista, jotka liittyvät toisaalta lapsen elämänpiiriin ja toisaalta maailmankuvaa laajentaviin ja jäsentäviin sisältöihin. Eheytetyn opetuksen tavoitteista neuvotellaan yhdessä ja ne tiedostetaan siinä yhteisössä, jossa lapsi elää.

Eheytyt kokonaisuudet ja oppimisprosessi ovat tärkeämpiä kuin yksittäiset sisällöt. Työtapoja määrittävät opetuksen tavoitteet ja tarkoituksenmukaisuus.

3.2 Keskeiset sisältöalueet

3.2.1 Kieli ja vuorovaikutus

Kieli on ajattelun ja ilmaisun väline. Oppimiensa käsitteiden avulla lapsi jäsentää ympäristöään ja rakentaa maailmankuvansa. Esiopetuksessa tulee tukea lapsen ajattelun, sosiaalisuuden, tunteiden ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä ja oppimisprosessia erityisesti kielen avulla. Näin lapsen tunne-elämä, luovuus ja itsetunto vahvistuvat. Lasta rohkaistaan ja ohjataan niin, että hänestä vähitellen kasvaa aktiivinen puhuja ja kuuntelija monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa, niin arkisissa viestintätilanteissa kuin oppimistilanteissakin. Lapsi totuttautuu kertomaan ja keskustelemaan omista tunteistaan, toiveistaan, mielipiteistään ja ajatuksistaan sekä ilmaisemaan suullisesti havaintojaan ja päätelmiään. Lapsi harjaantuu kuunteluun ja kerrontaan. Ryhmän jäsenenä hän totuttautuu kuuntelemaan sekä lasten että aikuisten puhetta, osallistumaan keskusteluun ja odottamaan tarvittaessa omaa vuoroaan.

Lapselle luetaan ja kerrotaan satuja, kertomuksia, kertovia tietotekstejä, runoja, loruja ym. niin, että hän saa tilaisuuden nauttia kuulemastaan. Lapsi eläytyy kuulemaansa, hän saa aineksia ajatteluunsa ja hänen kykynsä ymmärtää omaa ja toisten elämää vahvistuu. Hän alkaa ymmärtää lukemisen merkitystä. Hän kiinnostuu kysymään ja tekemään päätelmiä sekä arvioimaan kuulemaansa.

Esiopetuksessa luodaan pohjaa luku- ja kirjoitustaidon oppimiselle. Alkavan luku- ja kirjoitustaidon perustana on, että lapsi on kuullut ja kuunnellut, hän on itse tullut kuulluksi, hän on puhunut ja hänelle on puhuttu, hänen kanssaan on keskusteltu, hän on kysellyt ja hänelle on vastattu. Lapsi kehittää tällaisessa ympäristössä ikään kuin huomaamattaan sanavarastoaan sekä luku- ja kirjoitustaitoaan. Lapsen aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat pohjana esiopetuksen lukemaan ja kirjoittamaan oppimisen prosessissa. Nämä erilaiset tiedot ja taidot, myös mahdollisesti jo ennen esiopetusta opittu luku- ja kirjoitustaito, otetaan huomioon järjestämällä avoin oppimisympäristö, jossa kukin lapsi voi tarttua kirjoitettuun kieleen omien edellytystensä mukaisesti. Materiaalina tulee olla monipuolisia tekstejä, jotka tarjoavat tilaisuuksia lukea yksin, toisten lasten tai aikuisen seurassa.

Tavoitteena on herättää ja lisätä lapsen mielenkiintoa suullisen ja kirjoitetun kielen havainnointiin ja tutkimiseen. Tutkimisen kohteina voivat olla erilaiset tekstit, ilmaisut, yksittäiset sanat, kirjaimet ja äänteet lapselle mielekkäässä yhteydessä. Kielellisen tietoisuuden kehittymistä tuetaan kielellä leikkien, loruillen ja riimitellen sekä tutustuen monipuolisesti kirjoitettuun kielimuotoon. Lapsi saa kokemuksia siitä, että puhuttu kieli voi-

daan muuttaa kirjoitetuksi ja kirjoitettu kieli puheeksi sekä aikuisten antaman mallin että omien kirjoittamis- ja lukemisyritysten avulla.

3.2.2 *Matematiikka*

Esiopetuksessa luodaan ja vahvistetaan pohjaa matematiikan oppimiselle. Lasta ohjataan kiinnittämään huomiota luonnollisissa arkipäivän tilanteissa ilmeneviin matemaattisiin ilmiöihin. Oppimistilanteissa lapsella on aktiivinen rooli. Pääosin leikkien, tarinoiden, laulujen, liikunnan, pienten työtehtävien, keskusteluhetkien ja pelien avulla johdattelu sekä runsas havainnollisuus ovat luonnollisia tapoja avartaa lapsen käsitystä matematiikasta. Lapsen myönteistä suhtautumista matematiikkaa kohtaan tulee tukea. Hänen tulisi kokea matematiikan oppiminen mielenkiintoiseksi ja haastavaksi toiminnaksi, joka on merkityksellistä ja mielekästä.

Matematiikan oppiminen edellyttää käsitteiden ymmärtämistä. Lapsen tulee saada monipuolisia kokemuksia käsitteen eri ilmenemismuodoista. Tarkoin harkitut ja johdonmukaiset opetusmenetelmät, välineet ja kieli ovat keskeisiä käsitteiden muodostusprosessissa. Luokittelun, vertailun ja järjestämisen avulla lapsi tutkii ja jäsentää ympäristönsä esineitä, eliöitä, kappaleita, kuvioita, aineita ja ilmiöitä muotojen ja määrien sekä muiden ominaisuuksien perusteella.

Esiopetuksessa on tärkeää kehittää lapsen keskittymistä, kuuntelemista, kommunikointia ja ajattelun taitoja. Matemaattisen ajattelun kehittymisessä on tärkeää, että lapsi oppii tarkkailemaan myös omaa ajattelamistaan. Lasta on kannustettava kertomaan, mitä hän ajattelee tai miten hän ajatteli. Aikuisen tehtävänä on rakentaa oppimisympäristö, joka tukee ja edistää jokaisen lapsen yksilöllistä matemaattisen ajattelun kehittymistä.

3.2.3 *Etiikka ja katsomus*

Uskonnon ja omantunnon vapaus on perustuslain 11 §:n turvaama oikeus, jota esiopetusikäisten kohdalla käyttää huoltaja. Esiopetukseen sisältyy eettistä kasvatusta ja kulttuurista katsomuskasvatusta. Perustuslain 6 §:n säännösten puitteissa esiopetukseen sisältyy myös uskontokasvatusta ja sille vaihtoehtoista elämäntietokasvatusta. Huoltajan valinnan mukaan lapsi osallistuu tällöin joko järjestettyyn uskontokasvatukseen, elämäntietokasvatukseen tai muuhun opetukseen.

Tiettyyn uskontokuntaan kuuluvien tai uskontokuntiin kuulumattomien lasten vähäisestä määrästä tai muusta erityisestä opetuksen järjestämiseen liittyvästä hyväksyttävästä syystä, esiopetuksen järjestäjä voi päättää, ettei kyseisen uskontokunnan tunnustuksen mukaista uskontokasvatusta tai elämäntietokasvatusta järjestetä.

Esiopetuksen eettinen kasvatusta sisältyy kaikkeen toimintaan ja on koko ryhmälle yhteistä. Eettinen kasvatusta lähtee itsetunnon kehittymisestä ja laajentuu ihmisten välisiin sosiaalisiin taitoihin sekä edelleen elinympäristöön. Eettinen kasvatusta liitetään esiopetuksen eri tilanteisiin, ja sitä käsitellään lasten kanssa keskustellen tai roolileikkejä käyttäen ja näin kehitetään lasten eettistä ajattelua.

Kulttuurista katsomuskasvatusta opetetaan kaikille lapsille yhteisenä. Kulttuurisen katsomuskasvatuksen tavoitteena on katsomuksellisen ajattelun kehittyminen. Tähän liittyy lapsen kuulluksi tuleminen katsomusel-

lisissa elämänkysymyksissä, mahdollisuus kartuttaa katsomuksellista yleissivistystä tutustumalla oman katsomuksen ja muiden lapsiryhmässä edustettuina olevien uskontojen ja vakaumusten tapoihin sekä mahdollisuus oppia tuntemaan ja arvostamaan oman kotiseudun kulttuuri- ja luontoperintöä.

Uskontokasvatuksen tavoitteena puolestaan on mahdollisuus kohdata uskontoon liittyviä asioita ja tutustua uskonnollisiin juhliin sekä siihen, miten ja miksi niitä vietetään. Tavoitteena on myös antaa mahdollisuus tutustua oman uskonnon keskeisiin sisältöihin.

Elämänkatsomustietokasvatuksen tavoitteena on kehittää valmiuksia kohdata vakaumuksellisia kysymyksiä, jotka liittyvät ihmissuhteisiin, kulttuuri-identiteettiin, ihmisen ja luonnon suhteeseen ja yhteisöön. Opetuksessa käsitellään suvaitsevaisuutta ja kohtuullisuutta, oikeudenmukaisuutta ja reiluuutta, rohkeutta ja omaa identiteettiä sekä hyväntahtoisuutta ja huolenpitoa.

3.2.4 Ympäristö- ja luonnontieto

Ympäristö- ja luonnontieto auttaa lasta ymmärtämään ympäristöään, tukee ajattelun ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä sekä vahvistaa elämyksellistä, kokemuksellista ja emotionaalista suhdetta luontoon ja muuhun ympäristöön. Oppimisen lähtökohtana on lapsen monimuotoinen elinympäristö, jonka tunteminen luo pohjaa laajemmalle ymmärrykselle ympäröivästä maailmasta.

Esiopetuksen tavoitteena ympäristö- ja luonnontiedossa on, että lapsi oppii ymmärtämään ja arvostamaan luonnonvaraista ja rakennettua ympäristöä, erilaisia ihmisiä ja kulttuureja sekä tuntemaan oman toimintansa vaikutuksen lähiympäristöönsä. Lapsi oppii ottamaan omassa toiminnassaan huomioon luonnon monimuotoisuuden, ympäristön viihtyisyyden ja kauneuden sekä toimimaan ympäristöä säästävällä tavalla ja sitä hoitaen. Myönteisen ympäristösuhteen kehittymisen yhtenä edellytyksenä on, että lapsi kokee elinympäristönsä myös turvalliseksi ja kiinnostavaksi tutkimus- ja leikkipaikaksi.

Lapsen ympäristöopiskelu tukeutuu ongelmakeskeiseen tutkivaan lähestymistapaan, jossa lähtökohtana ovat ympäristöön liittyvät asiat, ilmiöt ja tapahtumat. Vaikka opiskelu tapahtuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa muiden kanssa, tiedonhankinnassa jokainen lapsi on aktiivinen toimija, joka rakentaa omaa ymmärrystään monin erilaisin keinoin. Lasta rohkaistaan muotoilemaan kysymyksiä ja etsimään niihin selityksiä. Havaintojen avulla, kaikkia aisteja käyttäen, hän saa tietoa ympäröivästä maailmasta, ja siksi häntä myös ohjataan havaintojen teossa erilaisin apukeinoin, kuten mittauksin. Lapsi oppii kuvailemaan, vertailemaan, luokittelemaan ja järjestämään havaintojen ja mittausten avulla saatuja tietoja ja tuloksia sekä esittämään näille toimille perusteluja. Samoin hän oppii niiden pohjalta muodostamaan käsitteitä, tekemään päätelmiä ja löytämään syy-seurausselityksiä. Havaintoja ja tutkimusten tuloksia harjoitellaan merkitsemään muistiin ja esittämään niitä esimerkiksi piirtämällä, kertomalla tai näyttelemällä. Kokeellisesti saatuun, kuultuun tai nähtyyn tietoon opetellaan suhtautumaan kriittisesti.

Sisällöt valitaan esimerkiksi seuraavilta luonnontieteellisiltä aihealueilta: ihminen ja hänen suhteensa ympäristöön, eliöt ja niiden elinympäristö, maa ja avaruus, ympäristön aineet ja materiaalit sekä energiaan liittyvät asiat. Luonnontieteellisiä käsitteitä hyödyntäen voidaan opetus suunnitella integroiduiksi teemoiksi, jotka liittyvät lapsen elämänpäiriin. Teemat suunnitellaan kuitenkin siten, että ne tarjoavat lapselle mahdollisuuden rakentaa maailmankuvaa sekä hankkia arkielämän ymmärtämistä edistäviä tietoja, taitoja ja valmiuksia.

3.2.5 ***Terveys***

Esiopetuksessa edistetään lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä sekä kasvua ja kehitystä. Lasta autetaan tiedostamaan itsensä suhteessa muihin ja ympäristöön antamalla myönteisiä kokemuksia ja osallistumisen mahdollisuuksia. Luonnollisissa arkipäivän tilanteissa edistetään lapsen valmiuksia ymmärtää ja ottaa vastuuta omasta terveydestään ja turvallisuudestaan. Lasta ohjataan liikkumaan turvallisesti lähiympäristössä.

Lasta ohjataan huolehtimaan terveydestään ja päivittäisestä henkilökohtaisesta hygieniastaan. Lapsen terveellisiä ruokatottumuksia tuetaan ja lasta ohjataan hyviin ruokailutapoihin. Toiminnalla ja tapakasvatuksella lasta ohjataan myönteisiin ihmissuhteisiin ja tunne-elämän terveyteen sekä välttämään väkivaltaa. Lapsen kasvua ja kehitystä tuetaan huolehtimalla työn, levon ja virkistyksen välisestä tasapainosta.

3.2.6 ***Fyysinen ja motorinen kehitys***

Päivittäinen monipuolinen liikunta on välttämätöntä lapsen tasapainoiselle kasvulle, kehitykselle ja terveydelle. Liikkumisen ja leikin avulla harjaannutetaan lapsen fyysistä ja motorista kuntoa, liikehallintaa ja motorisia perustaitoja. Lapsen hienomotoriikka, kädentaidot sekä käden ja silmän yhteistyö kehittyvät arkipäivän toiminnoissa. Ohjatun liikunnan lisäksi lapselle annetaan mahdollisuuksia omaehtoiseen liikunnalliseen toimintaan ja leikkiin. Lasta tuetaan toimimaan omatoimisesti, aloitteellisesti ja yhteistoiminnallisesti ryhmässä sekä rohkeasti kaikissa liikuntatilanteissa. Lasta ohjataan ymmärtämään liikunnan merkitys ihmisen hyvinvoinnille ja terveydelle.

3.2.7 ***Taide ja kulttuuri***

Esiopetuksessa musiikki- ja muut taidekokemukset ovat merkittävä osa lapsen emotionaalista, taidollista ja tiedollista kehitystä. Kuvia tekemällä, valmistamalla esineitä käsin, musisoimalla, draamaharjoituksilla, tanssimalla ja liikkumalla lapsen luovuus, mielikuvitus ja itseilmaisu harjaantuvat. Lapselle järjestetään mahdollisuuksia taidekokemuksiin ja -nautintoihin ja niistä keskustelemiseen. Leikin sekä tutkivan ja kokeilevan taiteellisen toiminnan avulla lapsi etsii tietoa itsestään ja ympäröivän maailman ilmiöistä. Lasta ohjataan pitkäjänteiseen taiteelliseen työskentelyyn ja arvostamaan omaa ja muiden työtä. Lapsen aisti-herkkyyden, havaintokyvyn ja avaruudellisen hahmottamiskyvyn kehittymistä tuetaan. Näin lapsen oppimisprosessit syvenyvät ja hän oppii elämäntaitoja sekä ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoja.

Lapselle tarjotaan tilaisuus tutustua viestintävälineisiin ja harjoitella niiden käyttöä. Lapsen kanssa tarkastellaan kuvia ja keskustellaan niiden merkityssisällöistä ja kuvailmaisista. Lasta ohjataan tutkimaan äänimaailmaa ja musiikin vaikutusta viestinnässä. Lasta kannustetaan ilmaisemaan ajatuksiaan ja tunteitaan sanoin sekä draaman keinoin, äänenpainoin ja -sävyin, ilmein, elein ja liikkein.

Lapsen kulttuurisen identiteetin vahvistumista ja hänen ymmärrystään omasta kulttuuriperinnöstään ja kulttuurien monimuotoisuudesta tuetaan. Lasta ohjataan arvostamaan ja vaalimaan luonnon ja rakennetun ympäristön sekä esine-ympäristön esteettisiä ja kulttuurisia arvoja.

4 Kasvun ja oppimisen tuki esiopetuksessa

Tässä luvussa kuvataan kasvun ja oppimisen tuen keskeiset tavoitteet ja järjestäminen sekä tuen rakenne. Kasvun ja oppimisen tuen tasot, yleinen, tehostettu ja erityinen tuki kuvataan luvuissa 4.1, 4.2 ja 4.3. Luvussa 5 esitetään tarkemmin eri tukimuodot ja niiden käyttö tuen eri tasoilla. Lukujen 4 ja 5 ja niiden alalukujen muodostama kokonaisuus on perustana paikallisen opetussuunnitelman laadinnalle sekä kasvun ja oppimisen tuen käytännön toteuttamiselle.

Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Työskentelyn ja tuen perustana esiopetuksessa ovat yhdessä kodin kanssa sovitut, perusturvallisuutta ylläpitävät tavoitteet, jotka tukevat lapsen kokonais-valtaista kasvua. Ensisijaisesti tuetaan lapsen myönteisen minäkuvan ja terveen itsetunnon kehittymistä sekä huolehditaan tasavertaisesta jäsenyydestä ryhmässä. Työskentelyn tulee olla leikinomaista, lapsen kehitystasosta lähtevää toiminnallista ryhmä- ja yksilöohjausta. Se edistää lapsen kognitiivista, erityisesti kielellistä, sekä sosioemotionaalista kehitystä, valmiuksia uusien asioiden oppimiseen ja ehkäisee ennalta oppimisvaikeuksia.

Esiopetuksen ja tuen järjestämisen lähtökohtana ovat sekä esiopetusryhmän että kunkin lapsen vahvuudet ja oppimis- ja kehitystarpeet. Kasvun ja oppimisen tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä lapsien yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Esiopetusta ja tukea suunniteltaessa on otettava huomioon, että lapsen tuen tarve voi vaihdella tilapäisestä jatkuvaan, vähäisestä vahvempaan tai yhden tukimuodon tarpeesta useamman tukimuodon tarpeeseen.

Jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuus omista lähtökohdistaan käsin saada tukea kasvuun ja oppimiselleen sekä kehittää oppimisvalmiuksiaan. Esiopetuksessa tulee ottaa huomioon monenlaiset oppijat ja oppimisen erilaiset lähtökohdat ja tavat sekä lasten kulttuuritausta. Erityistä huomiota tulee kiinnittää tuen tarpeen arviointiin lapsella, jonka perusopetuksen aloittamista on päätetty siirtää vuotta myöhäisemmäksi.

Lapsia kannustetaan aloitteellisuuteen ja vastuullisuuteen, tarjotaan haasteita ja annetaan kehittymistä edistävää ohjausta ja tukea. Lapsen tervettä itsetuntoa vahvistetaan myönteisten oppimiskokemusten ja kannustavan palautteen avulla sekä tarjotaan mahdollisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen. Huomiota tulee kiinnittää oppimisen esteiden ja oppimisvaikeuksien varhaiseen tunnistamiseen. On tarpeen havaita sekä lapseen että esiopetuksen toteuttamiseen ja toimintaympäristöön liittyvät tekijät.

Opetukseen osallistuvalla on oikeus saada riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä⁷. Esiopetuksen järjestäjän tulee huolehtia, että lapsen oikeus tukeen voi toteutua käytännössä, mm. määrittelemällä tuen tarpeen toteuttamiseen ja tuen toteuttamiseen liittyvät vastuut ja työnjako. Tuen tarpeen varhaiseksi havaitsemiseksi lasten kasvua ja oppimista tulee arvioida jatkuvasti ja aloittaa tuen antaminen riittävän varhain. Tämä ehkäisee ongelmien syvenemistä ja pitkäaikaisvaikutuksia. Tuen oikea-aikaisuus sekä tuen oikea taso ja muoto ovat ratkaisevia kasvun ja oppimisen turvaamiseksi. Lapsen saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukimuotoja käytetään

sekä yksittäin että yhdessä toisiaan täydentävinä. Tukea annetaan niin kauan ja sen tasoisena kuin se on tarpeellista.

Tuen tarpeen arvioinnissa voidaan hyödyntää lapselle tehtyjen terveystarkastusten ja mahdollisten muiden arviointien tuloksia⁸. Mikäli lapsi esiopetuksen lisäksi käyttää muita varhaiskasvatuspalveluja, yhteistyö esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen henkilöstön kesken on tärkeää lapsen kasvun ja oppimisen tuen tarpeen havaitsemiseksi ja tuen toteuttamiseksi.

⁷ Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

⁸ Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (Neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säätelevä valtioneuvoston asetus) (380/2009) 9 §

Tuen tulee muodostaa suunnitelmallinen jatkumo. Esiopetusyksikön johdolla on vastuu tuen järjestämiseen ja toteuttamiseen liittyvistä ratkaisuista. Pedagoginen asiantuntemus ja opettajien yhteistyö tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää. Tarvittaessa tuki suunnitellaan ja toteutetaan moniammatillisessa oppilashuoltotyössä. Huoltajalle tulee antaa tietoa tukitoimista sekä mahdollisuus esittää näkemyksensä tuen antamisesta. Tuki annetaan lapselle omassa esiopetusryhmässä, ellei tuen antaminen välttämättä edellytä lapsen siirtämistä toiseen esiopetusryhmään tai muuhun soveltuvaan esiopetuksen järjestämispaikkaan. Lapsen esiopetuksen fyysinen ja sosiaalinen oppimisympäristö ja tarvittavat tukipalvelut tulee järjestää niin, että lapsi voi mahdollisimman täysipainoisesti osallistua esiopetusryhmän toimintaan. Tuki annetaan erilaisin joustavin järjestelyin, kuten samanaikaisopetuksena tai pienryhmä- ja yksilötyöskentelyinä.

Erityisesti huolehditaan tuen jatkumisesta lapsen siirtyessä muusta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen.

Tuki erityisissä tilanteissa

Lapsi saattaa tarvita tukea erityisissä tilanteissa, kuten sairauden yhteydessä. Sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle esiopetusta siinä määrin kuin se hänen terveytensä ja muut olosuhteet huomioon ottaen on mahdollista⁹. Esiopetuksen järjestämisestä kodin ulkopuolelle sijoitetuille lapsille vastaa lapsen asuinkunta¹⁰.

⁹ Perusopetuslaki 4 § 3 mom.

¹⁰ Perusopetuslaki 4 § 1 mom. (1288/1999)

4.1 Esiopetuksen yleinen tuki

Laadukas esiopetus sekä mahdollisuus saada ohjausta ja tukea kasvuun ja oppimiseen kaikkina esiopetuksen työpäivinä on jokaisen lapsen oikeus. Esiopetuksessa tulee ottaa huomioon kaikkien lasten edellytykset ja tarpeet. Työyhteisön toimintatapoja ja -kulttuuria kehitetään niin, että yhteistyötä ja yhdessä tapahtuvaa oppimista voidaan hyödyntää ja lasten erilaisuus voidaan kohdata mahdollisimman hyvin. Välttäminen, huolenpito ja myönteinen ilmapiiri esiopetusyhteisössä edistävät lapsen kasvua ja oppimista.

Opettajalla on vastuu esiopetusryhmän ja sen jokaisen lapsen erilaisten lähtö-kohtien ja tarpeiden huomiointamisesta esiopetuksessa. Yhteistyö huoltajien, toisten opettajien, muun varhaiskasvatuksen henkilöstön ja eri asiantuntijoiden kanssa edesauttaa tässä onnistumista. Opettajan tehtävänä on ohjata ryhmää toimimaan niin, että sen sisäinen vuorovaikutus edistää kasvua ja oppimista. Opettaja auttaa lapsia tunnistamaan omat vahvuutensa ja voimavaransa. Erityistä huomiota tulee kiinnittää lapsen oppimisen valmiuksiin, myönteisen minäkuvan ja tekemisen ilon vahvistamiseen kaikissa työskentelytilanteissa.

Opetustyöhön sisältyy myös ohjauksellisia ja oppilashuollollisia tehtäviä. Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen tarjoaminen kuuluu opettajan työhön ja kaikkiin esiopetustilanteisiin. Tuki rakennetaan opettajien sekä tarvittaessa muiden asiantuntijoiden yhteistyönä ja vuorovaikutuksessa huoltajan ja lapsen kanssa.

Kasvun ja oppimisen tuen tarpeisiin vastataan opetusta eriyttämällä, opettajien yhteistyöllä ja opetusryhmiä joustavasti muuntelemalla. Esiopetuksen aloitusvaiheessa opettaja voi laatia myös yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman, jonka avulla lapselle pyritään turvaamaan parhaat edellytykset kasvaa ja oppia. Esiopetuksessa voidaan käyttää myös erityisopettajan tai erityislastentarhanopettajan sekä avustajan työpanosta keinoina vastata esiopetusryhmän tai yksittäisten lasten tuen tarpeisiin jo ennen tehostetun tuen vaiheeseen siirtymistä.

4.2 Esiopetuksen tehostettu tuki

Oppilaalle, joka tarvitsee oppimisessaan ja koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea hänelle tehdyn oppimissuunnitelman mukaisesti¹¹. Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä.

Tehostettu tuki suunnitellaan yksittäistä lasta varten kokonaisuutena. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Tehostetun tuen avulla tuetaan suunnitelmallisesti lapsen kasvua ja oppimista ja tuen tehtävänä on ehkäistä ongelmien kasvamista, monimuotoistumista ja kasautumista.

Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia esiopetuksen tukimuotoja, lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta, joka kuvataan luvussa 5.1.1. Tehostetun tuen aikana korostuu erityisopettajan tai erityislastentarhanopettajan antaman tuen, lapsen yksilöllisen ohjauksen, joustavien ryhmittelyjen ja kodin kanssa tehtävän yhteistyön merkitys. Myös oppilashuollon osuutta lapsen hyvinvoinnin edistäjänä ja ylläpitäjänä vahvistetaan. Tuki tulee järjestää laadultaan ja määrältään lapsen kehitystason ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. On tärkeää huolehtia lapsen mahdollisuuksista saada onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä sekä tukea lapsen myönteistä käsitystä itsestään.

Lapsen kasvua ja oppimista tulee seurata ja arvioida säännöllisesti tehostetun tuen aikana. Mikäli lapsen tilanteessa tapahtuu muutoksia, lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan lapsen tuen tarvetta.

¹¹ Perusopetuslaki 16 a § 1 mom. (642/2010)

Pedagoginen arvio tehostettua tukea varten

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Pedagogisessa arviossa kuvataan

- lapsen kasvun ja oppimisen tilanne kokonaisuutena
- lapsen saama yleinen tuki ja arvio sen vaikutuksista
- lapsen oppimisvalmiudet sekä kasvuun ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, oppilashuollollisilla tai muilla ratkaisuilla lasta tulisi tukea

Lapsen esiopetuksen opettaja tai opettajat yhdessä laativat kirjallisen pedagogisen arvion. Tarvittaessa, ja etenkin silloin kun kyse on lapsen hyvinvointiin ja kokonaiskehitykseen liittyvistä ongelmista, arvion laatimisessa käytetään myös muita asiantuntijoita. Yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa on tärkeää sekä tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Pedagogisen arvion laatimisessa hyödynnetään lapselle jo mahdollisesti osana yleistä tukea laadittua lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa sekä huoltajan luvalla lapselle mahdollisesti laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa ja kuntoutussuunnitelmaa.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa lapsen siirtyminen takaisin yleisen tuen piiriin käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisessa oppilashuoltotyössä siten kuin yksittäisen oppilaan asian käsittelystä säädetään¹². Tämän käsittelyn jälkeen lapselle annettava tehostettu tuki kirjataan hänelle laadittavaan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan. Oppimissuunnitelma käsitellään tarkemmin luvussa 4.5.1.

4.3 Esiopetuksen erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan niille lapsille, joiden esiopetusta ei kasvun ja oppimisen vaikeuksien vuoksi voida järjestää muuten. Lapsen edellytykset ovat voineet heikentyä esimerkiksi vamman, sairauden, toimintavuuden tai kasvu-ympäristöön liittyvien riskitekijöiden vuoksi. Erityisen tuen tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon esiopetuksen opetushenkilöstön, oppilashuollon palveluista vastaavien sekä huoltajan näkemys lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvistä riskitekijöistä.

Erityinen tuki järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Erityinen tuki muodostuu erityisen tuen päätökseen perustuvasta erityis-opetuksesta sekä muista esiopetuksen tukimuodoista¹³. Käytettävissä ovat esiopetuksen kaikki tukimuodot.

¹² Perusopetuslaki 31 a § 4 mom. (642/2010)

Erityisen tuen tehtävänä esiopetuksessa on tarjota lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista kasvun ja oppimisen tukea ja edistää hänen oppimisedellytyksiään. Lapsen itsetuntoa ja oppimismotivaatiota vahvistetaan.

Erityisen tuen antamiseksi opetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös, jota tarkistetaan ainakin toisen vuosiluokan jälkeen sekä ennen seitsemännelle vuosiluokalle siirtymistä¹⁴. Päätös tehdään hallintolain mukaisesti¹⁵. Lapsen oikeusturvan ja esiopetuksen järjestämisen kannalta merkittävät asiat päätetään erityistä tukea koskevassa päätöksessä. Erityisen tuen päätöksessä tulee päättää oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa oppilaan opetuksen poikkeava järjestäminen¹⁶.

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista taikka esi- ja perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että oppilaan opetusta ei vamma, sairauden, kehityksessä viivästyminen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten¹⁷. Jos erityisen tuen päätös tehdään esiopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua lapsen tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Pedagoginen selvitys erityistä tukea varten

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa sekä tehtävä oppilaasta pedagoginen selvitys¹⁸.

Pedagogisen selvityksen laatimista varten esiopetuksen järjestäjän päättämä toimielin, viranhaltija tai työntekijä hankkii

- lapsen esiopetuksesta vastaavilta opettajilta selvityksen lapsen oppimisen etenemisestä
- moniammatillisena oppilashuollon yhteistyönä tehdyn selvityksen lapsen saamasta tehostetusta tuesta sekä lapsen kokonaistilanteesta.

¹³ Perusopetuslaki 17 § 1 mom. (642/2010)

¹⁴ Perusopetuslaki 17 § 2 mom. (642/2010)

¹⁵ Hallintolaki (434/2003)

¹⁶ Perusopetuslaki 17 § 2 mom. (642/2010)

¹⁷ Perusopetuslaki 17 § 4 mom. (642/2010)

¹⁸ Perusopetuslaki 17 § 3 mom. (642/2010) ja Hallintolaki 34, 35 ja 36 §

Selvitysten perusteella esiopetuksen järjestäjä tekee arvion lapsen erityisen tuen tarpeesta. Näiden kahden selvityksen ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi¹⁹.

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan

- lapsen kasvun ja oppimisen tilanne kokonaisuutena
- lapsen saama tehostettu tuki ja arvio sen vaikutuksista
- lapsen oppimisvalmiudet sekä kasvuun ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta tulisi tukea

Tukijärjestelyt voivat sisältää mm. opetushenkilöstöön, oppilashuoltoon, avustajiin ja muihin tarvittaviin palveluihin, opetusmenetelmiin ja työtapoihin, materiaaleihin ja välineisiin liittyviä tekijöitä. Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään lapsesta aiemmin laadittua pedagogista arviota ja lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa sekä huoltajan luvalla lapselle mahdollisesti laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa ja kuntoutussuunnitelmaa.

Erityisen tuen tarpeellisuus tulee esiopetuksen aikana tarkistaa lapsen tuen tarpeen muuttuessa. Tarkistamista varten lapsesta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli katsotaan, että lapsi ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin lapsi siirtyy saamaan tehostettua tukea. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen lopettaminen esiopetuksen aikana on harvinaista.

4.4 Kasvun ja oppimisen tuki paikallisessa opetussuunnitelmassa

Tässä luvussa määritellään, miten kasvun ja oppimisen tuki kuvataan kokonaisuutena paikallisessa opetussuunnitelmassa. Opetussuunnitelman laadintaa koskevat tarkemmat määräykset sisältyvät luvun 4.5. yksilöllisiä suunnitelmia sekä luvun 5 eri tukimuotoja käsitteleviin alalukuihin.

Esiopetuksen opetussuunnitelman laatimisessa tehdään yhteistyötä muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa. Esiopetuksen opetussuunnitelma tulee laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa²⁰.

¹⁹ Perusopetuslaki 1

²⁰ Perusopetuslaki 15 § 2 mom. (477/2003) 21 Kuntalaki (365/1995) 14 §

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan kasvun ja oppimisen tuki, tuen rakenne ja järjestäminen, yleiset tavoitteet sekä eri tukimuotojen käytännön toteutus. Opetussuunnitelmassa selvitetään, miten tuen järjestämiseen liittyvä yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa toteutetaan. Opetussuunnitelmassa kuvataan henkilöstön keskinäinen yhteistyö sekä yhteistyö oppilashuollon palveluista vastaavien ja muiden tarvittavien asiantuntijoiden kanssa tuen tarpeen arvioinnissa, tuen suunnittelussa ja järjestämisessä sekä käytännön toteutamisessa.

Opetussuunnitelmassa määritellään yleisen tuen tavoitteet, järjestäminen ja toimintatavat, yhteistyö eri toimijoiden kesken sekä huoltajan ja lapsen kanssa.

Opetussuunnitelmassa määritellään tehostetun tuen tavoitteet, tuen aloittaminen ja siirtyminen takaisin yleisen tuen piiriin. Opetussuunnitelmassa määritellään myös tehostetun tuen järjestäminen ja toimintatavat, yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken sekä yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa.

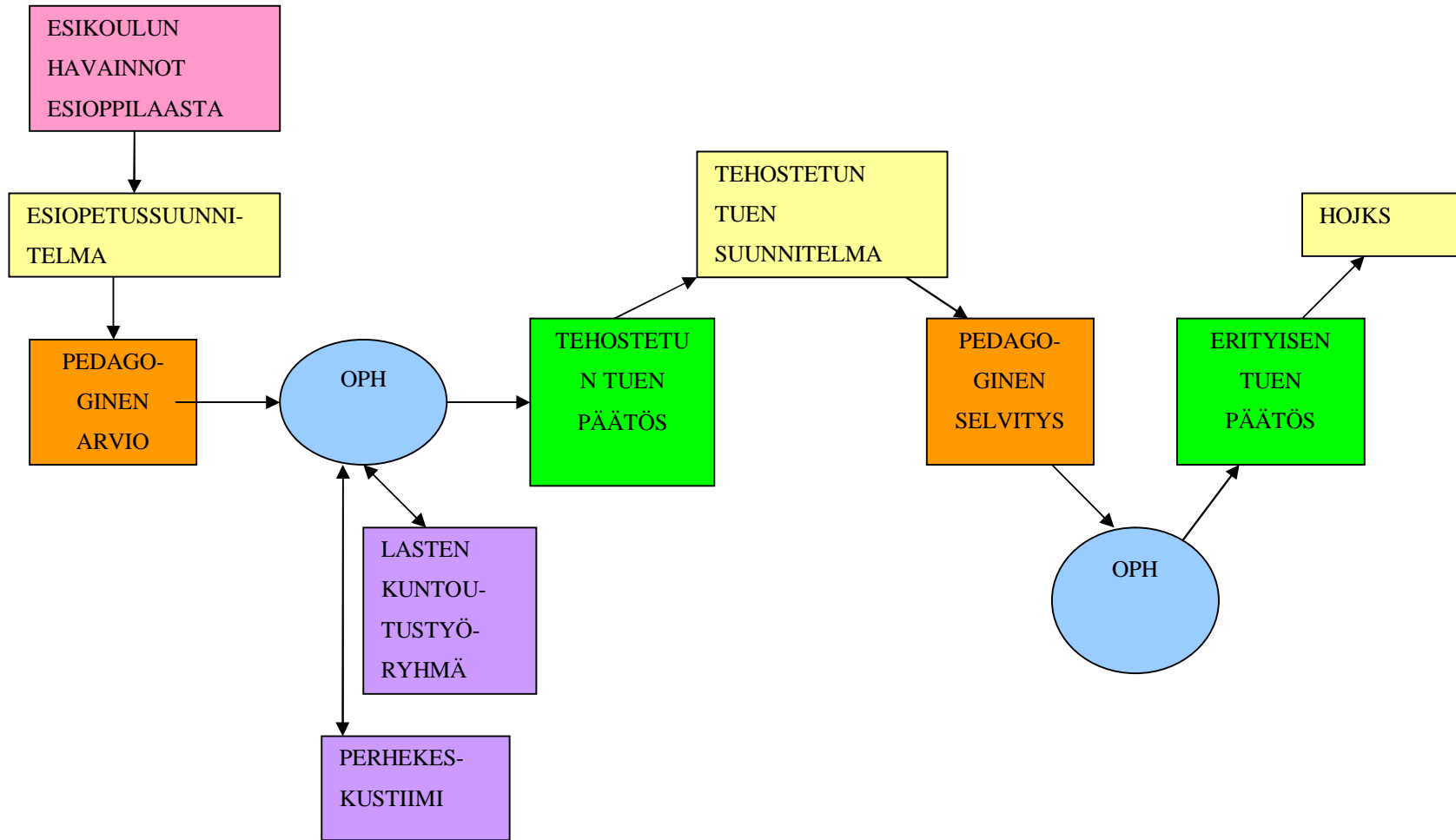
Opetussuunnitelmassa määritellään erityisen tuen tavoitteet, erityisen tuen päätöksen tekeminen, tuen aloittaminen ja siirtyminen takaisin tehostetun tuen piiriin. Opetussuunnitelmassa määritellään myös erityisen tuen järjestäminen ja toimintatavat, yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken, yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa sekä huoltajan ja lapsen kuulemiseen liittyvä menettely.

Opetussuunnitelmassa kuvataan, miten yhteistyö ja tietojen luovuttaminen eri hallintokuntien välillä toteutetaan.

Lapsen tukeen liittyvien hallintopäätösten tekijät määritellään opetuksen järjestäjän johtosäännössä²¹.

²¹ Kuntalaki (365/1995) 14 §7 § 3 mom. (642/2010)

4.4 Kasvun ja oppimisen tuki esiopetuksessa Ilmajoella

Ilmajoki

4.4.1 Yleisen tuen muodot Ilmajoella

Yleisen tuen muotoja ovat yhteistyö kodin kanssa, esiopetuksen oppimissuunnitelma, oppilashuollollinen työ, eriyttäminen, oppimisympäristön muokkaus, pienryhmätoiminta ja erityislastentarhanopettajan tuki.

Esiopetuksessa jokaiselle lapselle luodaan *esiopetuksen oppimissuunnitelma* (LIITE1), jonka tarkoitus on pyrkiä turvaamaan parhaat edellytykset lapsen kasvulle ja oppimiselle. Oppimissuunnitelma laaditaan syyslukukaudella yhdessä vanhempien kanssa. Siihen kirjataan lapsen kasvun ja oppimisen eteneminen, esiopetuksessa tarvittavat järjestelyt ja lapsen tarvitsema tuki. Suunnitelma on pedagoginen asiakirja, joka auttaa esiopettajaa tiedostamaan lapsen tilanteen ja helpottaa työn suunnittelua, opettajien keskinäistä ja kodin kanssa tehtävää yhteistyötä. Lapsen huoltaja saa oppimissuunnitelmasta itselleen tietoa ja voi siten paremmin tukea lastaan. Suunnitelma käydään lävitse kevätlukukaudella tai tarvittaessa useammin. Esikoulunopettaja havainnoi lapsen oppimista ja taitojen kehittymistä koko esiopetuksen ajan.

Oppilashuolto on yksi yleisen tuen muoto kts. tarkemmin luku 5.3.

Lapset oppivat eri tavoilla ja eri nopeudella. Esiopettaja voi käyttää opetuksen välineenä *eriyttämistä* huomioidakseen jokaisen lapsen yksilölliset oppimisedellytykset. Eriyttämisen keinoja ovat kaikki toimenpiteet, joilla esiopetuksen sisältöalueita, niiden muotoa, opetusmenetelmää tai havainnollistamistapaa vaihdellaan tai muokataan. Eriyttämisen keinoja ovat myös oppimiseen tai opettamiseen käytettävä aika, oppimisympäristön tai materiaalin muokkaaminen.

”Esiopetuksen oppimisympäristöllä tarkoitetaan fyysistä, psyykkistä, sosiaalista, kognitiivista ja emotionaalista ympäristöä, jossa toiminta toteutuu.” (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010, 10) Keskeistä oppimisympäristössä on opettajan ja lapsen välinen sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus, erilaiset toimintatavat ja oppimistehtävät. Esiopettaja *muokkaa oppimisympäristöä* niin, että se ohjaa lapsen uteliaisuutta, mielenkiintoa ja oppimismotivaatiota sekä tukee hänen aktiivisuuttaan ja itseohjautuvuuttaan. Ympäristö

tarjoaa lapselle leikkimahdollisuuksia, tilaisuuden muuhun toimintaan ja omaan rauhaan. (kts. Ilmajoen esiopetussuunnitelma sivu 6)

Esiopettaja voi käyttää yhtenä menetelmänä *pienryhmätoimintaa*. Tällöin esiopettaja ja muu henkilökunta voivat jakaa lapset pienryhmiin, jolloin lapset saavat ryhmissä opetusta yksilöllisten oppimistyylien tai edellytystensä mukaan. Esim. päiväkodin esiopetuksessa voidaan lapset jakaa kolmeen eri pienryhmään kasvatushenkilökunnan määrän mukaisesti. Koulun esiopetuksessa pienryhmätoimintaa voidaan toteuttaa yhdessä koulun muiden opettajien kanssa.

Yleisen tuen muodossa *kiertävän erityislastentarhanopettajan (kelto) tuki* on esiopettajien ja tarvittaessa vanhempien konsultoimista heitä askarruttavissa asioissa. Esiopettaja ja vanhemmat voivat tarvittaessa yhdessä kelton kanssa miettiä pedagogisia ratkaisuja lapsen tuen toteuttamiseksi arjessa esim. lapsen esiopetussuunnitelman laatiminen.

Ilmajoki

4.4.2 Pedagoginen arvio ja tehostetun tuen polku

Esiopettajalle tai vanhemmille voi herätä huoli esioppilaan kehityksestä ja tuen tarpeesta. Tällöin esiopettaja ja vanhemmat keskustelevat aiheesta yhdessä sekä sopivat kiertävän erityislastentarhanopettajan käynnistä ja pedagogisen arvion laatimisesta. Tehostetun tuen aloittaminen perustuu esiopettajan kirjaamaan pedagogiseen arvioon (LIITE 2) ja vanhempien kanssa yhteistyössä laadittuun oppimissuunnitelmaan (LIITE 1). Pedagogisessa arvioissa kuvataan lapsen saama yleinen tuki ja arvio sen vaikutuksista, lapsen oppimisvalmiudet ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet. Lisäksi arvioon kirjataan millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, oppilashuollollisilla tai muilla ratkaisuilla esioppilasta tuetaan. Jos lapsen mahdollisista tuen tarpeista halutaan lisää tietoa, voidaan lapsen kehitys ottaa käsittelyyn lasten kuntoutustyöryhmään. Tästä keskustellaan aina vanhempien kanssa ja asioiden käsittelyä varten vanhemmilta pyydetään kirjallinen lupa (LIITE 4).

Esiopettaja voi käyttää pedagogisen arvion laatimisessa apuna jo tehtyä varhaiskasvatussuunnitelmaa ja kuntoutussuunnitelmaa (varhaiskasvatuksen ETU-osio eli erityisen tuen suunnitelma). Arvion laatimisessa voidaan käyttää myös muiden asiantuntijoiden tukea esim. kelto, psykologi, terapeutit, terveydenhoitajat. Osa pedagogista arviota voivat olla

myös esiopettajan ja erityislastentarhanopettajan päivittäiset havainnot, havaintojen kirjatukset ja muut arviointimenetelmät.

Tehostetun tuen aloittamisesta päätetään oppilashuoltoryhmässä, jonka kutsuu koolle päiväkodin johtaja tai koulun rehtori. Vanhemmilta pyydetään aina kirjallinen lupa tehostetun tuen aloittamisen käsittelystä oppilashuoltoryhmässä. Perhe voi myös tarpeen mukaan tai halutessaan osallistua asian käsittelyyn. Jos oppilashuoltoryhmä päättää aloittaa tehostetun tuen antamisen, pyydetään siihen vanhemmilta aina lupa kirjallisesti (LIITE 5). Arvion ja käydyn keskustelun perusteella päiväkodin johtaja tai koulun rehtori tekee päätöksen tehostetun tuen aloittamisesta. Päätös kirjataan oppilashuoltoryhmän muistioon. Tuen aloittamiseksi ja sen järjestämiseksi esioppilaalle laaditaan tehostetun tuen suunnitelma yhteistyössä vanhempien, esiopettajan ja kiertävän erityislastentarhanopettajan kanssa.

Tehostettu tuki käynnistetään heti esiopetuksen alkaessa, jos lapsen tuen tarve on aiemmin tunnistettu ja lapsi on ollut tuen piirissä jo päivähoidossa. Näille lapsille on suunniteltu tukitoimia lasten kuntoutustyöryhmässä ja päivähoidon ETU-osio on laadittu yhteistyössä vanhempien kanssa. Erityislastentarhanopettaja välittää tiedon tuen tarpeista lapsen esiopetuspaikkaan ja päivähoitohenkilöstö toimittaa tulevan esikoululaisen suunnitelmat esikouluun vanhempien luvalla. Jos tarvittavat tiedot puuttuvat syksyllä esiopettajalta, hän pyytää vanhemmilta luvan saada ne esim. edellisestä päivähoitopaikasta.

Esioppilaan kasvua ja oppimista sekä tehostetun tuen tarvetta seurataan koko ajan. Jos esioppilaan tilanteessa tapahtuu muutoksia, oppimissuunnitelmaa tarkistetaan ja se korjataan vastaamaan lapsen tuen tarvetta. Tällöin on mahdollista, että lapsen tuki haluttaisiin muuttaa vastaamaan joko yleisen tuen tai erityisen tuen tarvetta. Tuen tarpeen arvioimisen taustalla on esiopettajan laatima pedagoginen arvio. Asia käsitellään oppilashuollon työryhmässä vanhempien kanssa käydyn keskustelun ja kirjallisen luvan jälkeen. Joskus pedagogisen arvion lisäksi tarvitaan asiantuntijoiden apua. Jos koetaan, että lapsi tarvitsisi lääkärin tai jonkun terapeutin (puheterapeutti, fysioterapeutti, toimintaterapeutti) arviota, vanhemmilta pyydetään lupa (LIITE 4) asian eteenpäin viemiseksi lasten kuntoutustyöryhmään. Perheneuvolan palveluja halutessa, perhe ohjataan itse ottamaan yhteyttä joko sosiaalityöntekijään tai psykologiin. Esioppilaan tuen muuttamisesta yleiseen tukeen tekee päätöksen päiväkodin johtaja tai koulun rehtori.

Mikäli koetaan, että tehostettu tuki ei riitä lapsen kasvun ja oppimisen tukemiseksi, aloitetaan pedagogisen selvityksen laadinta mahdollisen erityisen tuen päätöksen pohjaksi. Päiväkodin johtaja tekee päätöksen pedagogisen selvityksen laadinnasta yhdessä erityislas-

tentarhanopettajan kanssa. Päätös erityisestä tuesta tarvitaan ainakin silloin, kun lapsen opetus on tarpeen järjestää erityisluokalla. Erityisen tuen saamisesta tekee päätöksen sivistystoimenjohtaja.

Tehostetun tuen muodot

Tehostettu tuki on säännöllisempää, yksilöllisempää tukea kuin yleinen tuki. Tuen tehtävänä on ehkäistä ongelmien monimuotoistumista ja kasautumista. Lapsi voi saada tehostettua tukea, kun yleinen tuki ei riitä hänen kasvunsa ja oppimisen tueksi. Tehostettua tukea voivat saada lapset, joilla on kehityksen ja oppimisen riskitekijöitä.

Tehostetun tuen muotoina korostuvat lapsen yksilöllinen opetus, joustavat ryhmitteilyt/pienryhmäopetus ja hyvä yhteistyö huoltajien kanssa. Tehostettua tukea saavan esioppilaan yksilöllinen opetus tapahtuu muun esiopetuksen yhteydessä, pienryhmätoimintana ja/tai mahdollisuuksien mukaan yksilöllisenä opetuksena. Yhtenä tuen muotona on myös *tehostetun tuen oppimissuunnitelma* (LIITE 3), johon kirjataan tehostetun tuen muodot. Sen laatimisessa voi olla vanhempien, esiopettajan ja kelton lisäksi mahdollisia lapsen tuntevia asiantuntijoita. Suunnitelma tarkastetaan puolen vuoden välein tai tarvittaessa useammin. Lapsen kasvua ja oppimista seurataan mm. havainnoimalla, tehtävistöjen, lapsen oman itsearvioinnin ja asiantuntijoiden arviointien avulla. Lapselle laadittua oppimissuunnitelmaa ja pedagogista arviota hyödynnetään lapsen siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen tehostetun tuen tarpeen jatkuessa. *Oppilashuoltoryhmä* toimii myös tehostettua tukea tarvitsevan esioppilaan tukena.

Myös kiertävän *erityislastentarhanopettajan* tai mahdollinen erityisopettajan *antama tuki* koulun esiopetuksessa on tehostetussa tuessa suurempi kuin yleisessä tuessa. Elton tuki on tehostetun tuen suunnittelua arkeen, tehostetun tuen oppimissuunnitelman laatimiseen osallistuminen ja mahdollisuuksien mukaan yksilö/pienryhmä opetusta. Esioppilas voi mahdollisuuksien mukaan saada tehostettua tukea myös integroidussa pienryhmässä, jolloin erityislastentarhanopettajan tukea on saatavissa päivittäin.

Ryhmäavustajan tukea voidaan käyttää tehostetun tuen muotona. Lapsen *avustajan tuen* tarpeen käsittelee päivähoiton johtaja ja kiertävä erityislastentarhanopettaja, kun lapsi käy päiväkodin esiopetuksessa. Koulujen esiopetuksen avustajatarpeet käsitellään oppilashuoltoryhmissä.

Tällä hetkellä avustajan tarve katsotaan päivähoidon esikouluissa siten, että lapsella tulee olla avustajalausunto. Ryhmäavustaja voidaan saada ryhmään, jossa on useampi tehostettua tukea tarvitseva lapsi ja kun kaikki muut tehostetun tuen muodot eivät riitä.

Tehostetun tuen muotona voidaan käyttää *ryhmän pienentämistä* mahdollisuuksien mukaan. Tällöin esikouluryhmän lapsiryhmän kokoa voidaan pienentää yhdellä lapsella. Esimerkiksi normaalia 13 esioppilaan ryhmää voidaan pienentää 12 esioppilaaksi jos yksi esioppilas tarvitsee tehostettua tukea. Tätä tukimuotoa voidaan käyttää vain ennen esikoulun alkamista, jos tukea tarvitsevat lapset tiedetään etukäteen.

Lapsen tuleva opettaja ja/tai erityisopettaja kutsutaan lapsen tehostetun tuen suunnitelman laadintaan kevätlukukaudella.

Ilmajoki

Tuki erityisissä tilanteissa Ilmajoella

Kun lapsi on sairaana ja hoidossa sairaalassa, hän voi saada esiopetusta erityislastentarhanopettajan toimesta mahdollisuuksien mukaan. Opetusta järjestettäessä otetaan huomioon lapsen terveys ja muut olosuhteet. Kodin ulkopuolelle, toiseen kuntaan sijoitetuille lapsille järjestetään esiopetus siinä kunnassa, jossa lapsi on sijoitettuna.

Ilmajoki

4.4.3 Pedagoginen selvitys ja erityisen tuen muodot Ilmajoella

Kun tehostetun tuen muodot eivät riitä lapsen tukemiseksi, opettaja keskustelee yhdessä huoltajien kanssa pedagogisen selvityksen tekemisestä. Myös esioppilaalle selvitetään tilanne tuen tarpeesta. Pedagoginen selvitys tehdään omalle lomakkeelleen (LIITE 6) ja sen laatimisen avuksi voidaan käyttää lapsen oppimissuunnitelmaa (LIITE 1) ja pedagogista arviota (LIITE 2). Pedagogisen selvityksen laatimisesta vastaavat esiopettaja ja kelto yhdessä. Tarvittaessa hankitaan asiantuntijoiden lausuntoja, jotka liitetään pedagogiseen selvitykseen. Kun selvitys on tehty ja vanhempia kuultu, viedään pedagoginen selvitys oppilashuoltoryhmään. Huoltajilta pyydetään kirjallinen suostumus oppilashuoltoryhmän kä-

sittelyä varten (LIITE 7). Oppilashuoltoryhmä arvioi pedagogisen selvityksen ja tuen tarpeen. Jos päädytään erityisen tuen antamiseen, pyydetään vanhemmilta tähän kirjallinen suostumus (LIITE 8). Pedagogisen selvityksen perusteella sivistystoimenjohtaja tekee päätöksen erityisestä tuesta.

Erityistä tukea saa esioppilas, jolle ei riitä yleisen ja tehostetun tuen muodot ja jonka esiopetusta ei kasvun ja oppimisen vaikeuksien vuoksi voida muuten järjestää. Esioppilaan edellytykset ovat voineet heikentyä vamman, sairauden, toimintavajavuuden tai kasvuympäristöön liittyvien riskitekijöiden vuoksi. Erityinen tuki järjestetään joko yleisen tai pidentetyn oppivelvollisuuden piirissä, siten kuin erityisen tuen päätöksessä on määrätty. Tuki järjestetään pääsääntöisesti muun esiopetuksen yhteydessä.

Erityisen tuen tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon esiopettajien, oppilashuollon palveluista vastaavien sekä huoltajan/huoltajien näkemys lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvistä riskitekijöistä.

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esiopetuksen alkamista ilman pedagogista selvitystä, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen sairauden, vamman, tunne-elämän häiriön tai muun syyn takia esiopetusta ei voida muuten järjestää. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä myös esiopetuksen aikana, jos tehostettu tuki ei riitä ja esioppilaasta on tehty pedagoginen selvitys. Jos erityisen tuen päätös tehdään esiopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua lapsen tilanteen uudelleen arviointiin esim. onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

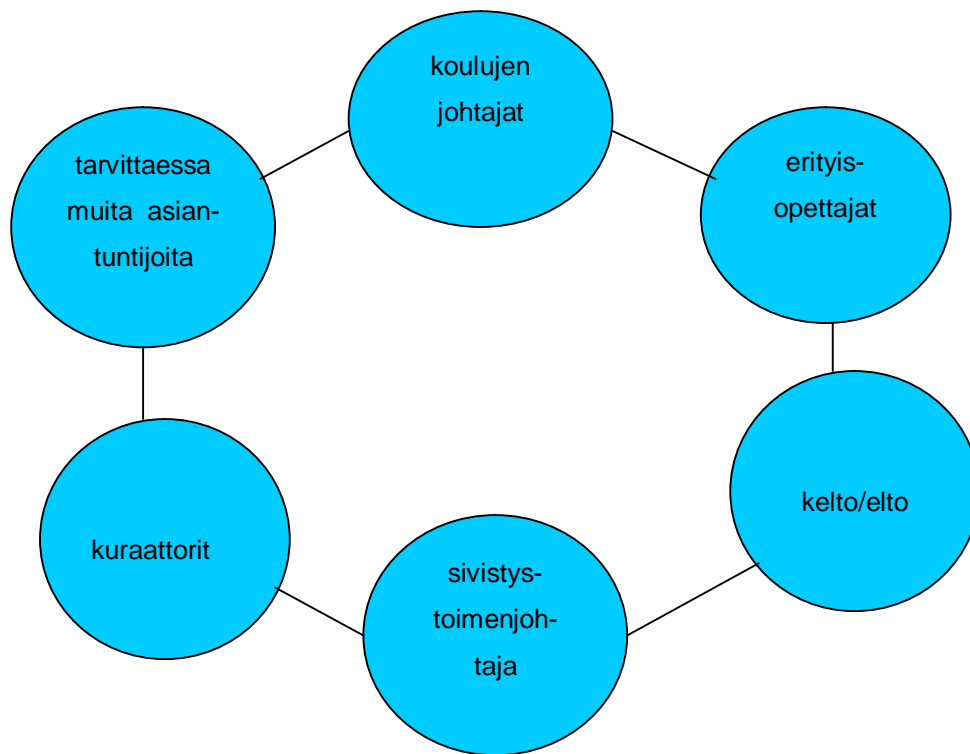
Erityisen tuen muotoihin kuuluu *erityisopetus, erityislastentarhanopettajan ja muiden asiantuntijoiden tuki, henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma ja kuljetus esiopetukseen*. Tuki sisältää jo yleisen ja tehostetun tuen aikana käytössä olleet menetelmät, mutta on enemmän kuin tehostettu tuki. Integroidussa pienryhmässä erityisopetusta antaa ryhmän oma erityislastentarhanopettaja eli elto, päiväkotien esiopetuksessa kelto ja koulujen esiopetuksessa mahdollisuuksien mukaan koulun erityisopettaja. Erityisopetusta voi antaa myös tuleva opettaja. Viisivuotiaalle pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuulvalle, joka käy vapaaehtoista esikouluvuottaan, annetaan erityislastentarhanopettajan opetusta tai kelton tukemaa opetusta. Kelto antaa myös konsultointiapua lapsen ryhmän henkilökunnalle.

Moniammatillinen yhteistyö esioppilaan kuntouttavien tahojen kanssa korostuu erityisessä tuessa. Kuntouttavien tahojen tietämys esioppilaasta ja heidän erityisosaamisensa helpottavat oppilaan tavoitteiden asettamisessa sekä tuen että opetuksen järjestämisessä.

Yhteistyötä terapeuttien kanssa tehdään heidän järjestäessä terapiaa esikoulun tiloissa ja lapsen oppimissuunnitelmia laadittaessa.

Esioppilaalle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, tehdään *henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma eli HOJKS*. Siihen kirjataan lapsen tarvitsema tuki ja opetuksen järjestäminen. Suunnitelma laaditaan HOJKS-lomakkeelle (LIITE 9) yhteistyössä esiopettajan, huoltajan/huoltajien, esioppilaan, elton ja mahdollisuuksien mukaan esioppilaan kuntouttavien tahojen kanssa. Elto ja esiopettaja vastaavat yhdessä suunnitelman valmistelusta, kirjaamisesta ja tarvittavien asiantuntijoiden kutsumisesta. Tarvittaessa HOJKS:aa voidaan osittain valmistella myös moniammatillisen oppilashuollon yhteistyönä. Esioppilas osallistuu hänelle soveltuvien osien. Menetelminä voidaan käyttää esim. kasvun kansiota, itsearviointia. HOJKS:n laatimisessa voidaan hyödyntää aiemmin tehtyjä suunnitelmia (esiopetuksen oppimissuunnitelma, tehostetun tuen suunnitelma, varhaiskasvatussuunnitelma, ETU-osio) ja pedagogisessa selvityksessä todettuja asioita. Suunnitelma tarkastetaan kaksi kertaa vuodessa, tarvittaessa useammin. Lapsen tuleva opettaja ja/tai erityisopettaja kutsutaan lapsen HOJKS:n, erityisen tuen tai tehostetun tuen suunnitelman laadintaan kevätlukukaudella. Palaverin kokoonkutsujana toimivat esiopettaja ja erityislastentarhanopettaja yhdessä. Lapsen HOJKS tai muu suunnitelma toimii tärkeänä dokumenttina tiedonsiirrossa. Sen kopio siirretään tulevaan kouluun tiedottaen asiasta huoltajia. Alkuperäinen HOJKS arkistoidaan siihen esikouluun, jossa se on laadittu.

Erityislastentarhanopettajan rooli korostuu erityisessä tuessa. Elto osallistuu lapsen vanhempien kanssa käytäviin keskusteluihin sekä HOJKS:n laadintaan että sen seurantaan. HOJKS:iin kirjataan elton työskentely lapsen asioissa. Elto tekee tarvittaessa yhteistyötä vanhempien, rehtorien, erityisopettajien, sivistystoimenjohtajan ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden kanssa, jotta esioppilaalle löytyisi sopiva kouluratkaisu. Elto välittää tietoa myös opetuksen järjestämiseen liittyvistä asioista, jotta lapsen tuen tarve osattaisiin ennakoita ja järjestää tulevassa koulussa. Näistä asioista tiedotetaan kevätkaudella järjestettävissä kokouksissa, joissa paikalla on moniammatillinen ryhmä (kts. kaavio1).

Kaavio1 Moniammatillinen ryhmä

Erityislastentarhanopettaja tiedottaa perheelle kyseisen työryhmän toiminnasta, keskustelee heidän näkemyksistään ja pyytää tarvittaessa luvan kirjallisesti. Lapsen kouluratkaisuista päättää sivistystoimenjohtaja, joka tekee ratkaisunsa moniammatillisen ryhmän keskustelujen perusteella. Vanhempia tiedotetaan ja tarvittaessa pyydetään kirjallinen lupa asioiden käsittelyyn (LIITE 11). Elto tekee myös yhteistyötä esiopetusryhmän henkilökunnan ja avustajien kanssa ohjaten ja tukien heitä lapsen henkilökohtaisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Jos erityisopettaja on koulun esiopetuksessa antanut lapselle erityisopetusta, vastaa hän näiden asioiden tuomisesta moniammatilliseen ryhmään.

Avustajan tuen tarpeen käsittelee päivähoiton johtaja ja kiertävä erityislastentarhanopettaja, kun lapsi on päiväkodin esiopetuksessa. Koulujen esiopetuksen avustaja-asioista päättää sivistystoimenjohtaja.

Tällä hetkellä avustajan tarve katsotaan päivähoiton esikouluissa siten, että lapsella tulee olla avustajalausunto. Ryhmäavustaja voidaan saada ryhmään, jossa on useampi erityistä tukea tarvitseva lapsi ja kun kaikki muut tukitoimet eivät riitä.

Erityislastentarhanopettajan tukea voi saada myös päiväkotintegroidussa pienryhmässä. Ryhmässä on 12 lasta, joista 5 tarvitsee tukea kehitykseensä. Erityistä tukea tarvitseva voi hakeutua pienryhmään kelton/elton suosituksella.

4.5 Yksilölliset suunnitelmat esiopetuksessa

4.5.1 Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma on suunnitelma lapsen kasvun ja oppimisen etenemisestä ja esiopetuksessa tarvittavista järjestelyistä sekä lapsen tarvitsemasta tuesta. Se on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva, kirjallinen, pedagoginen asiakirja. Sitä voidaan käyttää osana yleistä tukea ja sitä tulee käyttää tehostetun tuen aikana.²²

Oppimissuunnitelman tavoitteena on turvata lapselle hyvät kasvun ja oppimisen edellytykset. Suunnitelma lisää opettajien tietoisuutta lapsen tilanteesta ja helpottaa siten kunkin opettajan oman työn suunnittelua ja opettajien keskinäistä sekä kodin kanssa tehtävää yhteistyötä. Lapsen esiopetuksen oppimis-suunnitelmasta huoltaja saa itselleen tietoa ja voi siten paremmin tukea lastaan. Suunnitelma antaa myös pohjan lapsen kasvu- ja oppimisprosessin edistymisen arvioinnille.

Tehostettua tukea varten tehtävä lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arviossa tuotettuun tietoon. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laativat opettajat yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

Tehostettua tukea varten laadittavan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tukitoimien järjestäminen edellyttää:

- lapsen oppimisvalmiudet sekä kasvuun ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- lapsen oppimisvalmiuksiin, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin sekä sosioemotionaalisiin taitoihin liittyvät tavoitteet
- pedagogiset ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät ja työskentelytavat, kommunikointitavat, erityiset apuvälineet, oppimateriaalit ja muu tuki
- fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen oppimisympäristöön liittyvät, oppilashuollolliset tai muut ratkaisut
- moniammatillisen yhteistyön kuvaus ja eri toimijoiden vastuualueet
- yhteistyön toteuttaminen huoltajan ja lapsen kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatustoimintaan ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
- lapsen edistymisen seuranta ja arviointi, arviointitavat ja ajankohdat sekä lapsen itsearviointi
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet

²² Perusopetuslaki 16 a § (642/2010)

Suunnitelman laatimisessa hyödynnetään lapselle mahdollisesti osana yleistä tukea laadittua lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa, pedagogista arvioita ja sen yhteydessä kerättyä tietoa sekä huoltajan luvalla lapselle mahdollisesti laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa ja kuntoutussuunnitelmaa.

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan ei voi hakea muutosta valittamalla eikä muilla muutoksenhakukeinoilla.

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma osana yleistä tukea

Jokaiselle lapselle voidaan laatia lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma. Oppimissuunnitelman laatimisesta päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Suunnitelma sisältää soveltuvin osin samoja osaluokkia kuin tehostettua tukea varten laadittava lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma. Lasta varten pohditut tavoitteet ja tukitoimet hyödyttävät lapsen kasvua ja oppimista. Lapsen esiopetusta voidaan myös syventää tai laajentaa oppimissuunnitelman avulla, silloin kun se on perusteltua lapsen valmiuksien kannalta.

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Oppilaalle, joka tarvitsee kasvussaan ja oppimisessaan säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on annettava tehostettua tukea hänelle tehdyn oppimissuunnitelman mukaisesti. Oppilaalle järjestettävä tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan²³. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma laaditaan aina lapselle, joka saa tehostettua tukea. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan sekä tarvittaessa oppilaan muun laillisen edustajan kanssa²⁴. Tehostetun tuen vaiheessa tukitoimien järjestelmällinen suunnittelu tukee lapsen kasvua ja oppimista.

²³ Perusopetuslaki 16 a § (642/2010)

²⁴ Perusopetuslaki 16 a § 1 mom. (642/2010)

Erityinen tuki

Lapselle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, laaditaan oppimissuunnitelman sijasta henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

Paikallisen opetussuunnitelman laadinta

Paikallisessa esiopetuksen opetussuunnitelmassa päätetään, miten lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa käytetään osana yleistä tukea. Opetussuunnitelmassa kuvataan tehostettuun tukeen liittyvä oppimissuunnitelman käyttö. Suunnitelmassa määritellään lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadinta ja seuranta, toimintatavat, yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden

kesken sekä menettelytavat huoltajan ja lapsen kanssa tehtävässä yhteistyössä. Suunnitelman sisältö kuvataan erikseen yleisen ja tehostetun tuen osalta.

Ilmajoki

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman käyttö Ilmajoella

Esiopetuksessa jokaiselle lapselle luodaan *esiopetuksen oppimissuunnitelma* (LIITE 1), jonka tarkoitus on pyrkiä turvaamaan parhaat edellytykset lapsen kasvulle ja oppimiselle. Esiopettaja laatii oppimissuunnitelman syyslukukaudella yhdessä vanhempien kanssa. Tarvittaessa ja mahdollisuuksien mukaan laadintapalaveriin voivat osallistua erityislastentarhanopettaja, avustaja, koulun erityisopettaja, päiväkodin johtaja/koulun johtaja, oppilashuoltoryhmästä tarpeelliset henkilöt, tutkimus- ja kuntoutustahojen edustaja ja lapsen edellinen opettaja. Esiopettaja vastaa oppimissuunnitelman laadintaan kutumisesta.

Esiopettaja kirjaa ja kokoaa oppimissuunnitelmaan lapsen kasvun ja oppimisen etenemisen, esiopetuksessa tarvittavat järjestelyt ja lapsen tarvitseman tuen. Suunnitelma on pedagoginen asiakirja, joka auttaa esiopettajaa tiedostamaan lapsen tilanteen, helpottaa hänen työnsä suunnittelua, opettajien keskinäistä ja kodin kanssa tehtävää yhteistyötä. Lapsen huoltaja saa oppimissuunnitelmasta itselleen tietoa ja voi siten paremmin tukea lastaan. Lapsi osallistuu suunnitelman tekemiseen soveltuvin osin.

Oppimissuunnitelman laadinnassa voidaan käyttää apuna lapsen aiemmin laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa tai muita tarpeelliseksi katsottavia asiakirjoja/arvioita. Kevätlukukaudella vanhemmille tarjotaan mahdollisuus oppimissuunnitelman arviointiin. Suunnitelma voidaan käydä lävitse tarvittaessa myös useammin. Esikoulunopettaja havainnoi lapsen oppimista ja taitojen kehittymistä koko esiopetuksen ajan.

Esiopetuksen oppimissuunnitelma on tärkeä nivelvaiheen oppilaantuntemusta lisäävä työväline tiedonsiirrossa ensimmäiselle luokalle. Esiopettaja(-t) vastaa yleisen tuen piirissä olevien lasten tietojen siirtämisestä tulevaan kouluun. Tehostettua ja erityisen tuen tarvetta tarvitsevien lasten tietojen siirtämisestä vastaavat esiopettaja(-t) ja erityislastentarhanopettaja yhdessä.

Tehostettua tukea tarvitseville lapsille laaditaan aina oppimissuunnitelma ja pedagoginen arvio, johon kirjataan lapsen tarvitsemat tukimuodot ja niiden toteuttaminen. Sekä yleisen

että tehostetun tuen piirissä olevien lasten valmis oppimissuunnitelma annetaan huoltajalle/hooltajille, lapsen esiopetusryhmän henkilökunnalle, tarvittaessa erityislastentarhanopettajalle ja (tarvittaessa) huoltajia tiedottaen tulevaan kouluun.

4.5.2 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi oppilaalle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä oppilaan erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen²⁵.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma on hyväksyttyyn esiopetuksen opetussuunnitelmaan perustuva kirjallinen, pedagoginen asiakirja. Lapsen opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä huoltajan ja lapsen ja kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Tarvittavilta osin se valmistellaan moniammatillisena oppilashuollon yhteistyönä.

Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman tehtävänä on tukea pitkäjänteisesti lapsen yksilöllistä kasvu- ja oppimisprosessia. HOJKS on lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvä tavoitesuunnitelma sekä suunnitelma esiopetuksen sisällöistä, pedagogisista menetelmistä ja muista tarvittavista tukitoimista.

HOJKSin tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tukitoimien järjestäminen edellyttää:

- lapsen oppimisvalmiudet sekä kasvuun ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- lapsen oppimisvalmiuksiin, työskentelytaitoihin, sosioemotionaalisiin taitoihin sekä motorisiin taitoihin liittyvät tavoitteet
- edistymisen seuranta ja arviointi, arviointitavat ja ajankohdat sekä lapsen itsearviointi
- pedagogiset ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat, kommunikointitavat, erityiset apuvälineet, oppimateriaalit ja muu tuki
- fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen oppimisympäristöön liittyvät, oppilashuollolliset tai muut ratkaisut
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisten tulkitsemis- ja avustajapalveluiden, muiden opetuspalveluiden sekä tuki- ja kuntoutuspalvelujen järjestäminen ja eri toimijoiden vastualueet
- kuvaus lapsen esiopetuksen järjestämisestä muun esiopetuksen yhteydessä ja/tai erityisryhmässä
- kuvaus siitä, miten erityisryhmässä esiopetusta saava lapsi integroituu muuhun esiopetukseen
- moniammatillisen yhteistyön kuvaus ja eri toimijoiden vastualueet

²⁵ Perusopetuslaki 17 a § (642/2010)

- kuvaus lapsen esiopetuksen kuljetusten järjestelyistä ja vastuista sekä kuljetusta odottavan lapsen ohjauksesta ja valvonnasta
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatustoimintaan ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet

Jos lapselle on annettu tehostettua tukea, henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa hyödynnetään osana tehostettua tukea tehtyä lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa. Lisäksi hyödynnetään lapselle mahdollisesti laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa ja kuntoutussuunnitelmaa huoltajan luvalla sekä otetaan huomioon mahdollisessa pedagogisessa selvityksessä todetut asiat.

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKS asiakirjaan voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat. HOJKSiin ei voi hakea muutosta valittamalla eikä muilla muutoksenhakukeinoilla.

Suunnitelma tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, lapsen tarpeiden mukaisesti²⁶. Henkilökohtaista opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa muutetaan aina lapsen tuen tarpeen tai tavoitteiden muuttuessa. Kokemukset käytetyistä esiopetusjärjestelyistä, toimintatavoista ja tukipalveluista voidaan kirjata HOJKS:aan ja hyödyntää tätä tietoa suunnitelman toteutumista arvioitaessa.

Paikallisen opetussuunnitelman laadinta

Opetussuunnitelmassa määritellään henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laadinta ja seuranta, toimintatavat, yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken sekä menettelytavat huoltajan ja lapsen kanssa tehtävässä yhteistyössä.

Ilmajoki

HOJKS:n toteuttaminen Ilmajoella

Esioppilaalle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, tehdään henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma eli HOJKS. Siihen kirjataan lapsen tarvitsema tuki ja opetuksen järjestäminen. Suunnitelma laaditaan HOJKS-lomakkeelle (LIITE 9) yhteistyössä esiopettajan, vanhempien, esioppilaan, elton ja mahdollisuuksien mukaan esioppilaan kuntouttavien tahojen kanssa. Elto/koulun erityisopettaja ja esiopettaja vastaavat yhdessä suunnitelman valmistelusta, kirjaamisesta ja tarvittavien asiantuntijoiden kutumisesta. Tarvittaessa HOJKS:aa voidaan osittain valmistella myös moniammatillisen oppi-

lashuollon yhteistyönä. Esioppilas osallistuu HOJKS:aan tekemiseen soveltuvin osin. HOJKS:n laatimisessa voidaan hyödyntää aiemmin tehtyjä suunnitelmia (esiopetuksen oppimissuunnitelma, tehostetun tuen suunnitelma, varhaiskasvatussuunnitelma, ETU-osio) ja pedagogisessa selvityksessä todettuja asioita. Suunnitelma tarkastetaan kaksi kertaa vuodessa, tarvittaessa useammin. Lapsen tuleva opettaja ja erityisopettaja kutsutaan lapsen HOJKS:n tai tehostetun tuen suunnitelman tekemiseen kevätlukukaudella. Palaverin kokoonkutsujana toimivat esiopettaja ja erityislastentarhanopettaja yhdessä. Lapsen HOJKS tai muu suunnitelma toimii tärkeänä dokumenttina tiedonsiirrossa. Sen kopio siirretään tulevaan kouluun tiedottaen asiasta huoltajia. HOJKS-asiakirjassa tulee olla molempien huoltajien allekirjoitukset. Alkuperäinen HOJKS arkistoidaan siihen esikouluun, jossa se on laadittu.

5 Kasvun ja oppimisen tukimuodot esiopetuksessa

Luvussa 5 kuvataan kasvun ja oppimisen eri tukimuodot. Luvussa kuvataan myös esiopetuksen oppilashuolto ja turvallisuuden edistäminen.

5.1 Esiopetuksen opetusjärjestelyihin liittyvä tuki

5.1.1 Erityisopetus

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta lapsen tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta²⁷. Erityisopetus on erityisen tuen keskeinen pedagoginen osa-alue ja sen tehtävänä on tukea lapsen oppimista. Sellaisen lapsen, jolle on tehty erityisen tuen päätös, esiopetus ja muu tuki annetaan hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti.

HOJKS on erityisen tuen päätöksen suunnitelmallista toimeenpanoa ohjaava pedagoginen asiakirja. Siinä ratkaistaan erityisopetuksen järjestämiseen liittyvät seikat ja opetukset keskeiset tavoitteet, sisällöt sekä oppimisympäristöön ja opetusmenetelmiin liittyvät tekijät siten kuin HOJKS:an laatimisen yhteydessä luvussa 4.5.2. on ohjeistettu.

²⁶ Perusopetuslaki 17 a § (642/2010)

²⁷ Perusopetuslaki 17 § 1 mom. (642/2010)

Erityisopetus järjestetään lapsen etu ja opetuksen järjestämisedellytykset huomioon ottaen muun esiopetuksen yhteydessä tai osittain tai kokonaan erityis-ryhmässä tai muussa soveltuvassa paikassa²⁸.

Opetusryhmiä muodostettaessa tulee ottaa huomioon, että kaikki oppilaat voivat saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet²⁹. Opetusryhmien muodostamisesta säädetään tarkemmin perusopetusasetuksessa³⁰.

Esiopetuksen opettaja tarvitsee taitoa käyttää lasten erilaisia tarpeita tukevia pedagogisia menetelmiä ja työskentelytapoja. Erityisopettajalla ja erityislastentarhanopettajalla on lisäksi asiantuntijuutta, jota tarvitaan erityisopetuksen aikana.

Paikallisen opetussuunnitelman laadinta

Erityisopetuksesta päätetään erityistä tukea koskevan päätöksen yhteydessä, joka on kuvattu luvussa 4.3. Opetussuunnitelmassa määritellään, miten erityis-opetus esiopetuksessa järjestetään, yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken sekä yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa.

Ilmajoki

Erityisopetusta antaa integroidussa pienryhmässä ryhmän oma erityislastentarhanopettaja, päiväkotien esiopetuksessa kiertävä erityislastentarhanopettaja eli kelto ja koulujen esiopetuksessa mahdollisesti koulun erityisopettaja. Mahdollisuuksien mukaan erityisopetusta voi antaa myös tuleva erityisopettaja. Viisivuotias pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluva, joka käy vapaaehtoista esikouluvuottaan, saa erityislastentarhanopettajan opetusta tai hänen tukemaa opetusta. Kiertävä erityislastentarhanopettaja antaa myös konsultointiapua lapsen ryhmän henkilökunnalle. Erityisopetusta antava opettaja tapaa vanhemmat HOJKS-palaverissa. Yhteydessä voidaan olla tarvittaessa myös puhelimitse tai muilla mahdollisilla tavoilla.

5.1.2 Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin ja kestää 11 vuotta³¹. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa erityisopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta³². Tarkoitus on vahvistaa lapsen valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Heitä ovat muun muassa näkö- ja kuulovammaiset sekä muutoin ruumiillisesti tai henkisesti vaikeasti vammaiset tai kehityksessään viivästyneet lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen³³. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta³⁴.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

²⁸ Perusopetuslaki 17 § 1 ja 2 mom. (642/2010)

²⁹ Perusopetuslaki 30 § 2 mom.

³⁰ Perusopetusasetus 2 § (893/2010)

³¹ Perusopetuslaki 25 § 2 mom.

³² Perusopetuslaki 9 § 2 mom.

³³ Hallituksen esitys Eduskunnalle koulutusta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 86/1997)

³⁴ Perusopetuslaki 17 § 4 mom. (642/2010) ja 26 a § 1 mom. (1288/1999)

Lapsen ohjautuminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen huoltajalle tulee antaa riittävän ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehdoista ja valinnan vaikutuksista. Huoltaja päättää, osallistuuako lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten opetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti seuraavilla tavoilla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin³⁵ eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalle, erityistä tukea saavalle lapselle laaditaan aina henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma esiopetuksen alkaessa. HOJKSin laatimisessa hyödynnetään huoltajan luvalla lapselle mahdollisesti laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa ja kuntoutussuunnitelmaa.

Jos lapsi ei enää kuulu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, tule tehdä päätös pidennetyn oppivelvollisuuden päättämisestä, jolloin lapsi siirtyy yleisen oppivelvollisuuden piiriin.

³⁵ Perusopetuslaki 27 §

Paikallisen opetussuunnitelman laadinta

Opetussuunnitelmassa määritellään pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetuksen järjestäminen, toimintatavat, yhteistyö muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa, muu yhteistyö sekä eri toimijoiden vastuut ja työnjako, yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa sekä huoltajan ja lapsen kuulemiseen liittyvä menettely.

Ilmajoki

Pidennetyn oppivelvollisuuden järjestämistavat Ilmajoella

Jos lapsella ei ole vammaisuuden tai sairauden perusteella mahdollista saavuttaa perusopetuksen tavoitteita yhdeksässä vuodessa, hänellä on oikeus *pidennettyyn oppivelvollisuuteen* (Perusopetuslaki 25§), joka kestää 11 vuotta. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen suunnitellaan moniammatillisesti lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella. Lapsen pidennettyyn oppivelvollisuuteen ottaminen perustuu psykologin lausuntoon, moniammatillisen tiimin ja vanhempien yhteistyöhön. Erityislastentarhanopettaja ja lapsen ryhmän lastentarhanopettaja vastaavat yhdessä riittävästä ja oikea-aikaisesta tiedonjaosta vanhemmille oppivelvollisuuden vaihtoehtoja mietittäessä. Kirjallista tietoa pidennetystä oppivelvollisuudesta saa myös tarvittaessa perheneuvolasta psykologin palautteen yhteydessä. Pidennettyyn oppivelvollisuuteen ottamista varten vanhemmat täyttävät erityislastentarhanopettajalta saamansa anomuksen ja päätöksen pidennetystä oppivelvollisuudesta tekee sivistystoimenjohtaja.

Ilmajoen kunnassa pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten opetus järjestetään vaihtoehtoisilla tavoilla:

- Lapsi aloittaa viisivuotiaana vapaaehtoisen esiopetuksen, jonka jälkeen jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa. Tämän jälkeen lapsi siirtyy perusopetukseen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta. Hän opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen aloittaa perusopetuksen.

Pidennetty oppivelvollisuus voidaan myös järjestää paikallisten resurssien ja mahdollisuuksien mukaan seuraavasti:

- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta. Lapsi opiskelee kaksi vuotta esiopetuksessa, joista jälkimmäistä esiopetusvuottaan siirtyy opiskelemaan tulevaan kouluun esim. pienluokkaan. Varsinaisen perusopetuksen lapsi aloittaa vuotta säädettyä myöhemmin eli vuonna, jolloin hän täyttää 8 vuotta.

5.2 Esiopetuksen muu tuki

5.2.1 Yhteistyö kodin kanssa

Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa³⁶. Opetus ja kasvatustyö tulee järjestää yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea³⁷. Lapsi elää samanaikaisesti kodin, esiopetuksen ja muun mahdollisen varhaiskasvatuksen vaikutuspiirissä. Tämä edellyttää näiden kasvatusyhteisöjen vuorovaikutusta ja yhteistyötä lapsen kokonaisvaltaisen hyvän kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa. Vuorovaikutus kodin kanssa lisää opettajan lapsen tuntemusta ja auttaa esiopetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa³⁸.

Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta ja oman lapsensa tuntemus³⁹. Esiopetuksen henkilöstö tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa osaltaan lapsen kasvatuksesta esiopetuksen aikana⁴⁰.

Kasvatukseen liittyvän kumppanuuden tavoitteena on edistää lasten kasvua, kehitystä ja oppimista sekä lisätä turvallisuutta ja hyvinvointia esiopetuksessa. Lapsen viihtyvyyden, kasvamisen ja oppimisen kannalta on tärkeää luoda luottamuksellinen yhteys esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa.

On tärkeää, että huoltajilla on mahdollisuus osallistua esiopetuksen kasvatustyön tavoitteiden asettamiseen, suunnitteluun ja arviointiin yhdessä opettajien ja lasten kanssa. Esiopetuksen henkilöstön on oltava yhteistyössä huoltajan kanssa niin, että hän voi osaltaan tukea lapsensa kasvua ja oppimista esiopetuksessa. Kodin kanssa tehtävää yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö- että yksilötasolla.

Vastuu kodin kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisestä on esiopetuksen järjestäjällä. Yhteistyö edellyttää esiopetuksen henkilöstön aktiivisuutta ja aloitteellisuutta sekä keskustelua ja tiedottamista huoltajan, opettajan ja lapsen oikeuksista sekä velvollisuuksista. Yhteistyön lähtökohtana on eri osapuolien keskinäinen kunnioitus. Kodin kanssa tehtävässä yhteistyössä otetaan huomioon perheiden erilaisuus, yksilölliset tarpeet sekä perheen kieli- ja kulttuuritausta.

36 Perusopetuslaki 3 § 3 mom.

37 Perusopetuslaki 3 § 2 mom., Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (Tuntijakoasetus)

(1435/2001) 4 § 1 mom. ja 5 § 1 mom.

38 Perusopetuslaki 3 § 2 mom., Tuntijakoasetus 2, 3 ja 4 §

39 Lastensuojelulaki (417/2007) 2 § 1 mom.

40 Lastensuojelulaki (417/2008) 2 § 2 mom.

Huoltajille annetaan tietoa esiopetuksen opetussuunnitelmasta, esiopetuksen järjestämisestä, lapsen tuen tarpeista ja tuen saannin mahdollisuuksista ja huoltajan mahdollisuudesta osallistua kodin ja esiopetuksen väliseen yhteistyöhön sekä esiopetusyhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseen. Huoltajille tulee antaa tietoa myös esiopetuksen oppilashuollon toiminnasta⁴¹ sekä esiopetusyksikön toimintamalleista ja tiedottamiskäytänteistä erilaisissa ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteissa.

Käsiteltäessä yksittäisen lapsen tukea koskevaa asiaa, huoltajalle tulee antaa tietoa lasta koskevien tietojen käsittelyyn, tietojensaantiin ja niiden luovuttamiseen sekä salassapitoon liittyvistä kysymyksistä. Huoltajan kanssa tulee käydä läpi esimerkiksi huoltajan yksilöidyn kirjallisen suostumuksen merkitys lasta koskevan asian käsittelyssä sekä yhteistyön merkitys lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa⁴². Esiopetuksen loppuvaiheessa huoltajalle tulee antaa tietoa ja mahdollisuus keskustella lapsen koulunkäynnin aloittamiseen liittyvistä kysymyksistä ja mahdollisista erityistarpeista lapsen opettajien ja oppilashuollon asiantuntijoiden kanssa⁴³.

Esiopetuksen aikana jatketaan muussa varhaiskasvatuksessa toteutettavaa yhteistyötä huoltajan kanssa ja luodaan pohjaa myös huoltajien keskinäiselle vuorovaikutukselle sekä myöhemmälle kodin ja koulun yhteistyölle. Erilaisia kodin ja esiopetuksen vuoropuhelua tukevia yhteistyömuotoja kehitetään koko esiopetuksen ajan ja erityisesti siirryttäessä muusta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen tai esiopetuksesta alkuopetukseen. Tieto- ja viestintätekniikkaa voidaan käyttää parantamaan ja monipuolistamaan tiedon kulkua ja yhteydenpitoa kodin ja esiopetuksen välillä. Yhteistyö järjestetään siten, että oppilas-huollon ja moniammatillisen yhteistyöverkoston avulla lapsen kasvua, oppimista ja hyvinvointia voidaan tukea.

Paikallisen opetussuunnitelman laadinta

Opetussuunnitelma laaditaan yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa⁴⁴. Tällöin otetaan huomioon myös muiden kasvatuksen kannalta keskeisten toimijoiden kuten muun varhaiskasvatuksen henkilöstön osallistuminen yhteistyöhön sekä tiedonkulun sujuvuus.

Kodin kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteet, toimintatavat, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken määritellään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Toimintatapoja määriteltäessä otetaan huomioon kodin kanssa tehtävä yhteistyö koko yhteisön tasolla, esiopetusryhmien tasolla sekä yksittäistä lasta koskien. Opetussuunnitelmassa kuvataan myös huoltajien osallisuuteen sekä huoltajille tiedottamiseen liittyvät periaatteet. Suunnitelman tulee sisältää myös yhteistyön toteutumisen seurantaan ja arviointiin liittyvät menettelytavat sekä kuvaus menettelytavoista yhteistyöhön liittyvissä ongelmatilanteissa.

⁴¹ Perusopetuslaki 31 a § 3 mom. (642/2010), 3 § 3 mom., Neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säätelevä valtioneuvoston asetus 4 § 2 mom., 9 § 1 mom. 3 kohta, 13 ja 14 §, 15 § 3 mom. ja Lastensuojelulaki 9 ja 12 §

⁴² Perusopetuslaki 31 a § 3 ja 4 mom. (642/2010), 40 §, 41 § 4 mom. (642/2010) ja 41 § 1, 2 ja 3 mom.

⁴³ Perusopetuslaki 3 § 2 ja 3 mom., Neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säätelevä valtio-

neuvoston asetus 4 § 2 mom., 9 § 1 mom. 3 kohta, 13 ja 14 §, 15 § 3 mom.

⁴⁴ Perusopetuslaki 15 § 2 mom. (477/2003)

Ilmajoki

Kodin, varhaiskasvatuksen ja alkuopetuksen kanssa tehtävä yhteistyö Ilmajoella

Lapsi elää samanaikaisesti kodin, esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen vaikutuspiirissä. Tämä edellyttää näiden kasvatusyhteisöjen vuorovaikutusta lapsen kokonaisvaltaisen hyvän kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa. Esiopetuksen henkilöstöllä ja huoltajilla on yhteinen kasvatusvastuu lapsesta. Vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta sekä oman lapsensa tuntemus. Esiopetuksen henkilöstö tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa osaltaan lapsen kasvatuksesta esiopetuksen aikana.

Kodin kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteena on yhteisvastuullinen kasvatus, jonka tavoitteena on edistää lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista sekä lisätä turvallisuutta ja hyvinvointia esiopetuksessa. Lapsen hyvinvoinnin, kasvamisen ja oppimisen kannalta on tärkeää luoda luottamuksellinen yhteys esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Esiopetuksessa luodaan pohjaa myöhemmälle kodin ja koulun yhteistyölle.

Joka syyslukukausi huoltajat kutsutaan keskustelemaan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmasta, jolloin he voivat osallistua esiopetuksen tavoitteiden asettamiseen ja suunnitteluun. Tietoa esiopetuksesta, opetusyksikön toimintamalleista, tiedottamiskäytännöistä ja oppilashuollosta annetaan esiopetusyksikössä esim. vanhempainillassa tai tiedotteiden kautta. Lapsen asioiden käsittelystä esim. oppilashuollossa pyydetään vanhemmilta aina kirjallinen lupa.

Kevätlukukaudella vanhemmille tarjotaan mahdollisuutta arvioida lapsen oppimissuunnitelmaa ja keskustella koulunkäyntiin liittyvistä kysymyksistä. Tehostettua tai erityistä tukea tarvitsevien lasten huoltajien kanssa keskustellaan lapsen koulunkäynnin aloittamiseen liittyvistä kysymyksistä oppimissuunnitelmia tehtäessä (esim. HOJKS).

Esiopetuksen henkilökunta tekee yhteistyötä koulun kanssa lapsen esikouluvuotena. Esiopetuksesta kouluun tapahtuvan tiedonsiirron tarkoituksena on tukea lapsen ensimmäisen luokan aloitusta; välittää tietoa lapsen taidoista ja valmiuksista sekä mahdollisesta tuen tarpeesta opetuksen suunnittelua varten. Riittävän tiedonsiirron avulla varmistetaan lapsen

saaman tuen jatkuminen esiopetuksesta perusopetukseen. Koulun on oikeus saada opetuksen asianmukaiseen järjestämiseen edellyttävät tiedot salassapitovelvollisuuden estämättä (Perusopetuslaki 40 - 44§).

Erityislastentarhanopettaja eli elto tekee tarvittaessa yhteistyötä vanhempien, koulun johtajien, erityisopettajien, sivistystoimenjohtajan ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden kanssa, jotta esioppilaalle löytyisi sopiva kouluratkaisu. Elto välittää tietoa myös opetuksen järjestämiseen liittyvistä asioista, jotta lapsen tuen tarve osattaisiin ennakoida ja järjestää tulevassa koulussa. Näistä asioista hän tiedottaa kevätkaudella järjestettävissä kokouksissa, joissa paikalla elton lisäksi ovat koulujen johtajat, erityisopettajat, sivistystoimenjohtaja, kuraattori ja tarvittaessa muita asiantuntijoita. Perheelle tiedotetaan kyseisen työryhmän toiminnasta, keskustelelee heidän näkemyksistään ja pyytää tarvittaessa luvan kirjallisesti (LIITE 11). Lapsen kouluratkaisuista päättää lopulta sivistystoimenjohtaja, joka tekee ratkaisunsa moniammatillisen ryhmän keskustelujen perusteella. Jos erityisopettaja on koulun esiopetuksessa antanut lapselle erityisopetusta, vastaa hän näiden asioiden tuomisesta moniammatilliseen työryhmään.

Lapsen siirtyessä kouluun huoltajat huolehtivat, että koulu saa tarvittavat asiakirjat lapselle tehdyistä tutkimuksista ja mahdolliset esiopettajan antamat lapsen kasvu- ja oppimisedellytyksiä koskevat tarpeelliset dokumentit.

Lapsen kasvu ja oppimisedellytysten turvaaminen edellyttää alueellista esi- ja alkuopetuksen henkilökunnan yhteistyötä toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Esiopettajat ja alkuopettajat määrittävät yhdessä alueellisesti millaista yhteistyötä lukuvuoden aikana tullessaan tekemään. Jokaisella alueella keväisin esiopettajat, tulevat ensimmäisen luokan opettajat, neuvolan terveydenhoitajat, erityisopettajat ja kelto kokoontuvat siirtämään tietoa tulevista esioppilaista. Vanhempia tiedotetaan asiasta.

Lapsen esiopetuspaikan valinnassa pyritään ottamaan huomioon lapsen tuleva koulu. Ennen siirtymistä kouluun lapsella on mahdollisuus tutustua tulevaan kouluunsa.

5.2.2 Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestäminen

Vammaisella ja muulla tukea tarvitsevalla oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut⁴⁵. Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden tarkoituksena on taata esiopetuksessa lapselle kasvun ja oppimisen perusedellytykset ja mahdollisimman esteetön oppimisympäristö.

Lapsi voi tarvita tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityis-vaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä puutteellisten kommunikaatiotaitojensa vuoksi. Kielellisen vuorovaikutuksen mahdollisuus ja tukeminen kaikkina esiopetuspäivinä edistää lapsen kehitystä, sosiaalista kasvua ja osallisuutta esiopetusyhteisössä. Tavoitteena on, että sekä toiset lapset että lapsen kanssa toimivat aikuiset tuntevat lapsen tavan kommunikoida. Lapsen omien kommunikaatiotaitojen kehittäminen mahdollistaa tasavertaisen vuorovaikutuksen muiden kanssa. Kieli on oppimisen keskeinen väline ja kielen kehittyminen vaikuttaa ajattelun ja tunteiden kehitykseen sekä lapsen identiteetin muotoutumiseen.

Lapsen kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä kommunikoinnin tuen eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa eri asiantuntijoita. Lisäksi suunnitellaan muutkin tukitoimet, kuten lapsen sijoittuminen esiopetustilassa, yksilölliset oppi- ja opetusmateriaalit sekä lapsen mahdollisesti tarvitsemat apuvälineet. Tulkitsemisessa avustava henkilö voi tukea oppimistilanteissa yhtä tai useampaa lasta samanaikaisesti. Myös opettaja voi tukea esiopetuksessa lapsia kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla.

Avustajan antaman tuen tulee edistää lapsen itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajapalvelun tavoitteena on tukea yksittäistä lasta siten, että hän kykenee ottamaan yhä enemmän itse vastuuta työskentelystään.

Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle lapselle tai koko esiopetusryhmälle. Lapsikohtainen tuki voi olla osa- tai kokoaikaista. Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa sekä arvioida lapsen ja koko ryhmän kasvua ja oppimista. Avustaja tukee lasta kasvuun ja oppimiseen sekä niitä tukevaan kuntoutukseen liittyvien tehtävien suorittamisessa opettajan tai terapeuttien ohjeiden mukaisesti ja osallistuu tarvittaessa tuen suunnitteluun. Hän ohjaa lasta esiopetuksen päivittäisissä tilanteissa.

Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestämisestä päättää opetuksen järjestäjä. Lapsen tulkitsemis- ja avustajapalveluiden tarve, määrä ja laatu arvioidaan lapsen opettajien ja oppilashuollon henkilöstön yhteistyönä hyödyntäen lapsen huoltajan antamia tietoja ja mahdollisten ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja.

Tulkitseminen ja avustaminen osana yleistä tukea

Lapsi saattaa tarvita tulkitsemis- tai avustajapalveluja ilman, että hänellä on tarvetta muuhun tukeen. Etenkin avustajapalvelun tarve saattaa olla myös lyhytaikainen.

⁴⁵ Perusopetuslaki 31 § 1 mom. (477/2003)

Oikea-aikainen ja riittävä tulkitsemisapu ja mahdollisuus puhetta tukeviin ja korvaaviin kommunikaatiokeinoihin tukee lapsen kasvua ja oppimista ja ehkäisee oppimisvaikeuksien syntymistä ja vaikeutumista. Avustajan antama tuki parantaa yksittäisen lapsen tai esiopetusryhmän kasvun ja oppimisen edellytyksiä. Sen avulla voidaan joskus ehkäistä kokonaan tehostetun tai erityisen tuen tarve.

Tulkitseminen ja avustaminen tehostetun tuen aikana

Ennen tehostetun tuen aloittamista, osana pedagogista arviota arvioidaan lapsen tulkitsemis- ja avustajapalvelujen tarve. Jos lapsi on saanut tulkitsemis- ja avustajapalveluja yleisen tuen aikana, arvioidaan niiden riittävyys ja vaikutus.

Tehostetun tuen alkaessa laadittavaan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan kirjataan lapsen tarvitsemat tulkitsemis- ja avustajapalvelut, niiden tavoitteet, järjestäminen ja seuranta. Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden tarve saattaa lisääntyä tai tuen muodot tarvitsevat uudelleen arviointia tehostetun tuen aikana. Tarvittavat muutokset kirjataan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan.

Tulkitseminen ja avustaminen erityisen tuen aikana

Lapsen tehostetun tuen aikana saamien tulkitsemis- ja avustajapalveluiden riittävyys ja vaikutus sekä tulkitsemis- ja avustajapalvelujen tarve jatkossa arvioidaan pedagogisessa selvityksessä. Erityisen tuen päätöksessä päätetään oppilaan tulkitsemis- ja avustajapalveluista⁴⁶. Lapselle laaditaan erityisen tuen päätöksen jälkeen HOJKS, jossa kuvataan lapselle järjestettävät tukipalvelut sekä henkilöt, jotka osallistuvat tukipalvelujen järjestämiseen, heidän vastualueensa ja tukipalvelujen toteutumisen seuranta. Tulkitsemisen ja avustamisen määrä ja laatu määritellään yksilöllisesti yhdessä muiden tukitoimien kanssa. Erityisen tuen aikana lapsi tarvitsee usein yksilöllisesti kohdennettuja tukipalveluja.

Paikallisen opetussuunnitelman laadinta

Tulkitseminen- ja avustajapalveluiden järjestämisen tavoitteet, toimintatavat, hallinnolliset käytänteet sekä yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken määritellään opetussuunnitelmassa.

⁴⁶ Perusopetuslaki 17 § 2 ja 3 mom. (642/2010)

Ilmajoki

Tulkitseminen- ja avustajapalvelut Ilmajoella

Tulkitseminen- ja avustajapalvelujen tarkoituksena on taata lapsen kasvun sekä oppimisen perusedellytykset että esteetön oppimisympäristö. *Tulkittamispalveluita* pyritään järjestämään ensin paikallisesti käyttämällä esim. puheterapeutin asiantuntijuutta. Jos paikallinen palvelu ei riitä, voi lapsi, perhe ja esiopetusryhmä saada apua Tikoteekistä. Tikoteekin palveluihin pääsee lääkärin läheteellä. Erillistä maksua ei palveluista peritä.

Tukiviittomien tai viittomakielen opettelua varten, lapsi tarvitsee lähetteen puheterapeutilta. Maksusitoumuksen tuki- ja viittomakielen opetuksesta tekee vammaistyön sosiaalityöntekijä. Esikoulun henkilökunnalle pyritään tarvittaessa järjestämään tai heidät ohjataan sopivalle tuki- tai viittomakielen kurssille. Joskus lapsen perhe on antanut työntekijälle mahdollisuuden tulla lapsen kodissa järjestettävään alan asiantuntijan opetukseen, jolloin esim. avustajan taidot ja tieto lapsen osaamisesta karttuu samaan tahtiin kuin lapsella.

Lapsen kommunikoinnin tueksi voidaan tarvittaessa palkata myös avustaja, joka hallitsee lapsen käyttämää kommunikointikeinoa tai hänet ”koulutetaan” kyseiseen tehtävään.

Avustajapalveluiden järjestämisestä päättää päivähoiton johtaja kuultuaan erityislastentarhanopettajaa. Päätöstä tehdessä huomioidaan koko palvelualueen avustajapalveluiden tarve. Avustajan työn tukemiseksi laaditaan Avustamisen suunnitelma (LIITE 9) yhteistyössä esiopettajan kanssa. Avustaja kirjaa suunnitelman ja sen lisätään liitteeksi lapsen oppimissuunnitelmaan (HOJKS, tehostettu tuki).

5.3 *Esiopetuksen oppilashuolto ja turvallisuuden edistäminen*

5.3.1 *Oppilashuolto*

Oppilashuollolla tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Oppilashuoltoon sisältyvät opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, jotka ovat kansanterveyslaissa tarkoitettu kouluterveydenhuolto sekä lastensuojelulaissa tarkoitettu koulunkäynnin tukeminen⁴⁷. Esiopetuksessa olevan lapsen yksilölliset terveystarkastukset ja yksilöllinen terveysneuvonta järjestetään kansanterveyslain mukaisina neuvolapalveluina⁴⁸.

Esiopetuksen oppilashuolto on osa muun varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen oppilashuollollista jatkumoa. Esiopetuksen oppilashuolto kuuluu kaikille esiopetusyksikössä työskenteleville sekä oppilashuoltopalveluista vastaaville viranomaisille. Sitä toteutetaan yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa⁴⁹. Esiopetuksen oppilashuolto on sekä yhteisöllistä että yksilöllistä tukea. Oppilashuollolla edistetään lapsen tasapainoista ja tervettä kasvua ja kehitystä sekä tuetaan oppimista.

Oppilashuollon tehtävänä on osana esiopetusyhteisön toimintakulttuuria kehittää hyvinvointia tukevaa oppimisympäristöä ja vahvistaa yhteisöllistä toiminta-kulttuuria. Yhteisöllisyyttä tuetaan edistämällä huoltajan ja lapsen osallisuutta esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kehittämisessä. Lapsen osallisuutta tuettaessa otetaan huomioon lapsen ikä, kehitystaso sekä muut edellytykset ja tarpeet. Esiopetuksen suojata mielen-terveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää esiopetusyhteisön hyvinvointia oppilashuollolla edistetään myönteistä vuorovaikutusta ja keskinäisen huolenpidon ilmapiiriä sekä puututaan tarvittaessa ongelmiin. Tavoitteena on

luoda terve ja turvallinen kasvu- ja oppimisympäristö, oppimisympäristö, suojata mielenterveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää esiopetusyhteisön hyvinvointia.

⁴⁷ Perusopetuslaki 31 a § 1 mom. (477/2003) ja 2 mom. (642/2010), Lastensuojelulaki 9 §

⁴⁸ Kansanterveyslaki 14 § 1 mom. 1 kohta

⁴⁹ Perusopetuslaki 31 a § 1 mom. (477/2003) ja 2 mom. (642/2010) ja Kansanterveyslaki (66/1972) 14 § 1 mom. 1 kohta, Lastensuojelulaki 9 §

Esiopetuksen oppilashuollossa kehitetään, seurataan ja arvioidaan koko yhteisön ja esiopetusryhmien hyvinvointia sekä huolehditaan siitä, että lapsen yksilölliset kasvuun ja kehitykseen sekä terveyteen liittyvät tarpeet otetaan huomioon esiopetuksen arjessa.⁵⁰

Oppilashuollossa pyritään kasvun ja oppimisen esteiden, oppimisvaikeuksien sekä muiden ongelmien ehkäisemiseen, tunnistamiseen, lieventämiseen ja poistamiseen mahdollisimman varhain. Ehkäisevä lastensuojelu ja terveyden edistämiseen kuuluvat vuosittaiset terveystarkastukset ja tarpeenmukainen terveysneuvonta vahvistavat ongelmien ennaltaehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tuen järjestämistä.⁵¹ Oppilashuollon tehtävänä on seurata ja tukea jokaisen lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja tarvittaessa tukea lasta ja puuttua hyvinvoinnissa tapahtuviin muutoksiin yhteistyössä huoltajan kanssa. Oppilashuollon yhteistyössä sovitaan menettelytavoista ehkäisevän lastensuojelutyön ja terveydenhuoltoon kuuluvan erityisen tuen toteuttamisessa. Yhteistyössä ja toimintaohjeissa tulee ottaa huomioon lapsen kasvun ja kehityksen mahdollinen vaarantuminen kasvuympäristössä olevien riskitekijöiden johdosta sekä lastensuojelulain mukainen ilmoitusvelvollisuus lastensuojelutarpeen selvittämiseksi.⁵²

Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen lapseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen. Työssä tulee turvata se, että huoltajan ja lapsen näkemyksiä kuunnellaan. Esiopetuksen oppilashuoltotyöstä ja sen toimintaan liittyvistä menettelytavoista tulee antaa tietoa huoltajalle. Huoltajalle tulee antaa tietoa siitä, miten lasta koskevan oppilas-huollollisen asian vireillepano ja valmistelu tapahtuu.⁵³

Esiopetuksen oppilashuoltoa koordinoidaan ja kehitetään oppilashuollon moniammatillisessa yhteistyössä, esimerkiksi oppilashuoltoryhmässä. Yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa⁵⁴ sovitaan yhteistyön yleisistä periaatteista ja rakenteista, käytännön toiminnan järjestämisestä, keskinäisestä työnjaosta ja vastuista.

⁵⁰ Perusopetuslaki 3 § 2 mom. (477/2003), Neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säätelevä valtioneuvoston asetus 12 ja 13 §, 15 § 3 ja 4 mom., Lastensuojelulaki 9 §

⁵¹ Perusopetuslaki 16 ja 16 a, 17 ja 17 a § (642/2010), Lastensuojelulaki 3 ja 3a § (88/2010), 8, 9 ja 12 §, Neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säätelevä valtioneuvoston asetus 4 §, 9 § 1 mom. 3 kohta, 13 ja 14 §, 15 § 3 mom.

⁵² Lastensuojelulaki 3 ja 3 a § (88/2010), 25 § 1 mom., Neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säätelevä valtioneuvoston asetus 13 ja 18 §

⁵³ Perusopetuslaki 31 a § 3 ja 4 mom. (642/2010)

⁵⁴ Perusopetuslaki 15 § 2 mom. (477/2003)

Yhteistyön järjestämisessä otetaan huomioon myös muiden viranomaisten tai yhteistyökumppaneiden kanssa tehtävä yhteistyö terveyteen ja turvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä.

Oppilashuoltotyötä suunniteltaessa sovitaan erikseen sekä esiopetuksen oppilashuollon järjestämiseen, yhteisölliseen terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen että yksittäisen lapsen tukemiseen ja hänen asioidensa käsittelyyn liittyvät periaatteet ja toimintatavat. Yhteisön terveyttä ja hyvinvointia edistävää toimintaa voidaan kehittää laajassa moniammatillisessa yhteistyössä. Tällöin oppilashuollon yhteistyöhön voi osallistua eri toimijoita salassapidon estämättä toisin kuin yksittäistä oppilasta koskevassa asiassa⁵⁵, jonka käsittely kuvataan luvussa 5.3.3.

Esiopetuksen ruokailu

Opetukseen osallistuvalla on annettava jokaisena työpäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja ohjattu, täysipainoinen maksuton ateria⁵⁶. Ruokailuhetki on lapselle tärkeä ja se tukee lapsen tervettä kasvua ja kehitystä osana esiopetusta. Ruokailun järjestämisessä ja ohjauksessa otetaan huomioon ruokailun terveydellinen ja sosiaalinen merkitys, terveys-, ravitsemus- ja tapakasvatuksen tavoitteet sekä ruokailutauon virkistystehtävä. Lapsille annetaan mahdollisuus osallistua ruokailun suunnitteluun ja toteuttamiseen, mikä tukee osallisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Ruokailun järjestämisessä tarvitaan yhteistyötä esiopetuksen henkilöstön ja ruokailusta vastaavan henkilöstön kesken. Yhteistyössä huoltajan ja lapsen sekä terveydenhuollon henkilöstön kanssa sovitaan tukitoimista ja seurannasta lapsen yksilöllisissä ravitsemukseen sekä terveyden tai sairauden hoitoon liittyvissä tarpeissa.⁵⁷

5.3.2 Turvallisuuden edistäminen

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön⁵⁸. Siihen kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on lasten ja esiopetuksen henkilöstön turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa. Oppimisympäristön turvallisuuden edistäminen on osa yhteisön toimintakulttuuria. Se tulee ottaa huomioon kaikessa toiminnassa.

Oppilashuollon tavoitteena on tukea toimintakyvyn säilymistä myös fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa. Erilaisissa ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteissa sekä niiden edellyttämässä jälkihoidossa huolehditaan lapsen ja koko yhteisön tarvitsemasta psykososiaalisesta tuesta.

⁵⁵ Perusopetuslaki 31 a § 3 mom. (642/2010)

⁵⁶ Perusopetuslaki 31 § 2 mom.

⁵⁷ Perusopetuslaki 3 § 2 mom., 31 a § 1 mom., Neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säätelevä valtioneuvoston asetus 13 §

⁵⁸ Perusopetuslaki 29 § 1 mom.

Opetussuunnitelman yhteydessä on laadittava suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Suunnitelma tulee toimeenpanna ja sen noudattamista ja toteutumista tulee valvoa.⁵⁹

Väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisy sekä siihen puuttuminen kuuluu kaikille esiopetuksessa työskenteleville⁶⁰. Väkivallalta, kiusaaminen tai häirintä voi olla suoraa tai epäsuoraa sanallista tai fyysistä voimankäyttöä tai sosiaalista manipulointia, joka loukkaa ihmisen fyysistä, psyykkistä tai sosiaalista koskemattomuutta. Tekijänä voi olla lapsi, aikuinen tai esiopetusyhteisön ulkopuolinen henkilö.

Kiusaamisella tarkoitetaan systemaattista, tahallista ja toistuvaa samaan henkilöön tai ryhmään kohdistuvaa sanallista tai fyysistä kielteistä toimintaa. Kiusaamiselle on ominaista kiusaajan ja kiusatun välinen voimasuhteiden epätasapaino. Tavallista on myös se, että kiusaaminen tapahtuu ryhmässä. Häirintä voi näyttyä epäasiallisena kohteluna ja puheena, joka voi sisältää sukupuoleen liittyviä vihjailevia ilmeitä, eleitä tai puheita tai ei-toivottuna fyysisenä kosketuksena. Kiusaamisen ja häirinnän lisäksi yhteisössä voi esiintyä myös muuta ei-toivottua tai aggressiivista ja väkivaltaista käyttäytymistä. Väkivallalla tarkoitetaan tarkoituksellista itseen, toiseen henkilöön, ryhmään tai yhteisöön kohdistettua fyysisen voiman tai vallan käyttöä, uhkailua tai toteutettua. Sen seurauksena voi olla vamma, psyykinen haitta tai kehitykseen liittyvä vaikeus. Kaikkiin näihin tilanteisiin on puututtava.

Lapsille, heidän huoltajilleen ja esiopetuksen henkilöstölle tulee antaa myös tietoa kiusaamisen, väkivallan, ja häirinnän erilaisista ilmenemistavoista, ennaltaehkäisystä ja esiopetuksen toimintatavoista näissä tilanteissa.

Fyysistä turvallisuutta edistetään huolehtimalla rakennukseen, opetustiloihin, välineisiin, opetusjärjestelyihin, opetustilanteisiin sekä esiopetusyhteisön ulko-puolella tapahtuvaan esiopetukseen liittyvistä turvallisuustekijöistä⁶¹. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös esiopetuksen kuljetuksiin, tapaturmien ennaltaehkäisyyn ja tietoturvallisuuteen liittyvät tekijät.

Kuljetusten odotusaikojen valvonnasta ja ohjatusta toiminnasta sekä matkojen aikaisesta turvallisuudesta huolehditaan sopimalla yhteisistä menettelytavoista⁶². Niistä sekä kuljetusjärjestelyistä annetaan tietoa lapselle ja huoltajalle.

⁵⁹ Perusopetuslaki 29 § 2, 3 ja 4 mom.

⁶⁰ Perusopetuslaki 29 §, Neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säätelevä valtioneuvoston asetus 12 § ja 15 § 4 mom.

⁶¹ Perusopetuslaki 29 § 1 mom., Työturvallisuuslaki (738/2002) 9 ja 10 §, Terveysturvallisuuslaki (763/1994) 26 ja 27 §

⁶² Perusopetuslaki 32 § 1 mom. (1139/2003) ja 32 § 4. mom., Neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säätelevä valtioneuvoston asetus 12 §

Tapaturmien ehkäisyyn liittyvässä ohjeistuksessa otetaan huomioon tapaturmien torjunnan kansalliset linjat sekä toiminnan edellyttämä yhteistyö. Oppilashuollon yhteistyössä sovitaan tapaturmien ennaltaehkäisyyn, ensiapuun, hoitoon ohjaukseen ja tapaturmien seurantaan liittyvistä menettelytavoista. Niistä annetaan tietoa lapselle ja huoltajalle.

Turvallisuuden edistämisessä ja turvallisuutta vaarantavien tilanteiden ennaltaehkäisyssä otetaan huomioon sekä turvallisuutta ohjaava lainsäädäntö, esiopetukseen laaditut turvallisuusohjeet että muut paikalliset turvallisuutta koskevat linjaukset. Paikallisessa opetussuunnitelmassa näitä ohjeita sovitetaan yhteen.

Esiopetuksen turvallisuutta ohjaavat myös työturvallisuuslaki ja sen mukainen työsuojelun toimintaohjelma⁶³. Muita turvallisuutta ohjaavia säädöksiä ovat pelastuslain- ja asetuksen edellyttämä ajan tasalla oleva pelastussuunnitelma⁶⁴. Pelastussuunnitelmasta on tiedotettava esiopetuksen koko henkilökunnalle.

Esiopetuksen järjestäjä vastaa siitä, että esiopetuksessa on turvallisuutta koskevat toimintaohjeet. Esiopetusyhteisön terveellisyttä ja turvallisuutta sekä toimintaohjeiden toteutumista seurataan ja arvioidaan suunnitelmallisesti yhteistyössä terveydenhuollon ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa⁶⁵. Paikallinen yhteistyö muun varhaiskasvatuksen ja opetustoimen eri toimijoiden ja muiden viranomaisten kanssa tukee tarkoituksenmukaista toimintaa turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa ja niiden ennaltaehkäisyssä⁶⁶.

5.3.3 Henkilötietojen käsittely, salassapito ja tietojen luovuttaminen

Henkilötietojen käsittelyssä lähtökohtana on luottamuksellisuus ja yhteistyö lapsen huoltajan kanssa.

Kun oppilashuoltotyössä käsitellään yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa, asian käsittelyyn voivat osallistua ne oppilaan opetukseen ja oppilashuollon järjestämiseen osallistuvat, joiden tehtäviin oppilaan asian käsittely välittömästi kuuluu⁶⁷. Tällaisia henkilöitä voivat olla rehtori tai koulun johtaja, luokanvalvoja tai oppilaan opettaja, kouluterveydenhoitaja, erityisopettaja, oppilaan kanssa

⁶³ Työturvallisuuslaki (738/2002) 8, 9 ja 10 §

⁶⁴ Pelastuslaki (468/2003) 9 § 3 mom., Pelastusasetus (787/2003) 9 ja 10 §

⁶⁵ Perusopetuslaki 29 § 2 mom. (477/2003), Neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säätelevä valtioneuvoston asetus 12 §, Työturvallisuuslaki 9 ja 10 §

⁶⁶ Perusopetuslaki 29 ja 32 §, Pelastuslaki 9 § 3 mom., Pelastusasetus 9 ja 10 §, Poliisilaki (493/1995) 1 § 1 mom. ja 1 § 2 mom. (21/2001), Työturvallisuuslaki 8 §

⁶⁷ Perusopetuslaki 31 a § 3 mom. (642/2010)

työskentelevä koulunkäyntiavustaja, koulupsykologi, koulukuraattori ja yläluokilla myös opinto-ohjaaja ja tarvittaessa koululääkäri ja lastensuojelun sosiaalityöntekijä⁶⁸. Esiopetuksessa lapsen asian käsittelyn voidaan katsoa kuuluvan välittömästi lisäksi päiväkodin johtajalle, esiopetuksen opettajalle ja erityislastentarhanopettajalle. Ratkaisu asian käsittelyyn osallistuvista tehdään kuitenkin kunkin käsiteltävän asian ja aiheen perusteella erikseen. Oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan kirjallisella suostumuksella tai niin kuin laissa erikseen säädetään oppilaan asian käsittelyyn voi osallistua myös muita tarvittavia tahoja⁶⁹.

Käsiteltäessä yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa oppilashuoltotyössä kirjataan asian vireillepanija, aihe, päätetyt jatkotoimenpiteet ja niiden perustelut, asian käsittelyyn osallistuneet sekä se, mitä tietoja ja kenelle oppilaasta on annettu. Henkilötietojen käsittelystä vastaa rekisterinpitäjänä opetuksen järjestäjä.⁷⁰

Oppilashuoltotyössä käsitellään monia lasta ja hänen perhettään koskevia tietoja, jotka ovat lainsäädännön mukaan salassa pidettäviä⁷¹. Salassapidolla tarkoitetaan asiakirjan pitämistä salassa ja kieltoa ilmaista tieto suullisesti eli vaitiolovelvollisuutta sekä kieltoa käyttää salaista tietoa omaksi eduksi tai toisen vahingoksi.

Salassa pidettäviä ovat mm. tiedot lasten ja heidän perheenjäsentensä henkilökohtaisista oloista, kuten elintavoista, vapaa-ajan harrastuksista, perhe-elämästä, poliittisesta vakaumuksesta, yksityiselämän piirissä esitetyistä mielipiteistä ja osallistumisesta yhdistystoimintaan, sekä tiedot taloudellisesta asemasta, terveydentilasta ja vammaisuudesta.

Salassa pidettäviä ovat myös tiedot tehostetun ja erityisen tuen antamisesta sekä tuen antamiseen liittyvät muut tiedot. Salassa pidettäviä ovat myös oppilashuoltoa koskevat asiakirjat ja niihin sisältyvät tiedot, tiedot oppilaalle suoritetusta psykologisesta testistä tai soveltuvuuskokeesta. Lapselle esiopetuksen päätteeksi annettavat osallistumistodistukset ovat julkisia.⁷²

Salassapitovelvollisia ovat esiopetuksesta vastaava rehtori tai päiväkodin johtaja, opettajat, opetusharjoittelijat, koulunkäyntiavustajat, terveydenhuollon edustajat, koulukuraattorit, koulupsykologit sekä esiopetuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet⁷³. Myöskään muut esiopetuksen järjestäjän palveluksessa olevat henkilöt kuten päivähoiton henkilöstö eivät saa sivullisille

⁶⁸ Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 4/2010 vp

⁶⁹ Perusopetuslaki 31 a § 3 mom. (642/2010)

⁷⁰ Perusopetuslaki 31 a § 4 mom. (642/2010)

⁷¹ Perusopetuslaki 40 § (642/2010), Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) 24 § 1 mom. 30 kohta

⁷² Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 24 § 1 mom. 25, 29 ja 30 kohta

⁷³ Perusopetuslaki 40 § 1 mom. (642/2010)

ilmaista tietoonsa saamiaan salassa pidettäviä tietoja eivätkä luovuttaa salassa pidettäviä tietoja sisältäviä asiakirjoja.

Oppilashuoltotyöhön osallistuvilla on salassapitosäännösten estämättä myös esiopetuksessa oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle ja perusopetuslain mukaisesta esiopetuksesta ja toiminnasta vastaavalle viranomaiselle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot⁷⁴.

Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämättömän lapsen itsensä tai muiden lasten turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista lapsen sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen rakentamiseksi ja turvaamiseksi on syytä pyrkiä aina ensisijaisesti hankkimaan huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella voidaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä salassa pidettäviä tietoja pyytää myös muilta tahoilta⁷⁵. Esiopetuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta lapsen esiopetuksen järjestämiseksi välttämättömät tiedot sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiselta, muulta sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajalta sekä terveydenhuollon ammattihenkilöltä⁷⁶.

Jos oppilas siirtyy toisen opetuksen järjestäjän perusopetuslain mukaisesti järjestämään opetukseen, myös esiopetukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppilaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle opetuksen järjestäjälle. Uudella opetuksen järjestäjällä on myös pyynnöstä oikeus saada vastaavat tiedot.⁷⁷

5.3.4 *Oppilashuollon ja turvallisuuden edistäminen paikallisessa opetussuunnitelmassa*

Esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan kokonaisuutena ja myös oppilas-huollon ja turvallisuuden edistämisen sekä kodin kanssa tehtävän yhteistyön osalta yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa⁷⁸. Opetussuunnitelman laatimisessa tehdään tarvittaessa yhteistyötä myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Opetussuunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon kunnan muut lasten ja nuorten hyvinvointia ja turvallisuutta koskevat linjaukset.

⁷⁴ Perusopetuslaki 40 § 2 mom. (642/2010)

⁷⁵ Perusopetuslaki 40 § 3 mom. (642/2010)

⁷⁶ Perusopetuslaki 41 § 4 mom. (642/2010)

⁷⁷ Perusopetuslaki 40 § 4 mom. (642/2010)

⁷⁸ Perusopetuslaki 15 § 2 mom. (477/2003)

Paikallisessa opetussuunnitelmassa tulee kuvata oppilashuollon yhteistyön järjestäminen, sen rakenne, tavoitteet ja toimintatavat. Opetussuunnitelmassa kuvataan yhteisöllinen ja yksilöllinen tuki ja yhteistyö. Tällöin otetaan huomioon lapsen ikä ja sekä tuen tarve tilanteissa, joissa lapsen terve kasvu ja kehitys voi vaarantua. Opetussuunnitelman tulee sisältää hyvinvointia ja turvallisuutta edistävät, ongelmien ennaltaehkäisyä ja lapsen suojelua koskevat menettelytavat sekä kuvaus koulu yhteisön toiminnasta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Opetussuunnitelman tulee sisältää suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä⁷⁹.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa tulee kuvata:

1. Oppilashuollon yhteistyön järjestäminen, sen rakenne, tavoitteet ja toimintatavat

- esiopetuksen oppilashuollon palveluiden järjestäminen kunnassa, yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken riippumatta esiopetuksen järjestämispaikasta
- oppilashuoltotyön organisointi
- oppilashuolto yhteisöllisenä toimintana ja osallisuuden vahvistaminen
- yhteistyö kodin, muun varhaiskasvatuksen henkilöstön, oppilashuollon palvelujen asiantuntijoiden, muiden asiantuntijoiden ja paikallisten tukiverkoston kanssa
- oppilashuollollinen tuki sekä tarvittaessa yhteistyö lastensuojeluviranomaisten tai poliisin kanssa tilanteissa, joissa lapsen kasvu ja kehitys voi kasvu ympäristössä olevien tekijöiden vuoksi vaarantua
- kasvu- ja oppimisympäristön terveyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen, seuranta ja arviointi esiopetuksessa

- oppilashuollon yleiset kirjaamiskäytännöt, yksittäistä lasta koskevan asian vireillepano ja käsittely
- oppilashuollollinen tuki esiopetuksen sekä lapsen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kasvun ja kehityksen tukemisessa
- oppilashuollollinen tuki tehostetun ja erityisen tuen tarpeessa olevan lapsen tukemisessa
- oppilashuollollinen tuki lapsen kehitykseen tai elämäntilanteisiin liittyvissä erilaisissa vaikeuksissa, esim. perheväkivalta, päihde- tai mielenterveysongelmat perheessä
- oppilashuollon yhteistyö esiopetuksen eri siirtymävaiheissa sekä yhteistyö varhaiskasvatuksen kanssa lapsen käyttäessä muita varhaiskasvatuspalveluja
- lapsen terveyden- tai sairauden hoitoon tarvittavan tuen ja seurannan järjestäminen
- tapaturmien ehkäiseminen, ensiapu, hoitoonohjaus ja seuranta
- ruokailun järjestäminen
- esiopetuksen kuljetusten turvallisuutta ja odotusaikojen järjestämistä ja turvallisuutta koskevat ohjeet
- esiopetuksen henkilöstön, lasten, huoltajien ja yhteistyökumppanien perehdyttäminen oppilashuollon järjestämistä koskevaan suunnitelmaan
- toimintaohjeiden päivittäminen, toteutumisen seuranta ja arviointi

⁷⁹ Perusopetuslaki 29 § 2 mom.

2. Toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa

Opetussuunnitelman yhteydessä määritellään toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Tätä osuutta voidaan kutsua kriisisuunnitelmaksi. Kriisisuunnitelmaa laadittaessa tehdään yhteistyötä tarvittavien viranomaisten kanssa ja otetaan huomioon muut uhka- ja vaaratilanteita sekä kriisitilanteita koskevat suunnitelmat ja ohjeistukset.

Opetussuunnitelmassa kuvataan:

- kriisitilanteiden ehkäisy ja niihin varautuminen
- yhteistyö ja keskinäinen työn- ja vastuunjako kriisitilanteisiin varauduttaessa sekä kriisitilanteissa
- pelastussuunnitelman ja muiden turvallisuusohjeiden yhteensovittaminen
- toimintaohjeet erilaisissa äkillisissä kriisitilanteissa
- johtamisen, sisäisen ja ulkoisen tiedottamisen, esiopetusyksiköiden ja esiopetuksen järjestäjän välisen tiedottamisen ja viestinnän periaatteet äkillisissä kriiseissä ja erilaisissa uhka- ja vaaratilanteissa

- psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestäminen
- kriisisuunnitelmasta tiedottaminen, siihen perehdyttäminen ja toimintavalmiuksien harjoittelu
- kriisisuunnitelman päivitys ja arviointi.

3. Suunnitelma lapsen suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Opetuksen järjestäjän tulee laatia opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimeenpanna suunnitelma ja valvoa sen noudattamista ja toteutumista⁸⁰. Tässä otetaan huomioon sekä lasten keskinäiset että lasten ja aikuisten väliset vuoro-vaikutussuhteet. Suunnitelmassa kuvataan:

- kiusaamisen ehkäiseminen ja siihen puuttuminen
- väkivallan ja aggressiivisen käyttäytymisen ehkäiseminen ja siihen puuttuminen

⁷⁹ Perusopetuslaki 29 § 2 mom.

⁸⁰ Perusopetuslaki 29 § 2 mom.

- häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen
- toimintaohjeissa kuvataan asian käsittely yksilö-, ryhmä-, ja koko yhteisön tasolla, lapsen yksilöllinen tuki, tarvittava hoito ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että teon kohteena olevan osalta
- yhteydenottotavat kotiin ja yhteistyö huoltajan kanssa
- yhteistyö viranomaisten kanssa
- suunnitelmasta tiedottaminen ja esiopetuksen henkilöstön, lasten, huoltajien ja yhteistyökumppanien perehdyttäminen ohjeisiin
- suunnitelman päivittäminen, niiden toteutumisen seuranta sekä seurantaan liittyvä kirjaaminen ja arviointi.

Ilmajoki

Perusopetuslain mukaan oppilailla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä tarvittava oppilashuolto. Oppilashuolto on sekä yhteisöllistä että yksilöllistä tukea. Oppilashuoltoon sisältyvät opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, joita ovat kansanterveyslaissa tarkoitettu kouluterveydenhuolto sekä

lastensuojelulaissa tarkoitettu esioppilaan esiopetuksen tukeminen joka pitää sisällään kuraattorin ja perheneuvolan psykologin palvelut.

Oppilashuollolla edistetään lapsen ja nuoren oppimista sekä tasapainoista kasvua ja kehitystä. Oppilashuollossa tehtävänä on seurata jokaisen oppilaan kokonaisvaltaista hyvinvointia ja tarvittaessa tukea oppilasta ja puuttua hyvinvoinnissa tapahtuviin muutoksiin yhteistyössä huoltajien kanssa. Tavoitteena on luoda terve ja turvallinen oppimis- ja kasvuympäristö, suojata mielenterveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää koko yhteisön hyvinvointia. Oppilashuollossa kehitetään, seurataan ja arvioidaan koko esikouluuyhteisön ja yksittäisten esikouluryhmien hyvinvointia sekä huolehditaan siitä, että oppilaan yksilölliset kasvuun ja kehitykseen sekä terveyteen liittyvät tarpeet otetaan huomioon esikoulun arjessa. Tarkoituksena on oppimisen esteiden, oppimisvaikeuksien sekä koulunkäyntiin liittyvien muiden ongelmien ehkäiseminen, tunnistaminen, lieventäminen ja poistaminen mahdollisimman varhain. Oppilashuolto kuuluu kaikille esikouluuyhteisössä työskenteleville aikuisille, joiden toiminnassa on tärkeää myönteinen asenne, välittämisen ilmapiiri ja puheeksi ottamisvalmiudet. Oppilashuollolla tarkoitetaan siis oppilaiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemista ja turvaamista. Esikoulun oppilashuoltotyötä koordinoi ja ohjaa moniammatillinen oppilashuoltoryhmä. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, lapsen, nuoren ja huoltajan kunnioittaminen sekä osallisuuden tukeminen.

Esiopettaja ja muu esiopetusryhmän henkilöstö ovat keskeisiä oppilaan tukijoita ja huolen havaitsijoita esiopetuksen arjessa. Päiväkodin esiopetuksessa toimii moniammatillinen tiimi. Esiopettaja tuo oppilashuoltotyöhön omat sekä mahdollisesti tiimin kokemukset oppilaan vahvuuksista ja opetuksen haasteista. Esiopettaja on ensisijaisessa asemassa varhaisen puuttumisen toteutumisessa ja yhteistyön kehittäjänä kodin ja esiopetuksen välillä. Opettajat voivat omassa työssään toimia toistensa työpareina ja jakaa kokemuksiaan oppilaan tukemisessa ja yhteistyössä kodin kanssa. Vertaistuen käyttö opettajien kesken tukee omaa ammatillista työtä haasteellisissa tilanteissa.

Kun oppilashuoltotyössä käsitellään yksittäistä esioppilasta koskevaa asiaa, asian käsittelyyn voivat osallistua vain ne oppilaan opetukseen ja oppilashuollon järjestämiseen osallistuvat, joiden tehtäviin oppilaan asian käsittely välittömästi kuuluu. Esioppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan kirjallisella suostumuksella tai niin kuin laissa erikseen säädetään oppilaan asian käsittelyyn voi osallistua myös muita tarvittavia tahoja. Käsiteltäessä yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa oppilashuoltotyössä kirjataan asian vireille panija, ai-

he, päätetyt jatkotoimenpiteet ja niiden perustelut, asian käsittelyyn osallistuneet sekä se, mitä tietoja ja kenelle oppilaasta on annettu. Henkilötietojen käsittelystä vastaa rekisterinpitäjänä opetuksen järjestäjä.

Oppilashuoltotyöstä ja sen menettelytavoista annetaan tietoa huoltajille esim. syksyn vanhempainillassa ja sen jälkeen yksilöllisesti tarvittaessa. Huoltajalle tulee antaa tietoa myös siitä, miten oppilasta koskevan oppilashuollollisen asian vireillepano ja valmistelu tapahtuu. Koulunjohtaja / päiväkodin johtaja vastaa oman esikoulunsa oppilashuoltotyön toteutumisesta ja oppilashuoltoryhmän toiminnasta.

Oppilashuollon keinot ja keskeiset käsitteet

Keinot

- ennaltaehkäisy, varhainen tukeminen ja puuttuminen
- oikea-aikainen ja oikeanvahvuinen tuki
- yhteistyö huoltajien kanssa
- toimiva moniammatillinen oppilashuoltotyö
- nivelvaiheyhteistyö oppimispolun eri vaiheissa
- toimiva yhteistyö eri hallinnonalojen välillä
- toimintasuunnitelma ja oppilashuollon toimintamallit
- hyvinvointia tukevan toimintakulttuurin ja -ympäristön järjestäminen

Keskeiset käsitteet:

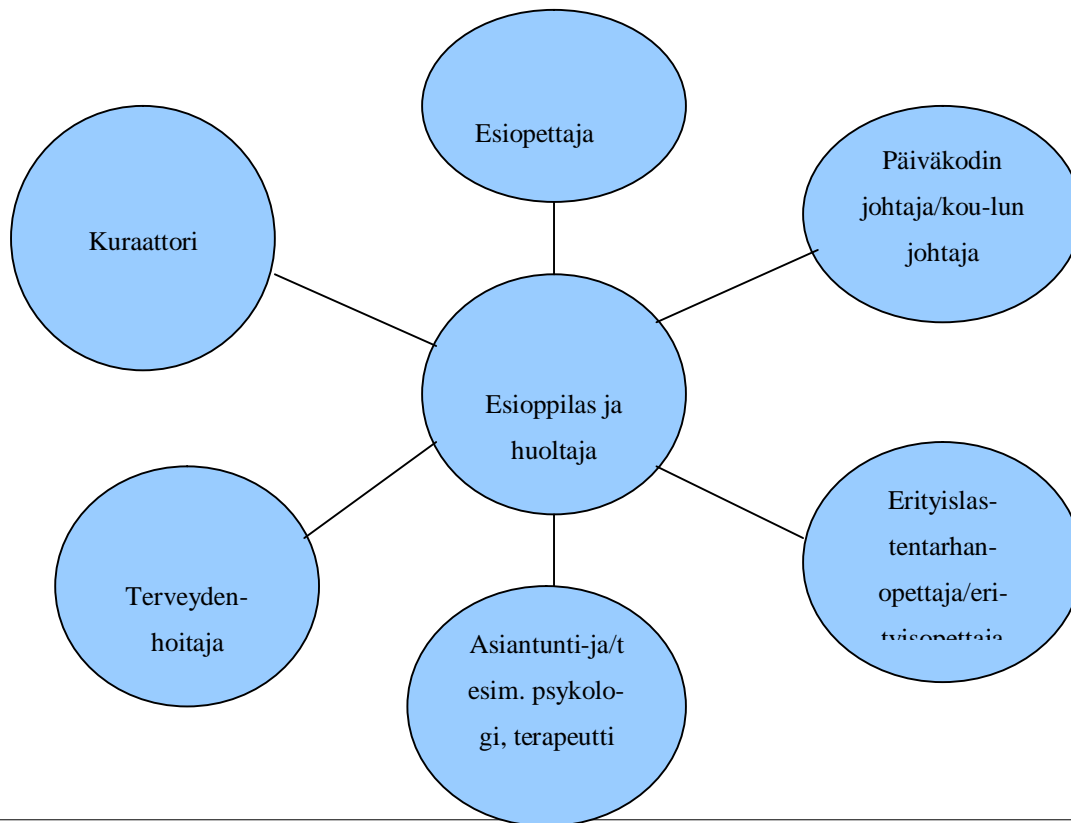
Oppilashuolto = kokonaisvaltainen päivittäinen oppilaiden hyvinvoinnista huolehtiminen ja turvaaminen, joka kuuluu jokaiselle koulussa toimivalle aikuiselle

Oppilashuoltoryhmä = moniammatillinen työryhmä joka koordinoi ja kehittää oppilashuoltotyötä koulussa

OPPILASHUOLTORYHMÄ

Jokaisessa esiopetuspaikassa toimii moniammatillinen oppilashuoltoryhmä, joka pääasiassa vastaa oppilashuollon toimivuudesta ja kehityksestä. Oppilashuoltoryhmän tehtävänä on koordinoita ja kehittää oppilashuoltotyötä ja edistää koko kouluyhteisön hyvinvointia. Sen tehtävänä on myös etsiä ratkaisuja tukea tarvitsevien esioppilaiden auttamiseksi, mm.

käsitellä ja tehdä selvityksiä oppilaalle annettavan tehostetun tuen ja erityisen tuen päätösten yhteydessä. Oppilashuoltoryhmän kokouksista pidetään muistiota, joka on salassapidettava, jos se sisältää yksittäisen oppilaan tietoja.

Kaavio Oppilashuoltoryhmä

Oppilashuoltoryhmä kokoontuu vähintään kaksi kertaa lukukaudessa. Oppilashuoltoryhmään kuuluvat koulunjohtaja / päiväkodin johtaja, erityisopettaja / erityislastentarhanopettaja, kuraattori ja kouluterveydenhoitaja. Esiopetusryhmän muu henkilöstö on mukana tapauskohtaisesti esim. oman ryhmän tilanteen käsittelyssä. Lisäksi mukana voi myös olla muita viranomaisia ja asiantuntijoita. Oppilashuoltoryhmän työssä tulee erottaa yleiset hyvinvointiin ja opetukseen liittyvät asiat sekä yksittäistä oppilasta koskevat asiat, joiden käsittelyssä on huomioitava salassapitoon liittyvät säädökset sekä tiedottaminen huoltajille. Yksittäisen esioppilaan asioiden jatkokäsittelyyn osallistuu pääsääntöisesti vain osa oppilashuoltoryhmän jäsenistä. Jokainen esikoulu raportoi sivistyslautakunnalle lukuvuosittain oppilashuollollisten toimenpiteiden sujumisesta.

6 Eri kieli- ja kulttuuriryhmien sekä erityisen koulutus-tehtävän mukainen esiopetus, vieraskielinen esiopetus ja kotimaisten kielten kielikylpy

6.1 Saamenkieliset

Esiopetusta voidaan antaa jollakin kolmesta Suomessa puhuttavista saamen kielistä: inarinsaame, koltansaame ja pohjoissaame.

Saamen kielellä annettavan esiopetuksen kielelliset tavoitteet ovat samat kuin muussakin esiopetuksessa. Lisäksi saamenkielisen esiopetuksen tavoitteena on vahvistaa saamen kielen osaamista ja erityisesti rohkaista käyttämään kieltä. Opetuksen tulee tukea suullisen perinteen säilymistä ja vahvistamista. Tavoitteena on myös lisätä lapsen valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä ja oppia saamen kieltä ja kielellä.

Saamelaisalueen koulut ja päiväkodit ovat osa monikulttuurista yhteiskuntaa. Esiopetuksen tavoitteena on kasvattaa lasta monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen sekä opettaa häntä kunnioittamaan alueensa kieliä ja kulttuureja. Tärkeää on painottaa saamelaisten yhteenkuuluvuutta alueen alkuperäiskansana yli rajojen.

Esiopetuksen tulee vahvistaa ja edistää lasten saamelaista identiteettiä ja kulttuuritietoisuutta. Lapselle tulee kasvatuksen ja opetuksen avulla antaa mahdollisuus omaksua saamelainen kulttuuriperintö. Opetuksen painoalueita ovat saamelainen kulttuuri, erityisesti joiku ja käsityöt, elinkeinot, elämäntapa ja paikallinen luonto. Kielellisen ja kulttuuriperinteen jatkumista tulee edistää yhteistyössä paikallisen yhteisön kanssa.

6.2 Romanikieliset

Romanilasten esiopetuksessa otetaan huomioon romanikulttuurista johtuvat erityistarpeet ja annetaan mahdollisuuksien mukaan romanikielen opetusta.

Romanikielen opetuksen tarkoituksena on vahvistaa romanilapsen identiteettiä ja kulttuuritietoisuutta sekä antaa hänelle mahdollisuus toimivaan kaksikieliseen kulttuuri-identiteettiin.

Romanikielen opetuksen tavoitteet ovat tutustuttaa lasta leikin ja lorujen avulla romanikieleen, laajentaa sanavarastoa, edistää lausetajua ja rohkaista käyttämään omaa kieltä keskinäisessä kanssakäymisessä. Opetuksen tulee tukea suullisen perinteen säilymistä ja vahvistamista sekä kertoa romanikulttuurista, elämäntavasta, ammateista ja historiasta.

Romanilasten tulee saada esiopetuksessa erityisesti opetusta suomen/ruotsin kielessä ja kädentaidoissa.

6.3 Viittomakieliset

Viittomakielisessä opetuksessa lasten kielitausta voi olla jokin seuraavista: viittomakieli äidinkielenä, ensikielenä tai toisena kielenä. Viittomakielinen esiopetus toteutetaan ensisijaisesti viittomakielisessä ryhmässä tai sekaryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Opetuksen kielelliset tavoitteet ja pedagogiset ratkaisut kytkeytyvät läheisesti lasten kielitaustaan, joka otetaan erityisesti huomioon laadittaessa lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa tai henkilökohtaista opetuksen järjestämistä

koskevaa suunnitelmaa. Lapselle tulee antaa kasvatuksen ja opetuksen myötä mahdollisuus omaksua viittomakielinen kulttuuriperintö.

Viittomakielisen esiopetuksen kielelliset tavoitteet ovat samat kuin muussakin esiopetuksessa. Esiopetuksen tavoitteena on vahvistaa viittomakielistä ilmaisua, lausetajua ja viittomavarastoa sekä rohkaista käyttämään kieltä ja näin lisätä lapsen valmiuksia toimia viittomakielisessä ympäristössä. Tavoitteena on myös tutustuttaa lapsi valtakulttuurin ja viittomakielisen kulttuurin eroihin, kuten äänimaailman ilmiöihin ja puhuttuun kieleen sekä tulkkipalvelun käyttöön.

Esiopetuksen tavoitteet saavutetaan aikuisen ja lapsen välisessä viittomakielisessä vuorovaikutuksessa. Siinä otetaan huomioon, että lapsen kanssa viestitään pääasiallisesti visuaalisen kanavan kautta. Sekaryhmissä esiopetus toteutetaan siten, että viittomakielinen lapsi voi osallistua siihen mahdollisimman täysipainoisesti. Viittomakielisen opetuksen ja kasvatuksen turvaamiseksi voidaan käyttää tulkkauksia.

Ilmajoki

Viittomakielisten lasten esiopetuspaikka määritellään yksilöllisesti lapsen tarpeet ja paikalliset resurssit huomioiden. Lapsen tarvitseman tuen järjestämiseksi yhteyttä voi ottaa kiertävään erityislastentarhanopettajaan tai päivähoidon johtajaan.

6.4 Maahanmuuttajat

Esiopetusikäisen maahanmuuttajalapsen opetus on mahdollista järjestää muun esiopetuksen yhteydessä, perusopetukseen valmistavana opetuksena tai näiden yhdistelmänä. Esiopetukseen osallistuvia maahanmuuttajia erottaa toisistaan kieli ja kulttuuri, maahanmuuton syy ja maassaoloaika. Lasten taustat otetaan huomioon, vaikka opetuksessa toteutetaan esiopetuksen yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita. Lisäksi maahanmuuttajien opetuksella on erityistavoitteita, joihin pyritään paikallisten resurssien ja erilaisten ratkaisumallien rajoissa. Opetuksella tuetaan suomen/ruotsin kielen ja mikäli mahdollista myös lapsen äidinkielen kehittymistä sekä mahdollisuutta kasvaa kahteen kulttuuriin. Lapsen identiteetin rakentumiselle on merkityksellistä, että myös hänen kulttuuriinsa kuuluvia asioita arvostetaan ja että ne näkyvät esiopetuksen arkipäivässä.

Suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen tavoite on, että lapsi saavuttaa perusopetuksen aikana mahdollisimman toimivan suomen/ruotsin kielen taidon kaikilla kielen osa-alueilla. Hyvän suomen/ruotsin kielen hallinnan keskeisinä edellytyksinä ovat äidinkielen hallinta ja tavoitteinen oppiminen. Esiopetuksessa lapsella on mahdollisuus opiskella suomea/ruotsia sekä ohjauksessa että luonnollisissa viestintätilanteissa suomen/ruotsinkielisten lasten ja aikuisten kanssa. Esiopetuksen keskeiset sisältöalueet harjaannuttavat kielen käytön eri toimintoihin, kotouttavat suomalaiseseen kulttuuriin ja vertailevat suomalaista kulttuuria muihin kulttuureihin. Tämä opetus ja lapsen äidinkielen oppimisprosessit nivoutuvat kaikkiin esiopetuksen osa-alueisiin.

Lapsen äidinkielen opetuksen tavoitteet puolestaan ovat ajattelun kehittyminen, itsetunnon ja persoonallisuuden ehyt kasvu sekä kielenkäyttötaitojen vahvistuminen. Keskeisellä sijalla on lapsen ilmaisukielen ja -rohkeuden lisääntyminen sekä omien näkemysten ja mielipiteiden esittäminen. Kulttuuriryhmän mukaan joko kerrottu tai kirjoitettu satu- ja tarinaperinne ovat keskeistä aineistoa.

Oman kulttuurin tukemisen tavoitteena on, että lapsi tulee tietoiseksi oman etnisen ryhmänsä kulttuuriperinnöstä ja oppii arvostamaan sitä. Kulttuuria tukevan esiopetuksen päämääränä on omanarvontuntoinen, kulttuuristaan, taustastaan ja kielestään ylpeä, yhteiskuntaan integroitunut kaksikielinen ja -kulttuurinen aikuinen, joka kykenee siirtämään omaa kulttuuriperintöään lapsilleen.

Ilmajoki

Kun uusi maahanmuuttajataustainen lapsi aloittaa esiopetuksessa, hänelle tehdään vanhempien kanssa yhdessä henkilökohtainen kotoutumissuunnitelma, ellei lapselle jo ole tehty sitä muualla. Kaikissa aloituskeskusteluissa käytetään virallista tulkkia jos vanhemmat tai toinen heistä ei osaa riittävästi suomen kieltä. Tällöin käydään lävitse myös perheen ja lapsen kulttuuria ja uskontoa koskevat asiat. Näin ei jää epäselvyyksiä, jotka saattaisivat vaikeuttaa yhteistyötä. Lapsen kotoutumissuunnitelma on osa lapsen varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmaa.

Esiopetuksen oppimisympäristö muokataan sellaiseksi, että se tukee eri kieli ja kulttuuritaustaisten lasten kotoutumista ja suomen kielen oppimista. Lapsen omaa kulttuuria ja kieltään kunnioitetaan ja myös ne huomioidaan oppimisympäristössä. Toiminnassa ja tilassa käytetään paljon kuvia ja lapset jaetaan pienryhmiin, jotta maahanmuuttajataustaisen lapsi pääsisi osallistumaan ryhmän toimintaan. Aikuinen järjestää leikkitilanteita, joihin kaikki lapset voivat osallistua ilman sujuvaa kielitaitoa. Aikuinen luo myös tilanteita, jotka kannustava lapsia kommunikoimaan puhumalla.

Koteja tulee rohkaista äidinkielen ja oman kulttuuriperinnön siirtämiseen. Suomen kielen oppimisen kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että lapsi saa rauhassa oppia myös äidinkieltään. Vanhempien ei voi olettaa tietävän kaikkia kielenoppimisen lainalaisuuksia, joten on kasvatushenkilöstön vastuulla kertoa oman kielen merkityksestä.

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisen lapsen kielen kehityksen tasoa kartoitetaan tekemällä hänelle suomenkielen kehityksen tasokartoitus. Sen pohjalta hänelle tehdään henkilökohtainen oppimissuunnitelma, jota seurataan ja lopulta täydennetään vanhempainkeskusteluissa. Kielen kehityksen kartoitukseen käytetään esim. Kettu- ja Lumiukko –testejä, jos lapsen

kielien taso ei riitä siihen, että hänelle tehdään suomalaisille lapsille esiopetuksessa käytettäviä kartoituksia. Kartoitukseen perustuen lapselle annetaan suomi toisena kielenä -opetusta, joka voidaan järjestää kielipajatoimintana, pienryhmätoimintana tai henkilökohtaisena opetuksena.

6.5 Erityiseen maailmankatsomukselliseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva esiopetus

Perusteiden lähtökohdat

Perusopetuslain 628/1998 7 §:n mukaan valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle luvan perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen, myös esiopetuksen järjestämiseen. Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukselliseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva erityinen koulutustehtävä.

Erityisen maailmankatsomuksellisen koulutustehtävän mukainen opetus voi perustua esimerkiksi tiettyyn uskonnolliseen tai kulttuuriseen katsomukseen. Kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva opetus voi puolestaan olla johonkin tiettyyn pedagogiikkaan nojaavaa.

Erityiseen maailmankatsomukselliseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuvassa esiopetuksessa noudatetaan näitä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita.

Tämän määräyksen lähtökohtana on perusopetuslain 3 §, jonka mukaan opetuksessa noudatetaan valtakunnallisesti yhtenäisiä perusteita siten kuin kyseisessä laissa säädetään. Lisäksi lähtökohtina ovat valtioneuvoston perusopetus-laissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta antaman asetuksen (1435/2001) 2-4 §:ssä määritellyt opetuksen valtakunnalliset tavoitteet ja asetuksen 5 § 1 momentissa määritellyt esiopetuksen erityiset tavoitteet sekä kyseisen asetuksen 3 §:n 3 momentin säännös, jonka mukaan erityiseen maailmankatsomukselliseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuvassa opetuksessa oppilaalle annetaan myös opetuksen perustana olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuvia tietoja, taitoja ja valmiuksia.

Erityiseen tehtävään perustuvassa esiopetuksessa noudatettava opetussuunnitelma voi olla omaleimainen edellä mainittujen normien ja opetuksen järjestämisluvan määrittämällä tavalla.

Opetuksen järjestämisen lähtökohdat

Kasvatustieteellisen ja opetuksen tulee tukea perusopetuslaissa tarkoitetulle esiopetukselle valtioneuvoston perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen tavoitteista ja tuntijaosta antaman asetuksen 2-4 §:ssä määriteltyjen valtakunnallisten tavoitteiden sekä lisäksi saman asetuksen 5 §:n 1 momentissa määriteltyjen esiopetuksen erityisten tavoitteiden saavuttamista. Erityisen tehtävän mukainen maailmankatsomus tai erityinen kasvatustieteellinen tehtävä voi ilmetä esiopetuksen arvoissa, kasvatustavoitteissa, toiminta-ajatuksessa ja toimintakult-

tuurissa. Lisäksi erityinen kasvatusopillinen tehtävä voi ilmetä pedagogisina ratkaisuin, jotka konkretisoivat oppimiskäsitystä opetusjärjestelyjen ja -menetelmien sekä työtapojen ja oppimisympäristöjen avulla.

Toiminta, kasvatustavoitteiden ja opetukselle asetettujen tavoitteiden kanssa. Ne eivät myöskään voi olla lähtökohdiltaan sellaisia, että ne pyrkivät vaikuttamaan siihen, että esiopetuksessa oleva lapsi sitoutuu kyseiseen maailmankatsomukseen tai sitä edustavan yhteisön jäsenyyteen tai kasvatusopillisen järjestelmän taustalla olevaan arvo- ja kasvatustavoihin näkemykseen tai sitä edustavan yhteisön jäsenyyteen.

Esiopetuksen opetussuunnitelmassa tulee kuvata opetuksen perustana olevat yleiset ja erityiseen maailmankatsomukseen perustuvat arvot, erityiseen maailmankatsomukseen ja kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva toiminta-ajatus, kasvatustavoitteet ja toimintakulttuuri sekä kasvatustavoihin perustuvat lähtökohdat ja pedagogiset ratkaisut (erityiseen kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvassa esiopetuksessa) ja niiden näkyminen esiopetuksen toiminnassa.

Eriyiseen maailmankatsomukseen perustuva esiopetus

Eriyiseen maailmankatsomukselliseen järjestelmään perustuvassa opetuksessa noudatetaan perusopetuslain 11 §:n 4 momentin ja perusopetuslain 14 §:n määräyksiä esiopetuksen sisällöstä ellei järjestämislupa oikeuta poikkeamaan niistä.

Esiopetukseen sisällytetty maailmankatsomuksellinen aines ei saa olla tavoitteiltaan ja sisällöiltään ristiriidassa edellä mainitussa valtioneuvoston asetuksessa ja opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjen esiopetuksen yleisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöalueiden kanssa.

Esiopetuksen yleisiä tavoitteita täydentävän katsomuksellisen aineksen tulee käydä selkeästi ilmi esiopetuksen järjestäjän opetussuunnitelmasta.

Kodin kanssa tehtävä yhteistyö

Opetuksen järjestäjän on selvitettävä lapsen huoltajalle esiopetuksen toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen maailmankatsomukselliset lähtökohdat ja painotukset.

Eriyiseen kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus

Eriyiseen kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvassa opetuksessa noudatetaan perusopetuslain 11 §:n 4 momentin ja perusopetuslain 14 §:n määräyksiä esiopetuksen sisällöstä ellei järjestämislupa oikeuta poikkeamaan niistä.

Esiopetuksessa erityinen kasvatusopillinen tehtävä voi ilmetä esiopetuksen erilaisina pedagogisina ratkaisuin, joissa korostuu ihmisen kehittyminen taiteen ja käytännön toiminnan myötä tai läpäisyperiaatteella aineksena, joka täydentää opetussuunnitelman perusteissa ilmaistuja tavoitteita ja esiopetuksen keskeisiä sisältöalueita niitä muuttamatta.

Esiopetukseen sisällytetty aines ei saa olla tavoitteiltaan, sisällöiltään tai toteuttamistavaltaan ristiriidassa edellä mainitussa valtioneuvoston asetuksessa ja opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjen esiopetuksen yleisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöalueiden kanssa.

Esiopetuksen opetussuunnitelmasta tulee käydä selkeästi ilmi erityiseen kasvatustilanteeseen tehtävään perustuva opetus ja yleisiä tavoitteita täydentävä aines.

Kodin kanssa tehtävä yhteistyö

Opetuksen järjestäjän on selvitettävä lapsen huoltajalle esiopetuksen kasvatustieteelliset ja pedagogiset lähtökohdat.

6.6 Vieraskielinen esiopetus ja kotimaisten kielten kielikylypy

Esiopetuksen järjestäminen on mahdollista perustaa erilaisille pedagogisille ratkaisuille, joissa korostuu kieli. Tällaisia ovat esimerkiksi vieraskielinen esiopetus ja kotimaisten kielten kielikylypy. Näitä ratkaisuja käytettäessä on erityisen tärkeää, että lapsen huoltaja saa riittävästi tietoa käytettävästä toimintafilosofiasta ja opetuksen erityistavoitteista. Esiopetuksen opetuskielestä on säädetty perusopetuslaissa.

Esiopetuksen opetuskielillä ja muulla kielellä annettava esiopetus muodostavat kokonaisuuden. Yleistavoitteiden lisäksi tällaisessa esiopetuksessa pyritään erityistavoitteisiin. Suppeimmillaan tavoitteena on herättää lapsen mielenkiinto kieltä kohtaan. Laajimmillaan pyritään luomaan lapselle valmiuksia toimia kaksikielisessä ympäristössä ja oppia opetuskielen lisäksi myös muulla kielellä. Etätavoitteena voi tällöin olla, että lapsi pysyy perusopetukseen siirryttyään opiskelemaan sekä esiopetuksen opetuskielillä että kyseisellä muulla kielellä. Jos ryhmässä on kielelliseltä taustaltaan erilaisia lapsia, heidän kielelliset tavoitteensa ovat erilaiset. Niiden saavuttamista tuetaan tarvittaessa opetusta eriyttämällä. Mitä laajempaa muun kielen käyttö esiopetuksessa on, sitä suurempia vaatimuksia se asettaa oppimisympäristölle.

7 Arviointi

Esiopetuksessa arviointi perustuu siihen, miten hyvin esiopetuksen yleiset tavoitteet ja mahdollisessa lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmassa tai muulla tavoin asetetut lapsen tavoitteet toteutuvat. Arviointia suoritetaan jatkuvasti opettajan ja lapsen vuorovaikutuksessa työskentelyn ja oppimisprosessin edetessä. Palautetta annetaan opettajan ja huoltajien sekä mahdollisesti myös lapsen kanssa käytävissä säännöllisissä keskusteluissa. Opettajan tulee yhteistyössä muun henkilöstön kanssa edistää lapsen edellytyksiä itsearviointiin, mikä tukee erityisesti lapsen minäkuvan kehittymistä ja oman työskentelyn jäsentämistä. Arvioinnissa painotetaan lapsen kasvu- ja oppimisprosessin edistymistä pikemmin kuin vain tavoitteiden saavuttamista.

Esiopetuksen päätteeksi voidaan antaa osallistumistodistus. Todistusta voidaan täydentää kuvaamalla järjestettyä esiopetusta.

Ilmajoki

Lapsen itsearvioinnin tulee olla osa esiopetustoimintaa. Itsearviointia kehitetään keskustelemalla lapsen kanssa, tekemällä pedagogisesti hyviä kysymyksiä ja kiinnittämällä lapsen huomio hänen omaan toimintaansa ja suorituksiinsa.

Lapsen kehityksen ja oppimisen arvioinnin pohjana on lapsihavainnointi, joka toimii perustana tavoitteelliselle yhteistyölle kodin ja esiopetuksen välillä. Lapsihavainnoinnilla tarkoitetaan aikuisen halua ymmärtää lasta, hänen kokemusmaailmaansa sekä kasvua ja kehitystä.

Lapsihavainnoinnin kautta tapahtuva arviointi ei ole opettajan ulkoapäin suorittamaa arvostelua vaan prosessi, jossa lapsi, vanhemmat ja opettaja yhdessä osallistuvat lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen arviointiin ja uusien tavoitteiden asetteluun. Arvioinnin painopiste on lapsen vahvuuksissa ja tapahtuu suhteessa yhdessä asetettuihin tavoitteisiin.

Esiopetusvuosi on lapsen kehityksessä ja oppimisessa merkityksellinen. Esiopetusvuoden loppuun mennessä tulisi olla tietoa lapsen persoonallisuudesta, yksilöllisistä kehitys- ja oppimisprosesseista sekä mahdollisista varhaisen ja erityisen tuen tarpeista, jotta koulu olisi valmis vastaanottamaan lapsen. Lapsen oppimisvalmiuksien arvioinnissa tulee huomioida lapsen kehitys, aikaisempi oppimishistoria, sen hetkinen elämäntilanne sekä havainnoinnin kautta saadut tiedot lapsesta kotona ja esiopetuksessa.

Esiopetuksessa arviointi kohdistetaan lähinnä lapsen kokonaiskehityksen seurantaan. Keskeistä ei ole arvioida vain sitä, mitä lapsi osaa itsenäisesti ja yksin. Tärkeää on seurata, miten hän toimii yhdessä muiden kanssa ja muiden avustamana. Koulussa pärjääminen edellyttää iänmukaista selviytymistä seuraavilla kehityksen osa-alueilla: 1) omatoimisuus ja päivittäistoiminnot, 2) sosiaaliset taidot ja tunneilmaisu, 3) motoriikka, 4) kielelliset valmiudet, 5) matemaattiset valmiudet, 6) työskentelytaidot ja käyttäytyminen oppimistilanteissa.

8 Esiopetuksen opetussuunnitelman laatiminen

8.1 Opetussuunnitelman laatimisen järjestelyt

Opetussuunnitelman perusteet on normi, joka toimii kansallisena kehyksenä opetussuunnitelman laadinnalle. Paikallisissa opetussuunnitelmissa tarkennetaan perusteissa määritellyjä tavoitteita ja sisältöjä ja niiden pohjalta luodaan toiminnallisia kokonaisuuksia.

Opetussuunnitelma tulee siis laatia perusteiden pohjalta, ja sen lisäksi siinä otetaan huomioon kunnan omaisuus sekä muut kunnassa tehdyt lapsia ja nuoria koskevat päätökset. Esiopetuksen opetussuunnitelma tulee laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa.

Esiopetuksen opetussuunnitelmasta tulee käydä ilmi myös päiväkodin tai koulun toimintaympäristö ja sen antamat mahdollisuudet sekä kuvaus opetuksen toteuttamisesta. Opetussuunnitelman tulee ohjata opettajan suunnittelua ja toimia hänen työvälineenään.

Opetussuunnitelma voidaan laatia kuntakohtaisena, alueittaisena tai päiväkotitai koulukohtaisena sen mukaan, kuin opetuksen järjestäjä päättää. Mikäli kunnassa toimii yksityisiä esiopetuksen toteuttajia, joilta kunta ostaa esiopetus-palvelut, on päätettävä myös näiden opetussuunnitelman laatimisesta ja hyväksymisestä.

On pyrittävä siihen, että mahdollisimman moni opetusta toteuttava henkilö osallistuisi opetussuunnitelman laadintaan, jotta sitoutuminen sen noudattamiseen varmistuisi. Myös lasten huoltajien on voitava vaikuttaa työhön varsinkin opetussuunnitelman kasvatustavoitteita suunniteltaessa.

Käytännön järjestelyistä määrätään vuosittain laadittavassa perusopetuksen 9 §:n mukaisessa suunnitelmassa.

8.2 Opetussuunnitelmaan sisältyvät seikat

Esiopetuksen opetussuunnitelmasta tulee ilmetä seuraavat seikat sen mukaan, kuin opetuksen järjestämisen edellyttää

1. esiopetuksen toiminta-ajatus
2. esiopetuksen oppimisympäristön kuvaus
3. esiopetuksen mahdolliset painotukset
4. esiopetuksessa noudatettavat täsmennetyt kasvatus- ja oppimistavoitteet
5. esiopetuksen pedagoginen toteuttaminen
6. kasvun ja oppimisen tuki ja tukimuodot luvuissa 4 ja 5 täsmennettyjen ohjeiden mukaisesti
7. eri kieli- ja kulttuuriryhmiin kuuluvien lasten esiopetuksen järjestäminen
8. yhteistyö muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa
9. yhteistyö esiopetuksen toteuttamiseen osallistuvan henkilöstön kesken
10. yhteistyö muiden toimijoiden kanssa
11. esiopetuksen järjestäminen yhdistetyissä ryhmissä, esimerkiksi 3–6-vuotiaat päivähoidossa tai esiopetus yhdysluokissa perusopetuksen kanssa
12. lapsen kehittymisen ja oppimisen seuranta sekä arviointi
13. esiopetukseen osallistumisesta annettava todistus
14. toiminnan toteutumisen jatkuva arviointi

ESIOPETUKSEN OPPIMISSUUNNITELMA

1. LAPSEN TIEDOT	Lapsen nimi (sukunimi, etunimet)	Kutsumanimi	
	Henkilötunnus	Puhelinnumero (josta tavoittaa työpäivän aikana)	
	Lähiosoite	Postinumero ja -toimipaikka	
	Katsomuskasvatus Uskontokasvatus, mi- kä? _____ Elämäkatsomustietokasvatus	Äidinkieli	
	Terveystila 1. Sairaudet ja allergiat 2. Muut huomioitavat asiat (esim. lapsen erityisen tuen tarpeeseen liittyvät asiat, mahdolliset lausunnot, kuntoutuspalvelut tai apuvälineet)		
	Kenelle ensisijaisesti soitetaan, kun lapsi sairastuu päivän aikana:		
	Neuvola	Terveystenhoitaja	
	Aiempi päivähoitopaikka		
3. PERHEEN TIEDOT	Äidin nimi	Lapsen virallinen huoltaja ☐ kyllä ei	
	Lähiosoite (jos eri kuin lapsen)	Postinumero ja -toimipaikka	
	Puhelinnumerot	Sähköposti	
	Isän nimi	Lapsen virallinen huoltaja kyllä ei	
	Lähiosoite (jos eri kuin lapsen)	Postinumero ja -toimipaikka	
	Puhelinnumerot	Sähköposti	
	Muu huoltaja	Lapsen virallinen huoltaja kyllä ei	
	Lähiosoite (jos eri kuin lapsen)	Postinumero ja -toimipaikka	
	Puhelinnumerot	Sähköposti	
	Sisarukset ja heidän syntymävuotensa:		

	Lapsemme mahdolliset varahakijat ja heidän yhteystietonsa:	
4. HOITOAIKA	Esiopetus klo -	Täydentävä päivähoito:
5. LAPSEN OMA OSIO (täytetään kotona)	Mistä asioista pidän ja mistä olen kiinnostunut	
	Mistä asioista en pidä ja mitkä asiat jännittävät tai pelottavat	
	Missä olen hyvä	
	Mitä haluaisin opetella esiopetuksessa	
	Kaverini	
LAPSEN PÄIVÄN- JA VIIKON RAKENTUMINEN	<p>– kuvauksen tarkoituksena on saada kokonaiskuva lapsen päivän ja viikon ajallisesta ja toiminnallisesta rakentumisesta kotona ja päivähoitossa (aamun kulku, päivän kulku, harrastukset, illan kulku, nukkumaan meno ym.)</p> <p>– kuvauksen avulla voidaan suunnitella päivähoiton toiminta mahdollisimman tasapainoiseksi suhteessa lapsen arkielämään vapaa-ajalla ja kotiympäristössä (jos lapsella on paljon harrastuksia ja menoja vapaa-ajalla, päivähoitossa voi olla hyvä painottaa rauhaa ja mahdollisuutta omaehtoiseen leikkiin jne.)</p>	
6. VANHEMPIEN OMA OSIO	Minkälaisia asioita pidätte tärkeinä lapsenne kasvatuksessa ja opetuksessa?	
	Alleiviivatkaa lastanne parhaiten kuvaavia piirteitä	
	Hyväntuulinen Omatoiminen Rohkea Lyhytjänteinen Vilkas Vetäytyvä	Luottavainen Herkkä Voimakastahtoinen Arka Huomionhaluinen Harkitseva
	Ujo Rauhallinen Utelias Sinnikäs Toisen huomioon ottava Aktiivinen	

	Millä muilla sanoilla kuvailisitte lastanne
	Toiveenne yhteistyölle
7. YHTEISTYÖ-KUMPPANIT (neuvola, erityistyöntekijät, terapeutit tai muut lasta tutkineet tahot, kuljetuspalvelut)	Tehtävänimike, nimi ja yhteystiedot
8. LIITTEET	
9. ALLEKIRJOITUKSET	Allekirjoitus ja päiväys
	Allekirjoitus ja päiväys
10. ESIOPETUS-SUUNNITELMAN KÄYTTÖÄ JA SIIRTOA KOSKEVAT TIEDOT	

ESIOPETUKSEN OPPIMISSUUNNITELMA

Lapsen esiopetuksen suunnittelun tueksi ja kokonaiskehityksen havainnoimiseksi

Lapsen nimi:	Esiopettaja:
Syntymäaika:	
Esiopetusyksikkö	Puh:

1. KIELI JA VUOROVAIKUTUS

KIELI JA VUOROVAIKUTUS	Syyskuu			Tammi-kuu			Toukokuu		
	Tarvitsee harjoitusta	Orastava taito	Osaa	Tarvitsee harjoitusta	Orastava taito	Osaa	Tarvitsee harjoitusta	Orastava taito	Osaa
Puheen ja ohjeiden ymmärtäminen									
Puheen selkeys ja ääntäminen									
Sanaston hallinta, nimeäminen									
Kuvailevan ja kertovan puheen tuotto									
Kielellinen muisti; ohjeiden, laulun sanojen, tarinoiden yms. muistaminen									
Kiinnostus lukemiseen, lukivalmiudet									
Ymmärtää käsitteet									
Tunteet värit									
Tunnistaa kirjaimia ja niitä vastaavia äänteitä									
Tavuttaa sanoja taputtamalla									

Näin toteutamme arjessa:

Tavoitteet ja suunnitelma syksyksi:

Tavoitteet ja suunnitelma kevääksi:

Vanhempien huomioita:

Sosiaaliset- ja vuorovaikutustaidot:	Syyskuu			Tammikuu			Toukokuu		
Suhtautuminen aikuisiin	Tarvitsee harjoitusta	Orastava taito	Osaa	Tarvitsee harjoitusta	Orastava taito	Osaa	Tarvitsee harjoitusta	Orastava taito	Osaa
Vanhemmista irrottautuminen									
Suhtautuu aikuisiin luottavaisesti									
Tunteiden hallinta									
Osaa ilmaista tunteitaan									
Ratkaisee erimielisyyksiä myönteisin keinoin									
Käsittelee pettymyksiä vahingoittamatta itseään ja ympäristöä									
Hallitsee tunteensa									
Leikki- ja vuorovaikutustaidot									
Hakeutuu vuorovaikutukseen ja leikkiin toisten lasten kanssa									
Leikkii pitkäjänteisesti yhteisleikkejä									
Huomioi toiset lapset leikeissä									

Näin toteutamme arjessa:

Tavoitteet ja suunnitelma syksyksi:

Tavoitteet ja suunnitelma kevääksi:

Vanhempien huomioita:

2. MATEMATIIKKA

	Syyskuu			Tammikuu			Toukokuu		
Matemaattiset valmiudet	Tarvitsee harjoitusta	Orastava taito	Osaa	Tarvitsee harjoitusta	Orastava taito	Osaa	Tarvitsee harjoitusta	Orastava taito	Osaa
Ymmärtää matemaattisen vertailun käsitteitä									
(yhtä monta, enemmän, jne.)									
Ymmärtää lisäämisen ja vähentämisen käsitteet arkitilanteissa									
Tunnistaa lukujen 1-10 numeromerkin									
Yhdistää numerot lukumääriin ja päinvastoin									
Yksi yhteen- vastavuus (siirtää nappulaa									
nopan silmäluvun mukaisesti)									
Lukujonotaidot									
Luokkitelee ja vertailee esineitä									

Näin toteutamme arjessa:

Tavoitteet ja suunnitelma syysyksi:

Tavoitteet ja suunnitelma kevääksi:

Vanhempien huomioita:

3. ETIIKKA JA KATSOMUS

"Esiopetuksen eettinen kasvatus sisältyy kaikkeen toimintaan ja on koko ryhmälle yhteistä. Uskontokasvatuksen tavoitteena on mm tutustua uskonnollisiin juhliin sekä siihen, miten ja miksi niitä vietetään." (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010)

Minkälaisia asioita pidätte tärkeänä lapsenne eettisessä ja uskonnollisessa kasvatuksessa?

4. YMPÄRISTÖ JA LUONNONTIETO

"Esiopetuksen tavoitteena ympäristö- ja luontotiedossa on, että lapsi oppii ymmärtämään ja arvostamaan luonnonvaraista ja rakennettua ympäristöä, erilaisia ihmisiä ja kulttuureja sekä tuntemaan oman toimintansa vaikutuksen lähiympäristöönsä." (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010)

Minkälaisia asioita pidätte tärkeänä lapsenne ympäristö- ja luontokasvatuksessa?

Näin toteutamme arjessa:

Tavoitteet ja suunnitelma syksyksi:

Tavoitteet ja suunnitelma kevääksi:

Vanhempien huomioita:

8. TAIDE JA KULTTUURI

"Esiopetuksessa musiikki- ja muut taidekokemukset ovat merkittävä osa lapsen emotionaalista, taidollista ja tiedollista kehitystä." (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010)

Lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet:

9. LAPSEN ESIOPETUSSUUNNITELMAN ARVIOINTI

Lapsen oma arvio: mitä olen oppinut, mitä opettelen seuraavaksi, mistä pidän esiopetuksessa

Vanhempien huomiota esiopetusvuodesta:

Opettajan arvio esiopetussuunnitelman toteutumisesta:

Ilmajoella ___/___ 20__

Huoltajan allekirjoitus _____

Esiopettajan allekirjoitus _____

Ilmajoella ___/___ 20__

Huoltajan allekirjoitus _____

Esiopettajan allekirjoitus _____

Ilmajoen kunta 	2. PEDAGOGINEN ARVIO Selvitys annetusta tuesta esiopetuksessa <i>Salassa pidettävä</i>
Esioppilas:	

PEDAGOGISEN ARVION LAATIMINEN	
Pedagoginen arvio laadittu:	
Laatimisesta vastanneet esiopettaja/t:	
Muut pedagogisen arvion laatimiseen osallistuneet asiantuntijat:	
Lyhyt kuvaus huoltajan ja lapsen kanssa tehdystä yhteistyöstä ja päivämäärä/t:	
PEDAGOGINEN ARVIO	
	Lapsen kokonaistilanne
-sosiaaliset taidot -lapsen oppimisvalmiudet sekä kasvuun ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet (havainnot oppimiskyvystä koti, esiopetus) -itsenäistymistaidot	

KÄYTETYT TUKIMUODOT		Tukimuoto		Arvio		Suunnitelma
		Tukea annettu	Ei käytetty	Tuki auttoi	Tuki ei auttanut	Tarjotaan tehostetun tuen aikana x / -
Arvio yleisistä tukitoimista	YLEINEN TUKI					
	Esiopetuksen oppimissuunnitelma					
	Yhteistyö kodin kanssa					
	Oppilashuollollinen tuki					
	Eriyttäminen					
	Oppimisympäristön muokk.					
	Strukturointi					
	Pienryhmätoiminta					
	Leikinohjaus					
	Sosiaalisten taitojen ohjaus					
	Erityislastentarhanopettajan tuki					

Arvio lapsen saamasta yleisestä tuesta ja sen vaikutuksista (mikä auttanut, mitä tarvitsee jatkossa):

Jatkotoimenpiteet ja yhteistyö:

seurataan

viedään asia oppilashuoltoryhmään tehostetun tuen aloittamiseksi ja järjestämiseksi

viedään lasten kuntoutustyöryhmään tuen tarpeen arvioimiseksi ja tukitoimien selvittämiseksi

viedään perhekeskustiimiin tukitoimien selvittämiseksi

ohjataan jatkotutkimuksiin_____

Päivämäärä ja paikka: _____

Arvion laatijat:

<p>Ilmajoen kunta</p> 	<p>TEHOSTETUN TUEN SUUNNITELMA</p> <p>Selvitys annetusta tuesta esiopetuksessa</p> <p><i>Salassa pidettävä</i></p> <p>Esioppilas: Päivämäärä:</p>
--	--

<p>Esioppilaan vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet</p>	
<p>Tehostetun tuen tavoitteet</p>	<p>Menetelmät ja tuen järjestäminen käytännössä</p>

TUKIMUODOT JATKOSSA		Tukimuoto		Arvio		Suunnitelma
		Tukea annettu	Ei käytetty	Tuki auttoi	Tuki ei auttanut	Tarjotaan tehostetun tuen aikana x / -
Arvio siitä, millaisilla tukitoimilla lasta tulisi tukea	MITÄ MUTTA LAPSI TARVITSEE: Yksilöllinen ohjaus/opetus Pienryhmä/joustavat ryhmittelyt Elton tuki Avustaja Ryhmän pienentäminen Kuljetus Monikanavaisuus Moniammatillinen yhteistyö Apuvälineet Terapiapalvelut Muuta, mitä:					

Huoltajan allekirjoitus

Huoltajan allekirjoitus

Esiopettajan allekirjoitus

YHTEISTYÖSOPIMUS ILMAJOEN LASTEN KUNTOUTUSTYÖRYHMÄÄ VARTEN

Lapsen nimi: _____

Syntymäaika: _____

Päivähoitopaikka/Koulu: _____

Lapsenne hoidon ja kasvatuksen onnistumisen edellytyksenä on sujuva yhteistyö vanhempien, päivähoiton/koulun ja neuvolan/kouluterveydenhuollon kesken. Joustava yhteistyö lasta mahdollisesti tutkineiden ja häntä hoitavien/kuntouttavien asiantuntijatahojen kanssa on myös tarpeen ja tärkeää. Yhteistyön tavoitteena on monipuolinen kuva lapsen kasvusta ja kehityksestä sekä löytää ne osa-alueet, joilla lapsen kehitys mahdollisesti tarvitsee tukea ennen koulun alkua.

Ilmajoen kunnassa toimii alle kouluikäisten ja alakouluikäisten lasten kuntoutustyöryhmä. Kuntoutustyöryhmä koostuu eri asiantuntijoista: lääkäri, psykologi, erityislastentarhanopettaja, puheterapeutti, fysioterapeutti, toimintaterapeutti, neuvolan terveydenhoitajat, palveluohjaaja ja perheneuvolan sosiaalityöntekijä. Näiden asiantuntijoiden yhteistyön tavoitteena on suunnitella ja toteuttaa tukitoimia lapsen kehityksen turvaamiseksi.

- **En anna suostumustani** lapseni asian käsittelemiseen Ilmajoen lasten kuntoutustyöryhmässä

- Annan suostumukseni yhteistyöhön **kaikkien kuntoutustyöryhmän jäsenien** kanssa, **kyllä ei**
koskien lapseni asiaa: _____

TAI

- Annan suostumukseni **vain seuraaville kuntoutustyöryhmän jäsenille**, koskien

lapseni asiaa: _____

kyllä eiPuheterapeutti Fysioterapeutti Lääkäri Neuvolan terveydenhoitajat Kiertävä erityislastentarhanopettaja Psykologi Perheneuvolan sosiaalityöntekijä Palveluohjaaja

Toimintaterapeutti

- Lupa on voimassa ajanjaksolla: _____
- ILMAJOELLA ____/____20__

Lapsen huoltaja

nimen selvennys

Lapsen huoltaja

nimen selvennys

<p>ILMAJOEN KUNTA</p> 	<p>HUOLTAJAN SUOSTUMUS TEHOSTETUN TUEN ANTAMISEEN</p>
---	--

Suostun / suostumme siihen, että lapsemme _____
saa tehostettua tukea eli

hän harjoittelee seuraavia kehityksen alueita yksilöllisen kehityksensä mukaisesti:

hän saa seuraavanlaista tehostettua tukea:

Opetus järjestetään esiopetussuunnitelmassa/tehostetun tuen suunnitelmassa tarkemmin määrättyllä tavalla.

En/emme suostu siihen, että lapsemme _____
saa tehostettua tukea.

Muuta huomioitavaa:

Ilmajoella ___ / ___ _____

huoltajat

nimenselvennykset

<p>Ilmajoen kunta</p> 	<p>3. PEDAGOGINEN SELVITYS</p> <p style="text-align: right;"><i>Salassa pidettävä</i></p> <p>Esioppilas:</p>
<p>PEDAGOGISEN SELVITYKSEN LAATIMINEN</p>	
<p>Pedagoginen selvitys laadittu</p>	
<p>Pedagogisen selvityksen kokoamisesta ja erityisten tuen tarpeen arvion tekemisestä vastanneet viranhaltijat tai työntekijät (henkilön nimi ja tehtävänimike)</p>	
<p>Selvitys huoltajan ja lapsen kuulemisesta ja päivämäärä</p>	
<p>PEDAGOGINEN SELVITYS</p>	
	<p>Lapsen kokonaistilanne</p>
<p>-sosiaaliset taidot -lapsen oppimisvalmiudet sekä kasvuun ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet (havainnot oppimiskyvystä koti, esiopetus) -itsenäistymistaidot</p>	
	<p>Opettajien arvio esiopetuksessa</p>
<p>Tutkimukset, testit</p>	

<p>Esioppilaan saama tehostettu tuki ja arvio sen vaikutuksista (kootaan lyhyesti Tukitoimien seuranta – lomakkeesta (lomakkeet liitteenä))</p>	
<p>Selvityksen laatimisessa hyödynnetty seuraavia asiakirjoja: (asiakirjoja ei liitetä mukaan)</p>	<p>☐ pedagoginen arvio _____ (laadittu pvm) ☐ esiopetuksen oppimissuunnitelma _____ (laadittu pvm) ☐ erityisen tuen osio (kuntoutussuunnitelma) _____ (laadittu pvm) ☐ lapsen varhaiskasvatussuunnitelma _____ ☐ HOJKS (mikäli lapsi on saanut aiemmin erityistä tukea) _____</p> <p>Asiantuntijalausunnot ja muut asiakirjat (mitkä, pvm):</p>
<p>OHR:n arvio tarvittavasta tuesta esim. - pedagogiset ja oppimisympäristöön liittyvät ratkaisut - oppilashuollolliset tukitoimet - muut tukijärjestelyt - avustajat / apuvälineet - oppilashuollon moniammatillisena yhteistyönä selvityksen antaneet (nimi ja tehtävänimike)</p>	

ARVIO LAPSEN ERITYISEN TUEN TARPEESTA	
<p>Selvitysten perusteella tehty arvio lapsen erityisen tuen tarpeesta</p> <p>☐ lapsi ei tarvitse erityistä tukea ☐ lapsi tarvitsee erityistä tukea</p>	

Arvion perustelut	
--------------------------	--

MAHDOLLISET

LIITTEET:

LIITE 7

Vanhempien suostumus oppilashuoltotyöhön

<p>ILMAJOEN KUNTA</p> 	<p>HUOLTAJAN SUOSTUMUS ERITYISEN TUEN ANTAMISEEN</p>
---	---

Suostun / suostumme siihen, että lapsemme _____

saa erityistä tukea eli

hänet otetaan erityisopetuksen piiriin, jolloin hän aloittaa pidennetyn oppivelvollisuuden seuraavasti:

- varhennetun esiopetuksen 5-vuotiaana, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen
- aloittaa esiopetuksen sinä vuonna, kun täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen
- aloittaa esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapseni aloittaa perusopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta.

(liitteenä asiantuntijoiden lausunnot)

hän harjoittelee seuraavia kehityksen alueita yksilöllisen kehityksensä mukaisesti:

hän saa erityistä tukea:

Opetus järjestetään henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) tarkemmin määrättyllä tavalla.

hän tarvitsee kuljetuksen esiopetukseen

En/emme suostu siihen, että lapsemme _____
saa erityistä tukea.

Muuta huomioitavaa:

Ilmajoella ___ / ___ _____

huoltajat

nimenselvennykset

 Ilmajoen kunta	Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) Esiopetus <i>Salassa pidettävä</i>
--	---

ESIOPPILAAN TIEDOT

Lapsen nimi ja syntymäaika	
Huoltaja/t ja heidän yhteystietonsa	
Esiopetuksen järjestämispaikka ja esiopettaja	
Erityisen tuen päätös ja päätöspäivämäärä, päätöksen tekijä	
Oppivelvollisuus	esiopetus alkanut: _____ varhennettu esiopetus: _____
	pidennetty oppivelvollisuus alkaa/alkanut: _____

HOJKSIN LAATIMINEN

HOJKS laadittu:	
Laatimisesta vastanneet opettajat	
Muut HOJKS:n laatimiseen osallistuneet	

VANHEMPIEN KUVAUS LAPSESTA KOTONA

Päivämäärä: _____

Lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet:	
--	--

<p>Lapseni tarvitsee tukea ja harjoitusta (mitä minä vanhempana haluaisin lapsen oppivan):</p>	
<p>Lapsen arki kotona ja kuinka me voimme tukea lasta:</p>	
<p>Vanhempien toiveita:</p>	

PERUSTIETOJA OPETUKSEN POHJAKSI

<p>Oppilaan erityispiirteet, oppimisvalmiudet, lääkitys, aikaisemmat tutkimukset, kuntoutukset, terapiat</p>	
<p>Vahvuudet, kiinnostuksen kohteet (perheen näkökulma)</p>	

Kodin ja huoltajan tuki ja yhteistyön toteutus (tavoitteita tukevat harrastukset, menetelmät kotona esim. Ekapeli)	
--	--

ERITYISJÄRJESTELYT

Avustaja (henkilökohtainen, ryhmäavustaja) liitteenä Avustamisen suunnitelma	
Opetustilassa huomioitava	
Apuvälineet	
Kuljetusjärjestelyt (saattaja, apuvälineet, vastuu, kuljetusta odottavan lapsen ohjaus ja valvonta)	

OPETUKSEN TUKITOIMET/OPPILAAN KANSSA TYÖSKENTELEVÄT HENKILÖT (missä ja milloin työskentelee oppilaan kanssa)

Vastuualue (esim. terapia, lääkitys)	Yhteystiedot

OPPIMISEN LÄHITAVOITTEET TOIMINTA-ALUEITTAIN

Toiminta-alue: Tavoitteet	Toteutus (opetusmenetelmät ja -välineet)	Arviointi
Motoriset taidot:		

Kieli ja kommunikaatio		
Sosiaaliset taidot		
Päivittäisten toimintojen taidot		
Kognitiiviset taidot		

Kuvaus siitä, miten lapsi integroituu muuhun esiopetukseen	
--	--

_____. _____.20_____

Huoltaja

Huoltaja

esiopettaja

HOJKS:n SEURAAVA PÄIVITYS ____/____ 20_____

ANOMUS HOJKS:N SIIRROSTA ESIOPETUKSESTA KOULUUN

Esiopetuksen henkilökunta tekee yhteistyötä koulun kanssa lapsen esikouluvuotena. Esiopetuksesta kouluun tapahtuvan tiedonsiirron tarkoituksena on tukea lapsen ensimmäisen luokan aloitusta; välittää tietoa lapsen taidoista ja valmiuksista sekä mahdollisesta tuen tarpeesta opetuksen suunnittelua varten. Riittävän tiedonsiirron avulla varmistetaan lapsen saaman tuen jatkuminen esiopetuksesta perusopetukseen.

Koulun on oikeus saada opetuksen asianmukaiseen järjestämiseen edellyttävät tiedot salassapitovelvollisuuden estämättä (Perusopetuslaki 40-44§). Olen tietoinen, että tämä HOJKS annetaan tulevalle opettajalle.

huoltajan allekirjoitus

huoltajan

allekirjoitus

AVUSTAMISEN SUUNNITELMA

_____päiväkot

Lapsen nimi:

Ryhmä:

Avustaja:

Suunnitelman laatijat:

LAPSEN VAHVUUDET JA OSAAMISALUEET

AVUSTAMISEN TAVOITE JA TARVE

AVUSTAMINEN KÄYTÄNNÖSSÄ: MENETELMIÄ JA TOIMINTAMALLEJA PÄIVÄOHJELMASSA (Tukimuodot, tukimateriaalit ja muut avustamiseen vaikuttavat seikat, sovitut säännöt)

LAPSEN LÄÄKITYS
(säilytys, annos, antaminen, vastuuhenkilö)

MUUTA HUOMIOITAVAA
(esim. terapiat, kuntouttaja, ajankohta ja avustamisen kannalta oleelliset asiat)

**VASTUUHENKILÖ JA KÄYTÄNNÖN JÄRJESTELYT AVUSTAJAN
POISSAOLLESSA**

SUUNNITELMAN TARKISTUS TARPEEN MUKAAN, VÄHINTÄÄN KERRAN TOIMINTAKAUDESSA.

SUUNNITELMAN SEURAAVAN PÄIVITYKSEN AJANKOHTA:

____/____20____

avustaja

opettaja

huoltaja

huoltaja

YHTEISTYÖ JA TIEDONSIIRTO LAPSEN OPETUKSEN JÄRJESTÄMISEKSI

Esiopetuksen henkilökunta tekee yhteistyötä koulun kanssa lapsen esikouluvuotena. Esiopetuksesta kouluun tapahtuvan tiedonsiirron tarkoituksena on tukea lapsen ensimmäisen luokan aloitusta; välittää tietoa lapsen taidoista ja valmiuksista sekä mahdollisesta tuen tarpeesta opetuksen suunnittelua varten. Riittävän tiedonsiirron avulla varmistetaan lapsen saaman tuen jatkuminen esiopetuksesta perusopetukseen.

Joidenkin lasten tukitoimien suunnittelemiseksi ja järjestämiseksi kouluun saatetaan tarvita laajempaa yhteistyötä. Tätä varten kokoontuu tarvittaessa erikseen työryhmä, johon kuuluvat koulujen rehtorit, pienluokkien opettajat, kuraattori, kiertävät erityisopettajat, kiertävä erityislastentarhanopettaja sekä mahdollisesti muita asiantuntijoita esim. esikoulunopettaja, psykologi ja terapeutteja. Koulun on oikeus saada opetuksen asianmukaiseen järjestämiseen edellyttävät tiedot salassapitovelvollisuuden estämättä (Perusopetuslaki 40-44§). Huoltajien kanssa keskustellaan aina ennen kuin lapsen opetukseen ja tukeen liittyviä asioita otetaan käsiteltäväksi työryhmässä.

Teidän lapsenne _____ opetuksen järjestämisestä ja tukimuodoista on tärkeää keskustella edellä mainitussa työryhmässä.

Asia koskee: _____

Lupa on voimassa ajanjaksolla: _____

Työryhmässä lapsenne asioista keskusteltaessa saattaa istua henkilöitä, jotka eivät ole asianosaisia esim. psykologi ja/tai eri terapeutteja.

En anna suostumustani ei-asianosaisten läsnäoloon lapseni asioita käsiteltäessä

Annan suostumukseni lapseni asioita käsiteltäessä ei-asianosaisten läsnäoloon

Ilmajoella ____/____20__

_____ lapsen huoltaja

_____ lapsen huoltaja

Katuosoite, postinumero ja -toimipaikka

Ilmajoella ____/____20__

Katuosoite, postinumero ja -toimipaikka

_____ suostumuksen pyytäjä/työtehtävä

Oikeus saada tietoja.

Opetuksen järjestäjällä on tehtäviään hoitaessaan oikeus saada valtion ja kunnan viranomaiselta koulutuksen suunnittelun ja järjestämisen edellyttämät tilastotiedot ja muut vastaavat tiedot (Perusopetuslaki 41.1 §, Lukiolaki 33.1 §, L ammatillisesta koulutuksesta 43.1 §, Ammattikorkeakoululaki 40 §).

Oikeus antaa tietoja.

Koulutuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet, henkilöstö ja opetusharjoittelua suorittavat sekä opiskelijaterveydenhuollosta ja muusta oppilashuollosta vastaavat henkilöt saavat salassapitovelvollisuuden estämättä antaa toisilleen sekä koulutuksesta vastaaville viranomaisille opiskelun asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot (Perusopetuslaki 40 §, Lukiolaki 32 §, L ammatillisesta koulutuksesta 42 §)

Lisäksi perusopetuslain ja –asetuksen seuraavia säännöksistä sovelletaan esiopetukseen siitä riippumatta missä sitä järjestetään:

40-44 § (salassapito, tietojensaantioikeus, muutoksenhaku) ja 50-54 §:iä (siirtymäsäännökset) sekä osaan esiopetusta saaviin 32-42 §:iä.